

NABYWANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

ПРИОБРЕТЕНИЕ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА

Izabela Leraczyk   Barbara Wójcik   Agata Zaprzaluk
Tomasz Sieniow (red.)

NABYWANIE
OBYWATELSTWA POLSKIEGO

ПРИБРЕТЕНИЕ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА

NABYWANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

ПРИОБРЕТЕНИЕ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА

Izabela Leraczyk
Barbara Wójcik
Agata Zaprzaluk

Tomasz Sieniow (red.)

Publikacja wydana w ramach projektu „Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II” realizowanego przez Fundację Instytut na rzecz Państwa Prawa. Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich oraz budżetu państwa.

Copyright by Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa

Autorzy: Izabela Leraczyk
Barbara Wójcik
Agata Zaprzaluk

Tomasz Sieniow (red.)

Recenzent: dr hab. Artur Kuś, prof. KUL

Tłumaczenie na język rosyjski i konsultacja językowa:

Anna Tychoniewicz, Anna Raiter, Vitali Nabiev

Wydawca: Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa
ul. Chopina 14/70, 20-023 Lublin
tel./fax: +48 81 743 68 05
e-mail: fundacja@panstwoprawa.org
www.panstwoprawa.org

ISBN 978-83-62551-40-8

Za treść niniejszej publikacji odpowiada wyłącznie Instytut na rzecz Państwa Prawa. Komisja Europejska oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej nie ponoszą odpowiedzialności za treść i sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

SPIS TREŚCI

NABYWANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Wykaz skrótów:	7
Wprowadzenie	9
Rozdział 1. Nabycie obywatelstwa polskiego z mocy prawa	13
1.1. Nabycie obywatelstwa poprzez urodzenie, znalezienie i przysposobienie.....	18
1.2. Nabycie obywatelstwa na podstawie repatriacji	20
Rozdział 2. Szczególna pozycja małoletniego	31
2.1. Przesłanki nabycia obywatelstwa polskiego	31
2.2. Wybrane zagadnienia proceduralne	33
Rozdział 3. Nadanie obywatelstwa polskiego	39
3.1. Instytucja nadania obywatelstwa polskiego i jej charakter.....	39
3.2. Wniosek o nadanie i akt nadania obywatelstwa polskiego.....	43
Rozdział 4. Uznanie za obywatela polskiego	47
4.1. Przesłanki uznania za obywatela polskiego.....	48
Rozdział 5. Procedura uznania za obywatela polskiego	63
5.1. Zakres podmiotowy i przedmiotowy postępowania	63
5.1.1. Organ administracji publicznej prowadzący postępowanie	63
5.1.2. Strona postępowania	67
5.1.3. Przedmiot postępowania	69
5.2. Wszczęcie postępowania.....	69
5.3. Postępowanie wyjaśniające	71
5.4. Rozstrzygnięcie	75
Wykaz źródeł	77

ПРИОБРЕТЕНИЕ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА

Список аббревиатур	86
Введение	87
Глава 1. Приобретение польского гражданства на основании закона	91
1.1. Приобретение гражданства по рождению, в случае, когда ребёнок найден, и по усыновлению	97
1.2. Приобретение гражданства путём репатриации.....	99

Глава 2. Особое положение несовершенно-летнего	111
2.1. Основания для получения польского гражданства	111
2.2. Избранные процедурные вопросы	113
Глава 3. Предоставление польского гражданства	121
3.1. Система предоставления польского гражданства и её характер	121
3.2. Заявление о предоставлении и акт предоставления польского гражданства.....	126
Глава 4. Признание гражданином Польши.....	131
4.1. Предпосылки признания польским гражданином.....	133
Глава 5. Процедура признания польским гражданином	149
5.1. Субъектные и предметные рамки производства.....	149
5.1.1 Орган публичной администрации, проводящий производство.....	149
5.1.2. Сторона производства.....	153
5.1.3. Предмет производства	155
5.2. Возбуждение производства.....	156
5.3. Объяснительное (ознакомительное) производство.....	158
5.4. Решение.....	162
Список источников.....	165
USTAWA O OBYWATELSTWIE POLSKIM	173

WYKAZ SKRÓTÓW:

KC	Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 ze zm.).
KPA	Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 ze zm.).
KPC	Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 269 ze zm.).
KRO	Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 788).
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
TK	Trybunał Konstytucyjny
UObyw	Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012 r., poz. 161).
UoC	Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 ze zm.).
UoUCO	Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 680 ze zm.)
URep	Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 532 ze zm.).
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

WPROWADZENIE

Nabywanie obywatelstwa jakiegoś państwa przez cudzoziemców określane jest mianem naturalizacji. Efektem naturalizacji jest zatarcie różnic w statusie migrantów przybywających do nowej ojczyzny i osób legitymujących się obywatelstwem tego państwa od pokoleń. Procedury naturalizacyjne są sposobem na eliminowanie niepożądanego stanu, w którym rezydenci trwale zamieszkujący w państwie goszczącym nie mogą korzystać z pełni praw obywatelskich. Chodzi tu przede wszystkim o pełne uczestnictwo w życiu społecznym i politycznym danego państwa.

Polska 1 maja 2004 roku stała się członkiem Unii Europejskiej. Fakt ten ma fundamentalne znaczenie dla traktowania w Polsce obywateli wszystkich pozostałych państw członkowskich Unii Europejskiej (jak również państw członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Konfederacji Szwajcarskiej) na równi z obywatelami polskimi. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej przyznający wszystkim obywatelom Unii Europejskiej prawo nieskrępowanego wjazdu i pobytu na terytorium całej UE, stoi na przeszkodzie dyskryminacyjnemu traktowaniu przynależnych państw członkowskich UE, gwarantując im prawo wyboru miejsca pobytu tak długo, jak nie są obciążeniem dla systemu pomocy socjalnej państwa goszczącego i są objęci ubezpieczeniem medycznym. Dodatkowo dyrektywa 2004/38 nakazuje równe traktowanie obywateli państw trzecich, będących członkami rodzin obywateli UE. Oba powyższe akty prawne w sposób rzeczywisty ograniczyły suwerenne uprawnienia państw członkowskich do uznaniowego decydowania o przyjęciu lub wydaleniu ze swego terytorium znacznego odsetka wszystkich migrantów przebywających na terenie Unii Europejskiej poza państwem swojego obywatelstwa¹. Wprawdzie Traktat nie daje

---

¹ W literaturze znaleźć można argumentację, iż wobec 25-30 % migrantów państwa członkowskie UE zrzekły się swoich suwerennych praw do decydowania o dopuszczalności ich pobytu na swoim terytorium. Biorąc pod uwagę, że w przypadku niektórych państw odsetek migrantów wewnątrz-unijnych jest jeszcze większy (np. w przypadku Belgii, Irlandii i Cypru pow. 65% a Luxemburga aż 85%) jest to zjawisko niebagatelne. Por. uwagi K. Groenendijk, *Introduction: Migration Law in Europe*, [w:] *The First Decade of EU Migration and Asylum Law*, pod red. E. Guild & P. Minderhoud, Leiden-Boston 2012, s. 6-8.

obywatelom UE prawa do udziału w wyborach do parlamentów narodowych, to zawarta w nim zasada równego traktowania bez względu na przynależność państwową oraz zakaz stosowania środków mogących naruszyć swobodę przepływu osób w UE stały się podstawą wielu wyroków Trybunału Sprawiedliwości UE, w których posiadanie obywatelstwa unijnego gwarantowało dostęp do wielu świadczeń zaprojektowanych przez państwa członkowskie z myślą o własnych obywatelach². Coraz częściej korzystają z nich jednak obywatele innych państw członkowskich UE oraz członkowie ich rodzin. Wydaje się, że ze względu na istniejące różnice w poziomie rozwoju gospodarczego, jak i w skali świadczeń gwarantowanych przez „zachodnioeuropejskie państwa opiekuńcze”, zjawisko migracji wewnątrz Unii będzie raczej się zwiększać. Co więcej prawo do łączenia rodzin chroniące związki rodzinne migrantów-cudzoziemców, przebywających legalnie na terytorium UE wpływać będzie na stały wzrost liczby mieszkańców Unii Europejskiej urodzonych poza jej granicami. Państwa europejskie, prowadzące w ostatnich latach coraz bardziej konsekwentną politykę wykluczania cudzoziemców³, staną wkrótce (o ile już nie stoją) przed dylematem, czy godzić się na brak zastępowalności pokoleń, czy rozluźnić politykę migracyjną, a w dalszej perspektywie ułatwić obcokrajowcom dostęp do obywatelstwa.

Dylemat ten jest aktualny w większości państw europejskich. Staje się on także przedmiotem debaty publicznej w naszym kraju, gdzie wielu postuluje szersze otwarcie się na imigrację ze Wschodu. Elementem, który może mieć wpływ na postrzeganie naszego kraju jako atrakcyjnego miejsca docelowego dla przyjeżdżających do nas cudzoziemców, może być łatwość (względnie trudność) nabywania polskiego obywatelstwa.

Ustawa o obywatelstwie polskim z 2 kwietnia 2009 r. (dalej UObyw) weszła w życie 18 sierpnia 2012 r., w sześć miesięcy od dnia, gdy Trybunał Konstytucyjny uznał, że jej art. 30 jest zgodny z Konstytucją⁴. Ustawodawca przyjął, że uznanie za obywatela polskiego jest dokonywane w drodze decyzji administracyjnej, podejmowanej na wniosek cudzoziemca przez właściwego miejscowo wojewodę. Decyzja wojewody nie ma charakteru uznaniowego. Wojewoda jest obowiązany ją wydać, w przypadku zaistnienia warunków enumeratywnie wskazanych w ustawie, potwierdzających jego faktyczne związki z Polską. Podstawą odmowy uznania za obywatela może być tylko zagrożenie dla obronności lub bezpieczeń-

² Por. np. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości WE C-184/99 z 18 września 2001 r. w sprawie Rudy Grzelczyk v Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve.

³ Tak K. Groenendijk, *op. cit.*, s. 13-14.

⁴ Wyrok TK z 18 stycznia 2012 roku, sygn. Kp 5/09.

stwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Decyzja administracyjna podlega kontroli sądowej, co wraz z klarownymi wymaganiami ustawowymi, ma być gwarancją przewidywalności drogi nabycia statusu obywatela.

Rozwiązanie przyjęte w art. 30 UObyw dowodzi odejścia przez Polskę od scentralizowanego i w pełni uznaniowego sposobu przyznawania obywatelstwa⁵. Oczywiście, zgodnie z art. 137 Konstytucji RP, kompetencje do nadawania obywatelstwa polskiego zachował Prezydent. Jego decyzja ma charakter całkowicie dyskrejonalny. Nie jest on w dodatku związany żadnymi terminami. W latach 1990-2010 z prerogatywy tej Prezydent korzystał niezbyt często (nieco ponad 22000 osób uzyskało w ten sposób obywatelstwo). Nowa regulacja ustawowa daje więc nadzieję, na wprowadzenie większej przejrzystości w dostępie do obywatelstwa polskiego.

Niniejsza publikacja jest efektem pracy prawników związanych z Instytutem na rzecz Państwa Prawa, i środowiskiem naukowym Wydziału Prawa Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Wejście w życie ustawy o obywatelstwie polskim z 2009 roku wiąże się z wieloma wątpliwościami dotyczącymi jej stosowania. Ufamy, że dzięki naszej pracy kwestia dostępu do obywatelstwa polskiego będzie lepiej rozumiana.

Lublin, 31 stycznia 2013 r.

Tomasz Sieniow

---

⁵ Trybunał Konstytucyjny w swym wyroku Kp 5/09 zauważył, że jest to tendencja ogólnoeuropejska, a scentralizowaną formę nadawania obywatelstwa utrzymała jedynie Federacja Rosyjska. Znany przypadkiem skorzystania z tego dyskrejonalnego uprawnienia było uzyskanie obywatelstwa rosyjskiego przez *Gérarda Depardieu*.

ROZDZIAŁ 1.

NABYCIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO Z MOCY PRAWA

Instytucja obywatelstwa odgrywa kluczową rolę w określaniu relacji pomiędzy jednostką a państwem. Przede wszystkim, posiadanie obywatelstwa wpływa na status danego podmiotu, jego uprawnienia i obowiązki wobec państwa oraz kształtuje jego pozycję prawną. Z obywatelstwem związane są uprawnienia, dotyczące głównie prawa publicznego, niedostępne lub w znacznym stopniu ograniczone dla cudzoziemców⁶. Ze strony państwa posiadanie obywatelstwa gwarantuje jednostkom określone prawa i ich należyta ochronę, a także nakaz właściwego i tożsamego traktowania obywateli przez organy państwa⁷.

---

⁶ Art. 11 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2011r., nr 21, poz. 112) określa, że prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) w wyborach do Sejmu i Senatu, w wyborach Prezydenta RP, jak również wyborach rady powiatu i sejmiku województwa, mają jedynie obywatele polscy. Wyjątkiem są wybory do rady gminy, w których czynne prawo wyborcze mają również obywatele Unii Europejskiej stale zamieszkujący na terenie danej gminy oraz wybory do Parlamentu Europejskiego, w których prawo głosu mają obywatele Unii Europejskiej stale zamieszkujący na terytorium RP. Bierne prawo wyborcze zostało uregulowane w podobny sposób. Posiadanie obywatelstwa polskiego może być również warunkiem dostępu do niektórych zawodów (m.in. zawody prawnicze), wykonywania inicjatywy ustawodawczej, możliwości zajmowania urzędów i stanowisk (służba cywilna, Policja) oraz wielu innych dziedzinach.

⁷ B. Mielnik, *Zasada poszanowania obywatelstwa polskiego i zapewnienia opieki obywatelowi przebywającemu poza granicami kraju*, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP*. Tom I. *Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, pod. red. M. Jabłońskiego, Warszawa 2010, s. 470.

Wpływ na rozumienie pojęcia obywatelstwa mają regulacje przyjmowane na różnych poziomach tworzenia prawa aktualnym stanie prawnym nie istnieją regulacje prawne, które określałyby kompleksowo pojęcie obywatelstwa. Przepis art. 2 Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie wskazuje, że jest to więź prawna pomiędzy osobą a państwem i nie wskazuje na pochodzenie etniczne danej osoby⁸. Pełniejsza definicja przez funkcjonująca w doktrynie, określa obywatelstwo jako „stosunek przynależności jednostki do państwa, z którego to stosunku wynikają skutki prawne, określone w prawie wewnętrznym danego państwa, a także prawa i obowiązki wspólne wszystkim osobom mającym to obywatelstwo, chyba że pewnym ich grupom zapewniono specjalny status”⁹. Status obywatela określa pozycję jednostki w państwie, a w sferze prawa międzynarodowego wskazuje na związek jednostki z państwem¹⁰. Przez obywatelstwo polskie rozumieć należy opartą na przepisach prawa państwowego wielowarstwową więź osoby fizycznej z państwem, na którą składają się właściwe wyłącznie obywatelom polskim wolności, prawa i obowiązki¹¹. Innymi słowy, obywatelstwo jest wzajemną więzią prawną pomiędzy osobą fizyczną a państwem (formalnoprawny aspekt obywatelstwa), której treścią są wzajemne prawa i obowiązki (materialnoprawny aspekt obywatelstwa)¹².

Prawo do obywatelstwa uznawane jest za jedno z praw człowieka. W Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka stwierdzono, że prawo do obywatelstwa ma każdy człowiek oraz, że nikt nie może być arbitralnie pozbawiony obywatel-

---

⁸ Europejska Konwencja o Obywatelstwie z dnia 6 listopada 1997 roku została podpisana przez Polskę, jednak do dnia dzisiejszego nie została ratyfikowana. Definicja w niej zawarta, oprócz ewidentnej lakoniczności jest również nieprecyzyjna, ponieważ nie określa, czy chodzi o status prawny jednostki czy o stosunek prawny pomiędzy jednostką a państwem. Charakter ogólny danej regulacji wynika z próby stworzenia uniwersalnej definicji, zgodnej z wewnętrznymi regulacjami państw stron. Szerzej: M. Zdanowicz, *Wielokrotne obywatelstwo w prawie międzynarodowym i krajowym*, Warszawa 2001, s. 19-20. Obecnie konwencję ratyfikowało 16 europejskich państw (Albania, Austria, Bułgaria, Republika Czeska, Dania, Niemcy, Belgia, Islandia, Mołdawia, Niderlandy, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Szwecja, Macedonia, Ukraina).

⁹ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 199.

¹⁰ B. Krzan, *Zasada efektywnego obywatelstwa w prawie międzynarodowym i europejskim*, [w:] *Status prawny obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, pod red. B. Mielnik, Wrocław 2005, s. 165.

¹¹ W. Maciejko, *Osobowe prawo administracyjne*, Warszawa 2008, s. 52.

¹² J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim (kilka refleksji na kanwie nowej ustawy o obywatelstwie polskim)*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, s. 220.

stwa, jak również nikomu nie można odmówić prawa do zmiany obywatelstwa¹³. W Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych zawarto jedynie przysługującą dziecku gwarancję do nabycia obywatelstwa¹⁴.

Chociaż uregulowanie kwestii obywatelstwa jest prerogatywą państwa, to nie ma ono zupełnej swobody w kształtowaniu tej instytucji. Rzeczpospolita Polska, jako suwerenne państwo, ma prawo do autonomicznego stanowienia, kto i na jakich zasadach może być jego obywatelem, jednakże związanie aktami prawa międzynarodowego może wyznaczać ustawodawcy pewien kierunek zmian¹⁵. Najważniejsze akty prawne regulujące instytucję obywatelstwa w prawie polskim to:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483), zwana dalej *Konstytucją*,
- ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji, (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r., poz. 53 jNr 532 ze zm.), zwana dalej *ustawą o repatriacji (lub URep)*,
- ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012., poz. 161), zwana dalej *ustawą o obywatelstwie (lub UOByw)*,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2007 r., Nr 180, poz. 1280).

Na podstawie powyższych regulacji można wyodrębnić zasady polskiego prawa o obywatelstwie. Podstawową zasadą w tym zakresie jest zasada względnej

¹³ Art. 15 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Pomimo braku charakteru wiążącego, deklaracja ta uznawana jest za wyznacznik standardów praw podstawowych, przysługujących każdej jednostce.

¹⁴ Art. 24 ust. 3 Paktu (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

¹⁵ Polska związana jest postanowieniami Konwencji haskiej z dnia 12 kwietnia 1930 r. w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie (Dz. U. z 1937 r., nr 44, poz. 361) oraz protokołem dotyczącym przypadków bezpaństwowości (Dz. U. z 1937 r., nr 77, poz. 568.), a także Konwencją o obywatelstwie kobiet zamężnych otwartą do podpisu w Nowym Jorku w dniu 20 lutego 1957 r. (Dz. U. z 1959 r., nr 56, poz. 334). Wpływ na ustawodawstwo krajowe mają normy prawa międzynarodowego oraz prawa Unii Europejskiej, które niejednokrotnie wyznaczają kierunek rozwoju prawa krajowego. Normy te mają jednak bardzo ogólny charakter i odnoszą się najczęściej do kwestii zbiegu obywatelstw czy zasady efektywnego obywatelstwa. Zasada efektywnego obywatelstwa oznacza, że obywatel danego państwa ma realne, faktyczne związki z państwem, polegające na posiadaniu na jego terytorium centrum życiowych interesów, np. wraz ze swoją najbliższą rodziną ma tam swoje miejsce stałego zamieszkania, długotrwale wykonuje pracę lub prowadzi działalność gospodarczą, z danym państwem wiąże go więzi kulturowe, język i poczucie przynależności. W art. 3 ustawy o obywatelstwie uznano, że obywatel polski posiadający równocześnie obywatelstwo innego państwa ma wobec Rzeczypospolitej Polskiej takie same prawa i obowiązki jak osoba posiadająca wyłącznie obywatelstwo polskie. Oznacza to, że w wypadku posiadania obywatelstwa innego państwa, polskie sądy i organy państwowe nie badają efektywnej więzi obywatela z RP. Szerzej: B. Mielnik, *Zasada poszanowania...*, s. 491.

niezbywalności obywatelstwa, zakazująca pozbawiania obywatelstwa mocą jednostronnego działania władzy publicznej (art. 34 ust. 2 Konstytucji). Oznacza to, że obywatel polski nie może zostać pozbawiony obywatelstwa polskiego przez działania organów państwowych lub z mocy prawa¹⁶. Jedynym sposobem pozbawienia jest zrzeczenie się obywatelstwa poprzez osobiste, lub korespondencyjne z podpisem urzędowo poświadczonym, złożenie wniosku do Prezydenta RP, za pośrednictwem wojewody lub konsula¹⁷. Prezydent wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego lub odmawia jej wyrażenia w formie postanowienia, które nie podlega kontroli sądowej¹⁸.

Kolejną konstytucyjną zasadą, określającą podstawowy sposób nabycia obywatelstwa w prawie polskim jest zasada prawa krwi (*ius sanguinis*). Określa ona, że obywatelstwo polskie nabywa się przede wszystkim poprzez urodzenie z rodziców, będących obywatelami polskimi (art. 34 ust. 1 Konstytucji). Ustawa o obywatelstwie dopuściła posiłkowe stosowanie zasady prawa ziemi (*ius soli*), która stanowi, że dziecko nabywa obywatelstwo kraju, na terenie którego miały miejsce jego narodziny, niezależnie od obywatelstwa rodziców¹⁹. Nie stoi to jednak w sprzeczności z uregulowaniami konstytucyjnymi, a pozwala uniknąć sytuacji, w której dziecko rodzące się na terytorium Polski nie otrzyma żadnego obywatelstwa.

¹⁶ J. Jagielski, *Z problematyki...*, s. 227.

¹⁷ Art. 49 ust. 1 UObyw. Z regulacji ustawowych i konstytucyjnych nie można wnioskować, aby zrzeczenie się obywatelstwa polskiego miało charakter ostateczny. Oznacza to, że osoba, która dobrowolnie zrzekła się obywatelstwa może w późniejszym czasie wnioskować mu o przyznanie obywatelstwa, jednakże na takich samych zasadach jak cudzoziemcy, bez uprzywilejowania, ale też bez dyskryminacji. Por. B. Banaszak, *op. cit.*, s. 205.

¹⁸ Art. 51 ust. 1 UObyw. Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, w swoich uwagach z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie (druk 1481) wskazało, że wyłączenie kontroli sądów administracyjnych rodzi pytanie, w świetle art. 177 Konstytucji oraz art. 199¹ k.p.c., „czy akty Prezydenta RP w przedmiocie nadania obywatelstwa lub przedmiocie wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa nie będą mogły być poddawane kontroli sądów powszechnych, które w obecnym stanie prawnym i faktycznym nie są przygotowane do jej sprawowania”. Wyłączenie procedur w sprawach o nadanie obywatelstwa polskiego oraz w sprawach o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego w całości ze stosowania przepisów KPA, za wyjątkiem przepisów dotyczących doręczeń, powoduje również brak obowiązku uzasadniania decyzji Prezydenta, co również utrudni ewentualną kontrolę sądową, niezależnie od tego czy należałyby do kompetencji sądów powszechnych czy sądów administracyjnych. Pytanie to jest o tyle aktualne, że w uzasadnieniu projektu ustawy o obywatelstwie wskazano, że planowana jest ratyfikacja przez RP Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie, a jednym z jej postanowień jest sformułowany wprost obowiązek zapewnienia kontroli sądowej nad rozstrzygnięciami w przedmiocie obywatelstwa oraz obowiązek uzasadniania wszelkich rozstrzygnięć w danych sprawach.

¹⁹ M. Zdanowicz, *op. cit.*, s. 38.

Ustawa o obywatelstwie również wprowadza ogólne zasady postępowania, z których najważniejszymi są: zasada ciągłości obywatelstwa polskiego, zasada wyłączności obywatelstwa polskiego oraz zasada równego traktowania statusu mężczyzny i kobiety²⁰. Zasada ciągłości obywatelstwa polskiego, wyrażona w art. 2 UObyw stanowi, że obywatelami polskimi są osoby, które w dniu wejścia w życie ustawy posiadały obywatelstwo polskie na podstawie dotychczasowych ustaw i innych aktów normatywnych, które formalnie utraciły moc. Zasada wyłączności łączy się z zagadnieniem podwójnego obywatelstwa, które na mocy art. 3 ust. 1 UObyw zostało uznane za dopuszczalne, ale z zastrzeżeniem, że obywatel polski posiadający równocześnie obywatelstwo innego państwa ma wobec Rzeczypospolitej Polskiej takie same prawa i obowiązki jak osoba posiadająca wyłącznie obywatelstwo polskie. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 22 maja 2007 r. stwierdził, że „zasada wyłączności obywatelstwa wyklucza uznanie na gruncie prawa polskiego obywatela polskiego za obywatela innego państwa”²¹. Oznacza to również, że obywatel polski nie może wobec władz RP powoływać się ze skutkiem prawnym na posiadane równocześnie obywatelstwo innego państwa i na wynikające z niego prawa i obowiązki (art. 3 ust. 2 UObyw). Reguła ta obowiązuje w każdych okolicznościach, niezależnie od miejsca stałego pobytu danej osoby, dokumentów, którymi się legitymuje i na podstawie których przekracza granice²². Celem takich rozwiązań jest uniknięcie negatywnych skutków posiadania wielokrotnego obywatelstwa. Ostatnia zasada, dotycząca równego traktowania kobiet i mężczyzn w prawie o obywatelstwie oznacza, że kwestie dotyczące obywatelstwa są niezależne od zawarcia małżeństwa oraz, że status obywatela jednego małżonka jest niezależny od zmian w obywatelstwie drugiego²³.

Przepis art. 4 UObyw stanowi, że obywatelstwo polskie nabywa się:

- z mocy prawa,
- przez nadanie obywatelstwa polskiego,
- przez uznanie za obywatela polskiego,
- oraz przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.

²⁰ J. Jagielski, *Z problematyki...*, s. 227.

²¹ Wyrok NSA z dnia 22 maja 2007 r., sygn. I OSK 947/06, niepubl. Cyt. za: B. Mielnik, *Zasady przewodnie...*, s. 480.

²² B. Mielnik, *Zasady przewodnie...*, s. 480.

²³ Reguła ta jest przeciwieństwem zasady jedności obywatelstwa w małżeństwie, obowiązującej w ustawie z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego, zgodnie z którą przy zmianie obywatelstwa męża następowała zmiana obywatelstwa żony, jak również przy zawarciu związku małżeńskiego kobieta nabywała obywatelstwo męża. J. Jagielski, *Z problematyki...*, s. 227.

Ustawa rozróżnia nabycie obywatelstwa z mocy prawa jako nabycie poprzez urodzenie, znalezienie oraz przysposobienie (art. 14-16). W art. 17 UObyw wymienia repatriację jako sposób nabycia obywatelstwa z mocy prawa, do którego stosuje się przepisy odrębne. W ujęciu systemowym odesłanie zawarte w rozdziale drugim ustawy, dotyczącym nabycia obywatelstwa z mocy prawa, jest więc jedynie odesłaniem do trybu nabycia *ipso iure*, nie ma natomiast odesłania do przepisów regulujących nabycie obywatelstwa poprzez nadanie obywatelstwa na podstawie decyzji wojewody o uznaniu za repatrianta²⁴.

1.1. NABYCIE OBYWATELSTWA POPURZEZ URODZENIE, ZNALEZIENIE I PRZYSPOSOBIENIE

Podstawowym, pierwotnym sposobem nabycia obywatelstwa jest urodzenie się z rodziców będących obywatelami polskimi, uregulowane w art. 34 Konstytucji oraz w rozdziale drugim UObyw. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie i bez znaczenia jest fakt, czy dziecko urodziło się na terytorium Polski czy poza jej granicami (art. 14 ust. 1 UObyw). W przypadku, gdy co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem innego państwa, odstąpiono od wymogu złożenia przez rodziców oświadczenia przed właściwym organem o wyborze dla niego obywatelstwa państwa obcego, którego obywatelem jest jedno z rodziców, jeżeli według prawa tego państwa dziecko nabywa jego obywatelstwo. Taki obowiązek nakładała na rodziców ustawa o obywatelstwie polskim z 1962 roku²⁵ pozostawiając dziecku możliwość uzyskania obywatelstwa po ukończeniu przez nie 16 roku życia²⁶. Obecna regulacja zezwala więc *de*

---

²⁴ *Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

²⁵ Tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., nr 28, poz. 353 ze zm.

²⁶ Uregulowanie w art. 6 ust. 1 ustawy o obywatelstwie z 1962 r. dotyczyło sytuacji, w której rodzice małoletniego, z których jedno jest obywatelem polskim, drugie zaś obywatelem innego państwa, mogą skorzystać z tzw. prawa opcji, a więc w ciągu trzech miesięcy od dnia urodzenia dziecka wybrać dla niego obywatelstwo państwa obcego, którego obywatelem jest jedno z rodziców, jeżeli według prawa tego państwa dziecko nabywa jego obywatelstwo. Dziecko, które nabyło w taki sposób obywatelstwo obce, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli po ukończeniu szesnastu lat, a przed upływem sześciu miesięcy od dnia osiągnięcia pełnoletniości złoży odpowiednie oświadczenie przed

facto na nabycie przez dziecko podwójnego obywatelstwa, jeżeli według prawa państwa obcego dziecko nabywa jego obywatelstwo. Należy jednak mieć na uwadze zasadę wyłączności, dzięki której małoletni uznawany jest przez władze RP jedynie za obywatela polskiego.

Małoletni cudzoziemiec, przysposobiony przez osobę lub osoby posiadające obywatelstwo polskie, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli przysposobienie pełne nastąpiło przed ukończeniem przez niego 16 roku życia²⁷. Zgodnie z art. 16 UObyw przyjmuje się, że małoletni cudzoziemiec nabył obywatelstwo polskie z dniem urodzenia. Regulacja ta jest w pełni zgodna z przyjętym przez doktrynę pojęciem przysposobienia, które „należy rozumieć jako powstały z woli osób zainteresowanych taki stosunek prawny, jaki istnieje między rodzicami a dzieckiem. Jest to stosunek rodzicielski, w ramach którego powstają między przysposabiającym (przysposabiającymi) a przysposobionym wszelkie obowiązki i prawa właściwe dla naturalnego stosunku rodzicielskiego, jak stan cywilny polegający na pochodzeniu jednej osoby od drugiej, jak władza rodzicielska czy obowiązek alimentacyjny”²⁸.

W wypadku, kiedy małoletni urodził się na terytorium RP, a jego rodzice są nieznani, bądź nie posiadają żadnego obywatelstwa lub ich obywatelstwo jest nieokreślone, stosuje się zasadę nadania obywatelstwa ze względu na miejsce urodzenia (art. 14 ust. 2 oraz art. 15 UObyw). Subsidiarne stosowanie zasady prawa ziemi (*ius soli*) ma zapobiec sytuacji, w której dziecko urodzone lub znalezione na terytorium RP stanie się bezpaństwowcem.

W oparciu o rozwiązania przyjęte przez polskiego ustawodawcę, z uwagi na uzyskanie statusu obywatela polskiego z mocy prawa, nie ma obowiązku podejmowania dodatkowych czynności prawnych. Nie ma obowiązku występowania z wnioskiem do wojewody o wydanie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego. Na podstawie informacji, że przynajmniej jeden z rodziców jest obywatelem RP, polskie władze uznają małoletniego za polskiego obywatela. Zgod-

---

właściwym organem i organ ten wyda decyzję o przyjęciu oświadczenia. Przepis ten stosuje się do dzieci urodzonych przed 16 sierpnia 2012 r., mając już w zasadzie zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy małoletni będący obywatelem obcym spełnia wyżej wymienione przesłanki i chce ubiegać się o obywatelstwo polskie. Szerzej: J. Jagielski, *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998, s. 116.

²⁷ Przepis o przysposobieniu pełnym, polegającym na zerwaniu więzi z naturalną rodziną i nawiązaniu ich z rodziną przysposabiających, uregulowane zostało w art. 121 k. r. o., a jego szczególna forma, przysposobienie całkowite w art. 124¹ k. r. o.

²⁸ Tak J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2012, s. 981.

nie z przepisami zawartymi w Prawie o aktach stanu cywilnego²⁹ w akcie urodzenia nie wpisuje się informacji o posiadanym obywatelstwie. Informacja ta zostaje zawarta w Powszechnym Elektronicznym Systemie Ewidencji Ludności (PESEL). Numer PESEL nadawany jest przez właściwego ministra na wniosek urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania matki dziecka lub obojga rodziców, a po przesłaniu przez Urząd Stanu Cywilnego aktu urodzenia dziecka³⁰.

1.2. NABYCIE OBYWATELSTWA NA PODSTAWIE REPATRIACJI

Nabycie obywatelstwa *ipso iure* regulowane jest również przez przepisy obowiązującej od 1 stycznia 2001 r. ustawy o repatriacji³¹, która określa zasady nabycia obywatelstwa polskiego w drodze repatriacji, prawa repatrianta, a także zasady i tryb udzielania pomocy repatriantom i członkom ich rodzin. Nabycie z mocy prawa wyrażone zostało *expressis verbis* w art. 4 URep, że zgodnie z którym obywatelstwo nabywa się z dniem przekroczenia granicy Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawodawca w preambule ustawy uznaje, iż powinnością Państwa Polskiego jest umożliwienie repatriacji Polakom, którzy pozostali na Wschodzie, a zwłaszcza w azjatyckiej części byłego ZSRR, i na skutek deportacji, zesłań i innych prześladowań narodowościowych lub politycznych nie mogli w Polsce się nigdy osiedlić.

Pomimo wskazania, że ustawa skierowana jest do osób zamieszkujących tereny na wschód od granicy RP, a zwłaszcza tereny azjatyckie, w art. 9 ust. 1 URep znacznie ograniczono możliwość uzyskiwania statusu repatrianta. Przepis ten zawiera zamknięty katalog krajów, na terenie których, przed wejściem w życie ustawy, mogła na stałe zamieszkiwać osoba, ubiegająca się o wizę krajową w celu repatriacji. W dniu wejścia w życie ustawy były to: Republika Armenii, Republi-

---

²⁹ Ustawa z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., nr 212, poz. 1264).

³⁰ Obowiązek ten reguluje art. 14 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn. Dz. U. 2006 r., Nr 139, poz. 993 ze zm.)

³¹ Ustawa ta jest pierwszym polskim aktem prawnym, który w całości reguluje zagadnienia związane z repatriacją, formułując postępowanie w sprawie nabycia obywatelstwa polskiego poprzez repatriację, przesłanki formalne i materialne, ale również tryb i zasady udzielania pomocy repatriantom i im najbliższym. Zdaniem doktryny, ustawa wraz z aktami wykonawczymi, utworzyła odrębne „prawo o repatriacji”. A. Rytel, *Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 1 (2004), s.217.

ka Azerbejdżanu, Republika Gruzji, Republika Kazachstanu, Republika Kirgiska, Republika Tadżykistanu, Republika Turkmenistanu, Republika Uzbekistanu oraz azjatycka część Federacji Rosyjskiej. Zgodnie z art. 10 URep Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, inne państwa lub inne części Federacji Rosyjskiej niż wymienione w ustawie, których obywatele polskiego pochodzenia mogą ubiegać się o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji, w szczególności w których osoby polskiego pochodzenia są dyskryminowane ze względów religijnych, narodowościowych lub politycznych. Przez 12 lat obowiązywania ustawy Rada Ministrów nie skorzystała jednak ze swojego uprawnienia³².

Najważniejszymi aktami wykonawczymi wydanymi do ustawy o repatriacji są:

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 marca 2001 r. w sprawie postępowania w sprawach o uznanie za repatrianta (Dz. U. z 2001 r., Nr 22, poz. 260.);
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 czerwca 2001 r. w sprawie wzorów ewidencji i rejestrów stosowanych w postępowaniu w sprawie repatriacji oraz sposobu przetwarzania danych zawartych w tych ewidencjach i rejestrach (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 778);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 maja 2002 r. w sprawie rodzajów kursów języka polskiego i adaptacyjnych oraz sposobu ich organizacji dla repatrianta i członków jego najbliższej rodziny przybyłych do Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r., nr 67, poz. 613.);
- Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji oraz fotografii dołączanych do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 46)

Art. 1. ust. 2 ustawy stanowi, iż repatriantem jest osoba polskiego pochodzenia, która przybyła do Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy krajowej w celu repatriacji z zamiarem osiedlenia się na stałe. Definicja ta została uzupełniona przez doktrynę o kolejne elementy. Jedynie obywatele innych państw lub bezpaństwowcy, określani formalnie jako cudzoziemcy³³, mogą

³² Nie jest to jedyny powód, dla którego dotychczasowa polityka państwa polskiego wobec swoich obywateli pozostawionych na Wschodzie, jak i wobec osób korzystających z repatriacji zasługuje na krytykę.

³³ B. Banaszak twierdzi, że repatriantem jest zarówno obywatel polski, jak i cudzoziemiec. Status ten może więc uzyskać osoba posiadająca obywatelstwo polskie (lub jej rodzice czy dziadkowie), która opuściła kraj ojczysty bez względu na przyczynę, a także cudzoziemiec, który nie posiada obywatelstwa polskiego, ale może wykazać pochodzenie polskie. Por. B. Banaszak, op.cit., s. 200.

skorzystać z instytucji repatriacji, ponieważ tylko oni mogą nabyć obywatelstwo *ipso iure*, przekraczając granicę Polski³⁴. Jest to uprzywilejowany tytuł nabycia obywatelstwa. W każdej innej sytuacji dochodzi do reemigracji, a więc nie zachodzą przesłanki do zastosowania instytucji repatriacji, co wiąże się z brakiem możliwości skorzystania przez reemigranta ze świadczeń określonych w rozdziale 4 i rozdziale 6 URep³⁵.

Biorąc powyższe pod uwagę, za repatrianta uznaje się osobę zamieszkałą na terytorium któregoś z wyżej wymienionych państw, która spełnia łącznie trzy warunki:

- jest pochodzenia polskiego,
- przekroczyła granicę RP na podstawie odpowiedniej wizy krajowej
- oraz przybyła z zamiarem osiedlenia się w Polsce na stałe.

Uznaje się, że osoba posiada polskie pochodzenie, jeżeli deklaruje narodowość polską oraz spełnia łącznie następujące warunki: co najmniej jedno z rodziców lub dziadków albo dwoje pradiadków tej osoby było narodowości polskiej oraz wykazuje swój związek z polsnością, w szczególności poprzez pielęgnowanie polskiej mowy, polskiej tradycji i zwyczajów (art. 5 ust. 1 URep). Decyzję w sprawach o stwierdzenie posiadania polskiego pochodzenia wydaje konsul (art. 5 ust 4 URep). Od decyzji konsula w sprawie przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych, który jest organem wyższego stopnia w rozumieniu KPA (art. 5 ust. 4a-5 URep).

Warunek deklaracji narodowości polskiej uznaje się za spełniony, jeżeli co najmniej jedno z rodziców lub dziadków albo dwoje pradiadków wnioskodawcy potwierdziło swoją przynależność do Narodu Polskiego przez, w szczególności, pielęgnowanie polskich tradycji i zwyczajów (art. 5 ust. 2 URep). Użycie w jednym przepisie określenia „narodowość polska” oraz „przynależność do Narodu Polskiego” wprowadza zamęt terminologiczny i wątpliwości, jakie kryterium należy przyjąć przy weryfikacji danej przesłanki. Rozumienie narodu jako współ-

---

³⁴ Osoba korzystająca z uzyskania obywatelstwa polskiego *ipso iure* na gruncie przepisów ustawy o repatriacji nie musi zrzekać się dotychczasowego obywatelstwa. Nie ma natomiast znaczenia fakt, czy osoba ta posiada obywatelstwo innego państwa czy kilku innych. Szerzej: A. Rytel, *op. cit.*, s. 215-228.

³⁵ Rozdział 4 URep reguluje formy i tryb udzielania pomocy dla repatriantów i ich najbliższych, m.in. zwrot kosztów przejazdu do miejsca osiedlenia się w RP, częściowy zwrot kosztów adaptacji i remontu lokalu mieszkalnego, pokrycie kosztów podjęcia nauki przez małoletnich, pokrycie kosztów nauki języka polskiego. Przepisy rozdziału 6 umożliwiają aktywizację zawodową repatriantów, poprzez zwrot części kosztów poniesionych przez repatrianta w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowej oraz częściowy zwrot kosztów poniesionych przez pracodawcę na utworzenie stanowiska pracy, przeszkolenie repatrianta czy wynagrodzenie, nagrody i składki na ubezpieczenie społeczne.

noty etnicznej jest pojęciem zbyt wąskim i, biorąc pod uwagę zróżnicowanie etniczne obywateli II Rzeczypospolitej do których, lub ich potomków, adresowana jest ustawa o repatriacji, utrudnia wielu osobom starania o uzyskanie statusu repatrianta. Rozumienie narodu zgodnie z jego określeniem w Konstytucji jako „wszystkich obywateli Rzeczypospolitej” również nie współgra z przepisami ustawy o repatriacji, ponieważ część jej unormowań dotyczących ascendentów osoby wnioskującej o repatriację czyni niezrozumiałymi³⁶. Terminy te powinny być więc rozumiane jako pojęcia o charakterze społecznym, co powoduje, iż nadaje się narodowości znaczenie przynależności do pewnej grupy ludzi, którą łączy wspólny język, kultura, historia czy religia³⁷.

Przesłankę posiadania polskiego pochodzenia spełnia również osoba, która deklaruje narodowość polską oraz posiadała w przeszłości obywatelstwo polskie lub co najmniej jedno z rodziców i dziadków, lub dwoje pradiadków posiadało obywatelstwo polskie, jak również wykazuje swój związek z polskością, w szczególności poprzez pielęgnowanie polskiej mowy, polskiej tradycji i zwyczajów³⁸. Nie ma znaczenia na jakiej podstawie nastąpiła utrata obywatelstwa polskiego³⁹.

Aby potwierdzić pochodzenie polskie, wnioskujący powinien dołączyć do wniosku wszelkie zaświadczenia potwierdzające ten fakt. Przepis art. 6 URep wymienia dokumenty, które mogą być dowodami w sprawie. Przede wszystkim zalicza do nich dokumenty, wydane przez polskie władze państwowe lub kościelne, a także przez władze byłego ZSRR, dotyczące wnioskodawcy lub jego rodziców, dziadków lub pradiadków, a w szczególności:

- polskie dokumenty tożsamości,

³⁶ B. Banaszak, *op. cit.*, s. 201.

³⁷ A. Rytel, *op. cit.*, s. 219-220.

³⁸ Art. 5 ust. 3 URep.

³⁹ Zarówno osoba, która zrzekła się obywatelstwa polskiego, jak i osoby, które utraciły obywatelstwo na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów prawa, mogą starać się o wydanie wiza w celu repatriacji. Wyjątkami, uregulowanymi w art. 8 URep, w których nie może zostać wydana wiza w celu repatriacji, są osoby, które: utraciły obywatelstwo polskie nabyte w drodze repatriacji na podstawie niniejszej ustawy lub repatriowały się z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na podstawie umów repatriacyjnych zawartych w latach 1944-1957 przez Rzeczypospolitą Polską albo przez Polską Rzeczypospolitą Ludową z Białoruską Socjalistyczną Republiką Radziecką, Ukrainą Socjalistyczną Republiką Radziecką, Litewską Socjalistyczną Republiką Radziecką i Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich do jednego z państw będących stroną tych umów, lub w czasie pobytu poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej działały na szkodę podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej, lub uczestniczyły lub uczestniczą w łamaniu praw człowieka. Wyłączenie z ust. 1 (zakaz ponownego nabycia obywatelstwa w drodze niniejszej ustawy) ma na celu zapobieżenie sytuacji, w której osoby te ponownie uzyskają status repatrianta, a w konsekwencji uprawnienie do korzystania z pomocy udzielanej repatriantom i ich rodzinom.

- akty stanu cywilnego lub ich odpisy albo metryki chrztu poświadczające związek z polskością,
- dokumenty potwierdzające odbycie służby wojskowej w Wojsku Polskim, zawierające wpis informujący o narodowości polskiej,
- dokumenty potwierdzające fakt deportacji lub uwięzienia, zawierające wpis informujący o narodowości polskiej,
- dokumenty tożsamości lub inne dokumenty urzędowe zawierające wpis informujący o narodowości polskiej (art. 6 ust 1 URep).

Ustawodawca wymienia również inne dokumenty, m.in. o rehabilitacji osoby deportowanej, zawierające wpis informujący o jej narodowości polskiej oraz dokumenty potwierdzające prześladowanie osoby ze względu na jej polskie pochodzenie (art. 6 ust. 2 URep). Należy podkreślić, że katalog dowodów potwierdzających polskie pochodzenie nie jest katalogiem zamkniętym, na co zwraca uwagę użycie w art. 6 URep dwukrotnie, tj. w ust. 1 i ust. 2, określenia „w szczególności”, co oznacza, że poza literalnie wymienionymi dokumentami, dowodami potwierdzającymi polskie pochodzenie mogą być również inne⁴⁰. Co ważne, w ust. 2 pkt 2 omawianego przepisu wymienia się akty stanu cywilnego lub ich odpisy albo metryki chrztu poświadczające związek z polskością, w których nie zawsze wskazane są informacje o narodowości polskiej. Dlatego też, w przypadku braku stosownej informacji w dokumentach wymienionych w art. 6 URep należy dołączyć do wniosku wszelkie inne dokumenty, potwierdzające polskie pochodzenie.

Wykazanie związku z polskością osoby wnioskującej o przyznanie statusu repatrianta ma nastąpić w szczególności poprzez pielęgnowanie polskiej mowy, polskiej tradycji i zwyczajów (art. 5 ust. 1 pkt 2 URep *in fine*). Co ważne, orzecznictwo sądów administracyjnych jest wobec tego zagadnienia jednoznaczne. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie podkreślił, że dokonując oceny związków z polskością należy tej oceny dokonać szerzej poprzez wzięcie pod uwagę także tego, czy wnioskodawca porozumiewa się w języku polskim, jaki jest stan jego wiedzy o Polsce, czy szukał kontaktów z polskością poza rodzinnym domem itp.⁴¹. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., wskazuje, że są to jedynie przykładowe okoliczności świadczące o związku z Polską. Nie można też zakładać, że pielęgnowanie

---

⁴⁰ Szerzej: uzasadnienie wyroku WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., sygn.. V SA/Wa 2263/07.

⁴¹ Wyrok WSA z dnia 11 grudnia 2007 r. Sygn. V Sa/Wa 1896/07.

polskiej mowy, tradycji i zwyczajów musi mieć miejsce w rodzinnym domu wnioskodawcy. Należałoby tu uwzględnić dotychczasową sytuację rodzinną cudzoziemca, tj. czy pozwalała mu ona na pielęgnowanie polskości oraz, czy miał on od kogo czerpać wzorce w tym zakresie, a także czy szukał kontaktów z polskością poza rodzinnym domem⁴². Stanowisko to WSA potwierdził w kolejnym orzeczeniu, w którym stwierdził, że „wykazanie związku z polskością może nastąpić nie tylko poprzez pielęgnowanie polskiej mowy, polskich tradycji i zwyczajów. Nie można też zakładać, że pielęgnowanie polskiej mowy, tradycji i zwyczajów musi mieć miejsce wyłącznie w rodzinnym domu wnioskodawcy. Należałoby tu uwzględnić dotychczasową sytuację rodzinną cudzoziemca, tj. czy pozwalała mu ona na dostateczne pielęgnowanie polskości oraz czy miał on od kogo czerpać wzorce w tym zakresie, a także czy szukał kontaktów z polskością poza rodzinnym domem”⁴³.

Aby otrzymać wizę krajową w celu repatriacji należy złożyć wniosek w języku polskim do konsula właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Wzór wniosku o uznanie za repatrianta określa Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji oraz fotografii dołączanych do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 46).

Do wniosku należy również dołączyć następujące dokumenty:

- poświadczoną urzędowo kopię ważnego dokumentu potwierdzającego tożsamość i obywatelstwo,
- akty urodzenia osób objętych wnioskiem;
- akty poświadczające stan cywilny;
- dokumenty potwierdzające zapewnienie odpowiednich warunków lokalitych i źródeł utrzymania po przyjeździe do Rzeczypospolitej Polskiej;
- dokumenty potwierdzające posiadanie kwalifikacji i umiejętności;
- dokumenty potwierdzające miejsce stałego zamieszkania w azjatyckiej części byłego ZSRR.

Do wniosku dołącza się również dokumenty potwierdzające polskie pochodzenie oraz dokumenty potwierdzające związek wnioskodawcy i jego rodziny z polskością, a także inne dokumenty wskazane przez konsula, potwierdzające

---

⁴² Sygn. V SA/Wa 2263/07.

⁴³ Wyrok WSA z dnia 25 stycznia 2010 r., sygn. V Sa/Wa 1446/09.

okoliczności wymienione we wniosku. Dodatkowo, należy dołączyć własnoręcznie napisany życiorys oraz po dwie fotografie każdej osoby objętej wnioskiem.

Małżonek wnioskodawcy, będący pochodzenia polskiego wypełnia oddzielny formularz, tak jak wnioskodawca. W sytuacji, kiedy małżonek wnioskodawcy nie posiada pochodzenia polskiego, a zamierza osiedlić się w Polsce wspólnie z wnioskodawcą, dołącza własny wniosek o udzielenie zezwolenia na osiedlenie się na terytorium RP (art. 15 ust. 3 URep)⁴⁴.

W drodze repatriacji nabywa obywatelstwo polskie również małoletni pozostający pod władzą rodzicielską repatrianta. Jednakże w przypadku, gdy repatriantem jest tylko jedno z rodziców, małoletni nabywa obywatelstwo polskie jedynie za zgodą drugiego z rodziców, wyrażoną w oświadczeniu złożonym przed konsulem. Tak samo małoletni pozostający pod opieką nabywa obywatelstwo polskie w drodze repatriacji, jeżeli dokona jej za zgodą opiekuna wyrażoną w oświadczeniu złożonym przed konsulem (Art. 7 ust 1 i 2 URep). Oświadczenie to składa się w części V formularza wniosku. Nabycie obywatelstwa polskiego na tej podstawie przez małoletniego, który ukończył 16 rok życia, może nastąpić jedynie za jego zgodą (art. 7 ust. 3 URep).

Należy również rozważyć sytuację, w której jeden z rodziców nie posiada pochodzenia polskiego, a oboje zgodnie nie zamierzają wnioskować o nadanie małoletniemu statusu repatrianta. W takiej sytuacji, zgodnie z art. 15 ust. 2 URep, udziela się małoletniemu zezwolenia na osiedlenie się. Wniosek o udzielenie zezwolenia na osiedlenie się na terytorium RP dla małoletniego składa się wraz z wnioskiem osoby starającej się o wydanie wizy w celu repatriacji (art. 15 ust. 3 URep). W przyszłości taki małoletni mógłby więc wnioskować o nadanie obywatelstwa lub uznanie za obywatela, nie będąc w żaden sposób w danych postępowaniach uprzywilejowanym, ani dyskryminowanym.

Wniosek składany jest przez osobę zainteresowaną do konsula, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o jej wydanie⁴⁵. Jeżeli nie została wcześniej wydana decyzja przez konsula o stwierdzeniu pochodzenia

---

⁴⁴ Właściwym organem jest Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, który udziela lub odmawia udzielenia zezwolenia na osiedlenie się małżonkom i małoletnim wnioskującego, oraz wydaje kartę pobytu. Do udzielenia zezwolenia na osiedlenie się stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z .2011 r., Nr 264, poz. 1573 ze zm.).

⁴⁵ Zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. 2002 r., Nr 215, poz. 1823 ze zm.) postępowanie przed konsulem regulowane jest podstawie zarządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 4 listopada 1985 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przed konsulem (M.P. z 1985 r., nr 35, poz. 233).

polskiego, wszczęte postępowanie przebiega dwuetapowo⁴⁶. Od decyzji w sprawie stwierdzenia polskiego pochodzenia przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Wizę krajową w celu repatriacji wydaje albo odmawia jej wydania konsul, po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Jeżeli przemawia za tym uzasadniony interes wnioskodawcy, minister właściwy do spraw zagranicznych może wyznaczyć innego konsula. Przed wyrażeniem zgody minister właściwy do spraw wewnętrznych może wystąpić do Komendanta Głównego Straży Granicznej, Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu oraz Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przekazanie informacji o cudzoziemcu, mających znaczenie dla przeprowadzenia postępowania. Organy te, w terminie 30 dni są obowiązane je udostępnić w zakresie niezbędnym do prowadzonego postępowania⁴⁷.

Wnioskujący zobowiązany jest przedstawić dowód potwierdzający posiadanie lub zapewnienie lokalu mieszkalnego i źródeł utrzymania w Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych w ustawie „warunkami do osiedlenia się”⁴⁸. Dowodem potwierdzającym zapewnienie warunków do osiedlenia się jest:

- uchwała rady gminy, zawierająca zobowiązanie zapewnienia warunków do osiedlenia się przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy;
- oświadczenie obywatela polskiego⁴⁹, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej mających siedzibę w Polsce, sporządzone w formie aktu notarialnego, zawierające zobowiązanie zapewnienia warunków do osiedlenia się przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy⁵⁰.

---

⁴⁶ P. Ura, *Repatriacja jako sposób nabycia obywatelstwa polskiego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji” 18 (2012), s. 250.

⁴⁷ W szczególnie uzasadnionych przypadkach termin ten może być przedłużony do 3 miesięcy, o czym organ obowiązany do przekazania informacji zawiadamia na piśmie ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

⁴⁸ Dowód potwierdzający źródła utrzymania nie jest wymagany od osób, którym przysługują uprawnienia emerytalne lub rentowe. W dniu 1 stycznia 1999 r. weszła w życie ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) Zgodnie z art. 6 ust. 1 tej ustawy, repatriantom w wieku emerytalnym uwzględnia się wszystkie okresy zatrudnienia za granicą i przyznaje się polską emeryturę.

⁴⁹ Oświadczenie osoby fizycznej, zawierające zobowiązanie do zapewnienia warunków do osiedlenia się może dotyczyć wyłącznie wstępnym, zstępnym lub rodzeństwa tej osoby.

⁵⁰ Zarówno uchwała rady gminy oraz powyższe oświadczenie powinny zawierać w szczególności wskazanie lokalu mieszkalnego, formę udostępnienia tego lokalu oraz wskazanie źródeł utrzymania.

- uchwała rady powiatu, zobowiązująca starostę do zapewnienia miejsca w domu pomocy społecznej na terenie powiatu.

Wnioskującemu, który nie posiada zapewnionego w Polsce lokalu mieszkalnego i utrzymania, a spełnia pozostałe warunki do uzyskania wizy krajowej w celu repatriacji, konsul wydaje decyzję o przyrzeczeniu wydania wizy wjazdowej w celu repatriacji⁵¹. Osobie spełniającej dane warunki konsul wydaje wizę krajową w celu repatriacji, ważną maksymalnie przez rok od jej wydania⁵².

Osoba przybywająca do RP na podstawie wizy krajowej w celu repatriacji nabywa obywatelstwo polskie z mocy prawa z dniem przekroczenia granicy Polski. Analogicznie zatem, jak w przypadku nabycia obywatelstwa na podstawie urodzenia, nie powinna być potrzebna jakakolwiek czynność organu administracji publicznej potwierdzająca fakt nabycia obywatelstwa. Potwierdzeniem tym jest umieszczony przez funkcjonariuszy Straży Granicznej w paszporcie stempel, określający datę przekroczenia granicy, co *de facto* wyznacza moment nabycia obywatelstwa polskiego.

W praktyce urzędy i inne organy państwowe, nakładają na repatrianta obowiązek uzyskania po przybyciu na miejsce osiedlenia od wojewody poświadczenia obywatelstwa polskiego. WSA uznał, że stwierdzenie posiadania obywatelstwa dokonywane jest w formie decyzji zwanej „poświadczeniem posiadania obywatelstwa”. Decyzje mają charakter deklaratoryjny i są w istocie oświadczeniem organu (województwa), z którego wynika, że według jego oceny stanu prawnego i faktycznego osoba zainteresowana ma obywatelstwo polskie, a do ustalenia podstawy nabycia obywatelstwa polskiego miarodajne są przepisy obowiązujące w chwili zdarzenia lub czynności, na skutek których nastąpiło nabycie obywatelstwa z mocy prawa lub decyzji właściwego organu⁵³. Do wydania poświadczenia posiadania obywatelstwa stosowane są przez wojewodów przepisy rozdziału VII UObyw, określającego unormowania dotyczące potwierdzenia posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego. Celem wydania decyzji jest potrzeba usunięcia wątpliwości czy stanu niepewności. Analizując powyższą praktykę należałoby zastanowić się nad kwestią, czy niewystąpienie

⁵¹ Dane osób, które uzyskały przyrzeczenie wydania wizy, rejestrowane są w bazie danych „RODAK”, prowadzonej przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Celem rejestracji jest ułatwienie gminom złożenia propozycji osiedlenia się na ich terenie konkretnym rodzinom.

⁵² Decyzja konsula o wydaniu wizy w celu repatriacji, jak i jej przyrzeczenie, zaliczane są do aktów administracyjnych o charakterze związanym, co sprawia, że w sytuacji, gdy spełnione są wszystkie przesłanki i nie zachodzi żadna z przesłanek negatywnych, konsul zobowiązany jest wydać decyzję pozytywną. Por. A. Rytel, *op. cit.*, s. 225.

⁵³ Wyrok WSA z dnia 27 maja 2004 r., Sygn. II SA/Wa 270/04.

przez repatrianta o „poświadczenia posiadania obywatelstwa” rodzi negatywne konsekwencje prawne w postaci braku możliwości skorzystania z uprawnień nadanych mu na mocy art. 17 i n. URep, skoro nabył obywatelstwo spełniając krok po kroku wszelkie przesłanki z danej ustawy.

Po przybyciu na miejsce osiedlenia repatrianci powinni zarejestrować w miejscowym Urzędzie Stanu Cywilnego swoje akty stanu cywilnego (urodzenia, ślubu itp.) wraz z ich tłumaczeniem dokonany przez tłumacza przysięgłego na język polski, a następnie, po złożeniu wniosku o stwierdzenie posiadania obywatelstwa i po uzyskaniu pozytywnej decyzji, złożyć w Urzędzie Miasta lub Gminy wniosek o wydanie dowodu osobistego, zameldować się na pobyt stały oraz wystąpić o nadanie numeru PESEL.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania należy stwierdzić, że repatriacja jest szczególnym sposobem nabycia obywatelstwa z mocy prawa, z którym łączą się nałożone na państwo i jednostki samorządu terytorialnego obowiązki udzielenia wsparcia osobom korzystającym z danej instytucji⁵⁴. Niestety, z uwagi na nieadekwatność środków przeznaczanych w budżecie państwa wobec ilości osób, jakie deklarują chęć skorzystania z instytucji repatriacji, faktyczny okres oczekiwania na wydanie wizy w celu repatriacji trwa zazwyczaj ponad kilka lat⁵⁵. Zgodnie z danymi zawartymi w biuletynie z dnia 13 lipca 2011 r. z posiedzenia Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych, Komisji Łączności z Polakami za Granicą oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, w latach 2001-2010 gminy wystosowały łącznie zaledwie 190 zaproszeń, natomiast w bazie „RODAK” zarejestrowanych było 1771 rodzin (2723 osoby oczekują na przyjazd do Polski)⁵⁶. Ostatnie dane statystyczne, opublikowane przez Główny Urząd Statystyczny wskazują, że w latach 2001-2011 do Polski przybyło 4480 osób (1775 rodzin), w tym 578 członków rodzin innej niż polska narodowości. W tej liczbie 859 osób stanowiły osoby małoletnie. W 2011 r. było to 229 osób (97 rodzin), w tym 36 członków rodzin innej niż polska narodowości, a 51 osób stanowiły osoby małoletnie⁵⁷. Taki stan rzeczy, jak również brak umów bilateralnych z państwami byłego ZSRR, gwarantujących transfer praw emerytalnych nabytych przez repatriantów świadczy, niestety, o niskim zainteresowaniu władzy

⁵⁴ P. Ura, *op. cit.*, s. 256.

⁵⁵ W projekcie ustawy budżetowej na rok 2013 w rezerwie celowej na „pomoc dla repatriantów” przeznaczono 9.066.000 zł.

⁵⁶ Biuletyn nr 5315/VI.

⁵⁷ Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny 2012*, s. 463, tabl. 46 (210).

ustawodawczej i wykonawczej sprowadzaniem naszych Rodaków do Ojczyzny. Słusznie więc mogą czuć się oni za granicą opuszczeni i zapomniani, a w kraju sfrustrowani niską skalą otrzymywanego wsparcia.

IZABELA LERACZYK

ROZDZIAŁ 2.

SZCZEGÓLNA POZYCJA MAŁOLETNIEGO

Ustawa o obywatelstwie polskim z 2009 r reguluje uzyskanie obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca zarówno w przepisach ogólnych, jak i w szczególnych rozdziałach poświęconych nabyciu obywatelstwa polskiego z mocy prawa⁵⁸, nadaniu obywatelstwa polskiego oraz uznaniu za obywatela polskiego. W pierwszej części niniejszego rozdziału zostaną poddane analizie przesłanki, których spełnienie warunkuje możliwość uzyskania obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca, w oparciu o poszczególne przepisy UObyw. W drugiej natomiast zostaną poruszone zagadnienia proceduralne wyróżniające postępowanie z udziałem małoletniego od postępowania z wniosku pełnoletniego cudzoziemca.

2.1. PRZESŁANKI NABYCIA OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Kwestię nabycia obywatelstwa przez małoletniego cudzoziemca normuje art. 7 UObyw stanowiąc, iż nadanie obywatelstwa polskiego rodzicom oraz uznanie ich za obywateli polskich obejmuje małoletniego pozostającego pod ich władzą rodzicielską. Nadanie zaś obywatelstwa polskiego jednemu z rodziców, bądź

---

⁵⁸ Z zakresu niniejszego rozdziału została wyłączona problematyka nabycia obywatelstwa z mocy prawa przez małoletniego cudzoziemca, gdyż była ona przedmiotem analizy w rozdziale poprzednim.

uznanie go za obywatela polskiego obejmuje również małoletniego pozostającego pod jego władzą rodzicielską w przypadku, gdy:

- drugiemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska,
- drugie z rodziców złożyło oświadczenie o wyrażeniu zgody na nabycie przez małoletniego obywatelstwa.

W przepisie tym została wyrażona norma ogólna, która znajduje swoje rozwinięcie w rozdziałach poświęconych nadaniu oraz nabyciu obywatelstwa polskiego.

Przepis art. 30 UObyw (zawierający przesłanki uzyskania obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca) stanowi, iż za obywatela polskiego uznaje się:

- a) małoletniego cudzoziemca, którego jedno z rodziców jest obywatelem polskim, przebywającego na terytorium RP na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub prawa stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie (art. 30 ust. 1 pkt 4 UObyw),
- b) małoletniego cudzoziemca, którego co najmniej jednemu z rodziców zostało przywrócone obywatelstwo polskie, jeżeli małoletni przebywa na terytorium RP na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub prawa stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie (art. 30 ust 1 pkt 5 UObyw).

Ostatnim wymienionym w niniejszym rozdziale trybem uzyskania obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca jest nadanie obywatelstwa przez Prezydenta RP (art. 18 UObyw). W związku z uznaniowym charakterem rozstrzygnięcia głowy państwa w kwestii włączenia cudzoziemca do społeczności obywateli polskich, ustawa nie wskazuje przesłanek dotyczących chociażby tytułu pobytowego małoletniego cudzoziemca na terytorium Polski ani innych jego związków z polskością.

Nadanie obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP, a także uznanie za obywatela polskiego zostało w sposób wyczerpujący przedstawione w poprzednim rozdziale. Obydwa tryby znajdują niemalże w pełni zastosowanie do sytuacji małoletniego cudzoziemca ubiegającego się o obywatelstwo polskie. Z tego względu w niniejszym rozdziale, poza powyżej przedstawionymi możliwymi drogami do uzyskania obywatelstwa przez małoletniego, zostaną omówione ta-

kie kwestie jak legitymacja do złożenia wniosku o nadanie obywatelstwa, uznanie za obywatela polskiego małoletniego cudzoziemca oraz problemy z tym związane.

2.2. WYBRANE ZAGADNIENIA PROCEDURALNE

Ustawa wyraźnie wskazuje, iż zarówno postępowanie o nadanie, jak i uznanie za obywatela polskiego jest wszczynane na wniosek cudzoziemca (art. 19 i 32 UObyw). W przypadku małoletniego wnioskodawcy, powołane przepisy przyznają legitymację do złożenia wniosku jego przedstawicielom ustawowym. Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁵⁹ przedstawicielami ustawowymi dziecka ustanawia jego rodziców posiadających władzę rodzicielską, która co do zasady przysługuje obydwójgu rodzicom i trwa aż do uzyskania przez dziecko pełnoletniości (art. 92 i 93 § 1 KRO). Możliwe są jednak sytuacje, w których władza rodzicielska przysługuje wyłącznie jednemu z rodziców. Dzieje się tak, gdy jedno z rodziców nie żyje bądź nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, a także wtedy, gdy rodzic został pozbawiony władzy rodzicielskiej na mocy orzeczenia sądu, bądź uległa ona zawieszeniu. Ponadto, jeżeli ojcostwo nie zostało ustalone, albo jeżeli zostało ustalone sądownie bez przyznania ojcu władzy rodzicielskiej, władza rodzicielska przysługuje wyłącznie matce (art. 94 § 1 i 2 KRO). Nie zawsze jednak przedstawicielami ustawowymi małoletniego, a więc uprawnionymi do złożenia przedmiotowego wniosku, będą rodzice. Możliwe są bowiem sytuacje, gdy żadnemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska albo rodzice są nieznanymi. W takich przypadkach nad dzieckiem ustanawia się opiekę, a jego przedstawicielem ustawowym zostaje opiekun, który pełni swoją funkcję na mocy orzeczenia sądu (art. 94 § 3 KRO).

Zgodnie postanowieniami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wykonywanie władzy rodzicielskiej stanowi zarówno obowiązek jak i uprawnienie każdego z rodziców. Oznacza to zatem, iż każdy z rodziców może samodzielnie podejmować czynności dotyczące osoby dziecka, w tym także występować w jego imieniu na zewnątrz. Nie należy jednak wynosić z tego, iż w rodzinie istnieją dwa ośrodki dyspozycyjne, zgodnie bowiem z art. 97 § 2 KRO o istotnych spr-

---

⁵⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59 ze zm.).

wach dziecka rodzice mogą rozstrzygają wyłącznie wspólnie⁶⁰. Brzmienie art. 19 i 32 UObyw nie pozostawia wątpliwości, iż wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego oraz uznanie za obywatela polskiego małoletniego cudzoziemca wymaga zgody obydwójga rodziców, o ile obydwójce posiadają władzę rodzicielską. Taka redakcja przepisu statuuje tym samym nabycie obywatelstwa jako istotną sprawę dziecka, o której rodzice rozstrzygają wspólnie. Analiza przepisów UObyw w tym zakresie wskazuje, iż wniosek o nadanie obywatelstwa oraz o uznanie za obywatela polskiego, składa jeden z przedstawicieli ustawowych (jeżeli są nimi rodzice lub opiekunowie będący małżeństwem), natomiast drugi wyraża swoją zgodę na nabycie obywatelstwa przez małoletniego (art. 20 ust. 3 i 33 ust. 3 UObyw). Formę oświadczenia o wyrażeniu zgody na nabycie obywatelstwa polskiego, która ma zastosowanie do wszystkich przypadków uzyskania obywatelstwa przez małoletniego, regulują przepisy ogólne niniejszej ustawy. Dotyczy to zatem nadania obywatelstwa jak i uznania za obywatela polskiego, zarówno w sytuacji, gdy nabycie obywatelstwa przez małoletniego ma charakter samodzielny, jak też, gdy jest związane z nabyciem go przez rodzica. Zgodnie z art. 9 UObyw oświadczenie składa się do protokołu przed właściwym organem administracji publicznej. Wyłączona zostaje zatem możliwość złożenia oświadczenia przed notariuszem i dołączenia do wniosku aktu notarialnego. Organem właściwym do przyjęcia oświadczenia od obywatela polskiego zamieszkałego na terytorium Polski oraz od cudzoziemca przebywającego legalnie na terytorium Polski będzie wojewoda właściwy ze względu na jego miejsce zamieszkania. Może to być zatem inny wojewoda, niż właściwy dla wnioskodawcy. W takiej sytuacji przedstawiciel ustawowy jest zobowiązany dostarczyć urzędowe potwierdzenie faktu złożenia przedmiotowego oświadczenia woli. Z grupy cudzoziemców zamieszkujących legalnie w Polsce, dla których właściwy w tej sprawie jest wojewoda, zostali wyłączeni cudzoziemcy przebywający w Polsce na podstawie wizy lub w ruchu bezwizowym. Dla tej grupy podmiotów, podobnie jak dla cudzoziemców zamieszkałych za granicą, organem właściwym jest konsul. W przypadku nadania oraz uznania za obywatela polskiego małoletniego cudzoziemca, który ukończył lat 16 ustawa o obywatelstwie nakłada obowiązek złożenia przez niego oświadczenia o wyrażeniu zgody. Ustawodawca podkreśla w ten sposób, iż mimo braku pełnej zdolności do czynności prawnych, osoba, która ukończyła 16 rok życia posiada

---

⁶⁰ J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, wyd. 3, Warszawa 2012, s. 884.

wystarczające rozeznanie i powinna mieć możliwość wypowiedzenia się w tak istotnej sprawie, jaką jest zmiana obywatelstwa⁶¹. Do złożenia oświadczenia przez małoletniego stosuje się przepis art. 9 UObyw zarówno w zakresie jego formy jak i właściwości organu.

Zgoda przedstawicieli ustawowych jest warunkiem *sine qua non* uzyskania obywatelstwa polskiego przez małoletniego cudzoziemca pozostającego pod władzą rodzicielską. Nie wykluczone są jednak sytuacje, w których uzyskanie zgody drugiego rodzica jest niemożliwe bądź w znacznym stopniu utrudnione. Ustawa o obywatelstwie wskazuje w sposób bezpośredni, iż w przypadku braku porozumienia pomiędzy przedstawicielami ustawowymi, każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu (art. 19 ust. 3 i art. 32 ust. 2 UObyw). Przepis ten został skonstruowany na kształt art. 97 ust. 2 KRO, zgodnie z którym w sytuacji braku porozumienia pomiędzy rodzicami co do istotnych spraw dziecka rozstrzyga sąd opiekuńczy. Zatem, również w przypadku nieuregulowania tej kwestii w UObyw, zgoda przedstawiciela ustawowego na zmianę obywatelstwa mogłaby być zastąpiona orzeczeniem sądu na mocy art. 97 ust. 2 KRO

Jak wcześniej wspomniano sądem właściwym do rozstrzygnięcia o istotnej sprawie dziecka jest sąd opiekuńczy. Przez sąd opiekuńczy rozumie się wydział rodzinny i nieletnich sądu rejonowego. Wszystkich bowiem czynności zastrzeżonych dla sądu opiekuńczego dokonuje sąd rodzinny, który działa jako sąd opiekuńczy⁶². Zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego⁶³ właściwy miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania małoletniego, a w razie braku miejsca zamieszkania sąd miejsca jego pobytu. Jeżeli natomiast brak i tej podstawy właściwy jest sąd dla miasta stołecznego Warszawy (art. 569 KPC). Legitymacja do złożenia wniosku do sądu o rozstrzygnięcie istotnej sprawy dziecka przysługuje obydwójgu rodzicom, a także prokuratorowi (art. 7 KPC). Rodzic dążący do

---

⁶¹ Jest to zgodne z art. 12 Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526), zgodnie z którym Państwa-Strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując je z należyłą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałość dziecka. W tym celu dziecko powinno mieć w szczególności zapewnioną możliwość wypowiadania się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym, dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela bądź odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego.

⁶² A. Zieliński, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, pod red. A. Zielińskiego, wyd. 6, Warszawa 2012, s. 984.

⁶³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 269 ze zm.).

uzyskania zgody na uznanie dziecka za obywatela polskiego będzie występował w charakterze wnioskodawcy, natomiast drugi rodzic w charakterze uczestnika postępowania⁶⁴. Wniosek powinien czynić zadość przepisom o pozwie (art. 187 KPC), z tą różnicą, że zamiast powoda i pozwanego wymienia się wnioskodawcę i uczestnika.

Wyznaczenie rozprawy nie jest konieczne i zależy wyłącznie od uznania sądu, jednakże rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, co do których brak porozumienia między rodzicami, może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicom złożenia oświadczeń, chyba, że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami (art. 582 KPC). Pojęcie „nadmiernych trudności należy” jednak interpretować ściśle, a nie rozszerzająco⁶⁵. Z tego powodu uzasadnione jest wyznaczenie posiedzenia, lecz sąd może również zażądać złożenia oświadczenia na piśmie (art. 514 § 1 KPC).

W doktrynie podkreśla się, iż trakcie postępowania powinny być stosowane mediacyjne metody działania, aby stworzyć warunki do osiągnięcia zgody pomiędzy rodzicami⁶⁶. W każdej sprawie dotyczącej dziecka sąd opiekuńczy powinien je wysłuchać, jeżeli tylko pozwala na to stan jego rozwoju psychofizycznego. Obowiązek ten nie musi być jednak realizowany w formie bezpośredniego kontaktu na sali sądowej. Ze względu na potwierdzony w praktyce fakt szkodliwego nierzadko wpływu na psychikę dziecka, jaki ma bezpośredni jego kontakt z sądem, sąd orzekający ma możliwość zapoznania się ze stanowiskiem dziecka za pomocą swoich organów pomocniczych, takich jak kurator lub opinia ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego, czy wreszcie opinia biegłego psychologa. Ewentualne naruszenie przez sąd tego obowiązku powinno być traktowane jako istotne uchybienie proceduralne mające wpływ na wynik postępowania⁶⁷. Chodzi bowiem o stworzenie przyjaznej atmosfery, która umożliwi dziecku swobodne wypowiedzenie się.

---

⁶⁴ Pogląd odmienny wyraził A. Zieliński, *Postępowanie cywilne*, t. 2c, red. A. Zieliński, Warszawa 2009, s. 118. Autor wskazuje, aby zgodnie z postulatem traktowania dziecka jako podmiotu, a nie przedmiotu postępowania, wskazać je, jako uczestnika. Wiązałoby się to jednak z potrzebą wyznaczenia małoletniemu kuratora, gdyż pomimo nieprocesowego charakteru postępowania, zachodzi sprzeczność interesów pomiędzy przedstawicielami ustawowymi dziecka. Włącznie małoletniego do postępowania w charakterze uczestnika nie wydaje się jednak zasadne z uwagi na fakt, iż w sprawach opiekuńczych, sąd ma obowiązek wysłuchania małoletniego, co zapewnia dziecku wypowiedzenie się w swojej sprawie bez potrzeby wyznaczenia kuratora.

⁶⁵ A. Zieliński, *Kodeks postępowania...*, s. 998.

⁶⁶ J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 884.

⁶⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r., sygn. III CZP 63/97.

Postanowienie sądu opiekuńczego w danym przypadku jest skuteczne i wykonalne z chwilą jego ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą wydania (art. 578 KPC). Można zatem złożyć je w postępowaniu przed wojewodą bez odczekania na jego uprawomocnienie się. Zgodnie z art. 519¹ § 1 i 2 KPC w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli, z wyjątkiem spraw o przysposobienie i podział majątku wspólnego, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia osiągnęła sto pięćdziesiąt tysięcy złotych, skarga kasacyjna nie przysługuje, nie przysługuje zatem również w sprawach o rozstrzygnięcie o istotnej sprawie dziecka, jaką jest zmiana obywatelstwa. W związku z powyższym nie ma również możliwości wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienia sądu II instancji, o których mowa w art. 394¹ § 2 KPC. Wniosek o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka nie jest wolny od opłaty sądowej, choć pogląd taki może sugerować brzmienie art. 95 ust. 1 pkt 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁶⁸, zgodnie z którym nie pobiera się opłat od wniosku będącego podstawą wszczęcia przez sąd postępowania z urzędu. Pomimo tego, iż zgodnie z art. 570 KPC sąd opiekuńczy może wszcząć postępowanie z urzędu, przepis ten nie znajduje zastosowania w przypadku wniosku o rozstrzygnięcie co do nabycia obywatelstwa polskiego w braku porozumienia między rodzicami⁶⁹. Zastosowanie znajdzie tu zatem przepis art. 23 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w prawach cywilnych, zgodnie z którym od wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego pobiera się opłatę stałą w wysokości 40 zł.

Droga postępowania sądowego będzie właściwa również, w sytuacji braku jakiegokolwiek kontaktu z drugim rodzicem, któremu jednak przysługuje władza rodzicielska. W myśl art. 184 KRO dla ochrony osoby, która z powodu nieobecności nie może prowadzić swoich spraw, a nie ma pełnomocnika, ustanawia się kuratora (*curator absentis*). Jako osobę nieobecną traktuje się zaginionego w rozumieniu art. 29 kodeksu cywilnego⁷⁰. Przez nieobecność należy jednak rozumieć również sytuację, w której nie wiadomo, gdzie dana osoba przebywa, a także gdy jej miejsce pobytu jest znane, jednakże na skutek różnych zdarzeń, np. klęski żywiołowej, działań wojennych, odcięcia od świata,

---

⁶⁸ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.).

⁶⁹ J. Gudowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3, pod red. T. Erecińskiego, wyd. 3, Warszawa 2009, s. 184, 185, zob. też A. Zieliński, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2006, s. 275, 276.

⁷⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

nie może ona prowadzić swoich spraw⁷¹. Sam jednak fakt nieobecności, bez wykazania przez zainteresowanego, że osoba nieobecna rzeczywiście nie może prowadzić swoich spraw, nie daje podstaw do ustanowienia kuratora w trybie art. 184 KRO⁷². Obowiązki kuratora osoby nieobecnej nie zostały szczegółowo określone. Wskazano jedynie w art. 184 § 2 KRO, że podstawowym obowiązkiem jest podjęcie starań o ustalenie miejsca pobytu osoby nieobecnej i zawiadomienie jej o stanie spraw. Wszczęcie postępowania w sprawie ustanowienia kuratora dla osoby nieobecnej możliwe jest jedynie na wniosek osoby zainteresowanej⁷³, w omawianym przypadku będzie to rodzic występujący do sądu o rozstrzygnięcie w sprawie nadania obywatelstwa. Właściwym miejscowo jest sąd opiekuńczy ostatniego miejsca zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej (art. 601 KPC). Ustanowienie kuratora następuje w formie postanowienia, w którym określa się zakres uprawnień (art. 603 § 3 KPC). Znajduje ono swoje odzwierciedlenie również w treści zaświadczenia wydanego kuratorowi (art. 604 KPC). Kuratela dla osoby nieobecnej nie ustaje z mocy prawa, nawet pomimo pojawienia się osoby, dla której została ustanowiona, lecz sąd opiekuńczy musi wydać postanowienie o jej uchyleniu (art. 180 KRO).

W ramach szczególnej sytuacji małoletniego, należy wskazać również art. 6 UObyw, zgodnie z którym zmiany w ustaleniu osoby albo obywatelstwa jednego lub obojga rodziców podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa małoletniego, jeżeli nastąpiły przed upływem roku od dnia urodzenia się małoletniego. Natomiast zmiany w ustaleniu osoby ojca, wydanego na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa albo o unieważnienie uznania, podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa małoletniego, chyba, że małoletni osiągnął już pełnoletniość lub za jego zgodą, jeżeli ukończył 16 lat.

AGATA ZAPRZALUK

---

⁷¹ J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 1229.

⁷² Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1969 r., sygn. III CRN 427/68.

⁷³ A. Zieliński, [w:] *Kodeks postępowania...*, s. 1026, odmiennie J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 1230. Zgodnie z zapatrywaniem wyrażonym przez tego autora kuratelę ustanawia sąd opiekuńczy z urzędu, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 570 k.p.c.

ROZDZIAŁ 3.

NADANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

3.1. INSTYTUCJA NADANIA OBYWATELSTWA POLSKIEGO I JEJ CHARAKTER

Pojęcie prawa o obywatelstwie w ścisłym ujęciu odnosi się do nabywania, posiadania, utraty obywatelstwa, oraz określa kompetencje organów zajmujących się problemami obywatelstwa, a także procedury stosowane przez te organy⁷⁴. Każde suwerenne państwo jest uprawnione do ustanowienia zasad nabywania obywatelstwa⁷⁵. W literaturze przedmiotu podkreśla się, iż kategoria posiadania obywatelstwa postrzegana jest coraz częściej w kontekście problematyki praw człowieka, a związku z tym można mówić o swego rodzaju ograniczeniu swobody państw w kształtowaniu prawa o obywatelstwie⁷⁶. Refleksem postrzegania prawa do obywatelstwa w kategorii prawa podstawowego jest niewątpliwie uchwała Senatu RP z dnia 20 lipca 2000 r. w sprawie ustawy o obywatelstwie, w której postulowane było dodanie do tekstu obowiązującej wówczas ustawy z 1962 r. o obywa-

---

⁷⁴ J. Szreniawski, *Podstawowe problemy obywatelstwa*, [w:] *Konstytucyjny urząd państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły*, pod red. T. Bojarskiego, E. Gdulewicz, J. Szreniawskiego, Lublin 2000, s. 299.

⁷⁵ B. Mielnik, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Tom I. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, pod red. M. Jabłońskiego, Warszawa 2010, s. 471-472.

⁷⁶ Zob. J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, s. 221-223.

telstwie polskim preambuły opartej na przyjęciu, że prawo do obywatelstwa jest prawem podstawowym⁷⁷. Postulowana zmiana nie została wprowadzona.

Do prawa o obywatelstwie odnoszącego się do nabycia obywatelstwa w trybie jego nadania przez Prezydenta RP, należeć będą przepisy art. 137 i 144 ust. 3 pkt 19 Konstytucji oraz przepisy rozdziału 3 UObyw. Nadanie obywatelstwa należy do prerogatyw Prezydenta, definiowanych jako możliwość podejmowania aktów urzędowych bez obowiązku ich kontrasygnaty, które wskazują na osobistą i samodzielną władzę Prezydenta, samodzielne atrybuty władzy, a jednocześnie kształtują charakter ustrojowy prezydentury⁷⁸. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny nadanie obywatelstwa stanowi władcze i jednostronne rozstrzygnięcie o włączeniu do wspólnoty politycznej, dokonane na wniosek osoby fizycznej, niebędącej obywatelem danego państwa i wyrażającej wolę nabycia obywatelstwa. Dotyczy zatem tych obywateli innych państw, czy też osób nieposiadających żadnego obywatelstwa lub o obywatelstwie nieokreślonym, których nie łączą z Polską szczególne więzi wynikające przede wszystkim z pochodzenia, czy też utraconego uprzednio obywatelstwa polskiego⁷⁹. W opinii przedstawicieli doktryny prawa instytucja nadania obywatelstwa należy do tradycyjnych form uzyskiwania przez cudzoziemców obywatelstwa polskiego, która pod kątem regulacji o charakterze prawa materialnego nie budzi wątpliwości, a z punktu widzenia przepisów procesowych przysparza wielu problemów⁸⁰. Przywołane stanowisko odnosi się co prawda do nadania obywatelstwa w formie jaką instytucji tej przyznawała ustawa o obywatelstwie z 1962 r., jednakże nie straciło ono na aktualności. Określenie charakteru prawnego rozstrzygnięcia Prezydenta RP w przedmiocie nadania obywatelstwa było kluczowe dla stanowiska Naczelnego Sądu Administracyjnego wyrażonego w uchwale siedmiu sędziów, w której stwierdzono, że nie jest dopuszczalna skarga do sądu administracyjnego na zarządzenie Prezydenta odmawiające nadania obywatelstwa polskiego⁸¹. Kwestia ta wymaga głębszej analizy. W uzasadnieniu wskazanej uchwały skład orzekający nie miał wątpliwości, że problematyka obywatelstwa należy do prawa administracyjnego, a nadanie obywatelstwa polskiego ma charakter sprawy administracyjnej. Takiego charakteru tej sprawy nie zmienia fakt, że organem kompetentnym do

⁷⁷ Zob. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2000 r. w sprawie ustawy o obywatelstwie polskim, druk sejmowy nr 2120.

⁷⁸ Zob. R. Mojak, *Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w świetle nowej Konstytucji*, „Państwo i Prawo” z 1997 r., nr 11-12, s. 62-63.

⁷⁹ Uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. Kp 5/09, „Monitor Polski” z 2012 r., poz. 39.

⁸⁰ Zob. J. Jagielski, *Status obywatela i cudzoziemca w orzecznictwie*, Warszawa 2001, s. 26.

⁸¹ Uchwała 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 listopada 1998 r. sygn. OPS 4/98.

nadania obywatelstwa polskiego jest Prezydent RP. Z zasady trójpodziału władzy, wynikającej z art. 1 tzw. Małej Konstytucji⁸² i z ustrojowej zasady demokratycznego państwa prawnego, wynika prawo obywatela do sądu. Przytoczony fragment wydaje się stanowić zaprzeczenie tezie przyjętej w uchwale. Wrażenie to jest jednak tylko pozorne, bowiem w dalszej części uzasadnienia wskazano, akt prawny Prezydenta w przedmiocie nadania obywatelstwa polskiego, jako nie wymagający dla swojej ważności kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów albo właściwego ministra, należał do całkowicie autonomicznych, osobistych, w pełni uznaniowych uprawnień Prezydenta RP, czyli do tzw. prerogatyw. Należy przy tym zaznaczyć, że według art. 45 ust. 2 Małej Konstytucji ten rodzaj aktów prawnych Prezydenta RP miał konstytucyjną formę zarządzenia. Przepisy Małej Konstytucji nie zawierały żadnych przesłanek, jakimi powinien kierować się Prezydent RP przy rozpatrywaniu wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego. Postępowanie w tych sprawach było i jest postępowaniem odrębnym, określanym przez samego Prezydenta RP, szczególnie w stosunku do kodeksu postępowania administracyjnego. Stąd Prezydent RP, wydając akt prawny w sprawie nadania obywatelstwa polskiego, działał jako głowa Państwa Polskiego, symbolizując majestat Państwa, jego suwerenność, w pełni uznaniową władzę Państwa w zakresie włączenia cudzoziemca do wspólnoty obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Wykraczało to poza sferę działalności administracyjnej i nie było wykonywaniem administracji publicznej w rozumieniu art. 1 ustawy o NSA. Pomimo zmian związanych z wejściem w życie Konstytucji z 1997 r., konstrukcja nadania obywatelstwa zachowała ówczesny charakter. Co więcej powoływana powyżej uchwała NSA jest doskonałym przykładem oddziaływania wykładni sądowej na działalność prawodawczą, z uwagi na wprowadzenie w art. 10 UObyw wyłączenia postępowania w sprawie nadania obywatelstwa polskiego spod regulacji KPA i ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi⁸³. Zagadnienie wpływu orzecznictwa na działalność legislacyjną podjęto już wcześniej w doktrynie, której przedstawiciele wskazywali, że sądownictwo nie pełni roli prawotwórczej, jednakże wykładnia dokonywana przez sądy w procesie stosowania prawa powinna wywierać wpływ na proces tworzenia prawa i ten wpływ wywiera⁸⁴.

⁸² Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r., o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U., Nr 84, poz. 426).

⁸³ Dz. U., Nr 153, poz. 1270 ze zm.

⁸⁴ Zob. J. Tarno, *Naczelny Sąd Administracyjny a wykładnia prawa administracyjnego*, Warszawa 1999, s. 190.

Do stanowiska zajętego we wskazanej powyżej uchwale oraz art. 10 UObyw w przedmiocie wyłączenia aktów Prezydenta RP spod kontroli sądów administracyjnych, odniósł się w toku prac legislacyjnych nad projektem ustawy o obywatelstwie Sąd Najwyższy. W swych uwagach⁸⁵ zwrócił on uwagę, że Konstytucja RP nie daje podstaw do różnicowania pod względem proceduralnym i dopuszczalności kontroli sadowej z jednej strony aktów Prezydenta w przedmiocie nadania obywatelstwa, z drugiej zaś aktów wydawanych przez inne organy PR w sprawach dotyczących obywatelstwa polskiego. Ponadto wskazał, że w konsekwencji przyjęcia regulacji art. 10 UObyw należy się zastanowić nad tym, czy akty Prezydenta w przedmiocie nadania obywatelstwa nie będą mogły być kontrolowane przez sądy powszechne. Problem ten należy postrzegać w relacjach pomiędzy prawem do sądu (art. 45 Konstytucji), powierzenia na mocy art. 177 Konstytucji sprawowania wymiaru sprawiedliwości sądom powszechnym ze wskazaniem, że są one właściwe we wszystkich sprawach, z wyjątkiem zastrzeżonych na mocy ustawy dla innych sądów, oraz przepisu art. 199¹ kodeksu postępowania cywilnego⁸⁶. Zgodnie z tym ostatnim sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe. Nie bez znaczenia dla kwestii pozostaje okoliczność, że, jak podnoszono w uzasadnieniu projektu ustawy o obywatelstwie polskim, jednym z zasadniczych celów wprowadzenia tej regulacji było umożliwienie ratyfikacji podpisanej przez Polskę w 1999 r. Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie bez konieczności zgłaszania licznych zastrzeżeń⁸⁷. Konwencja wymaga bowiem, by decyzje odnoszące się do nabycia obywatelstwa zawierały uzasadnienie na piśmie oraz, aby od tych rozstrzygnięć przysługiwała możliwość wniesienia odwołania w trybie administracyjnym lub sądowym⁸⁸. Wobec powyższego trudno jednoznacznie przesądzać o dopuszczalności sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy powszechne nad aktami Prezydenta w przedmiocie nadania obywatelstwa. Sytuacja ta ulegnie zmianie po zapowiadanej ratyfikacji Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie, w związku

⁸⁵ *Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

⁸⁶ Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.

⁸⁷ Zob. uzasadnienie projektu ustawy o obywatelstwie polskim, druk sejmowy z dnia 21 listopada 2008 r., nr 1481, s. 26-27.

⁸⁸ Zob. Z. Gromek, *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie w wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. akt Kp 5/09), dotyczącego ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim*, „Zeszyty Prawnicze”, Biuro Analiz Sejmowych, 2009 r., nr 3-4, s. 229.

z możliwością bezpośredniego stosowania postanowień umów międzynarodowych i to na zasadzie pierwszeństwa przed ustawą, w razie niemożliwości ich pogodzenia (art. 91 ust. 1 i 2. Konstytucji). Należy wskazać, że w doktrynie pojawiają się głosy co do zasadności włączenia do postępowania o nadanie obywatelstwa instrumentów prawnych służących weryfikacji zapadłych orzeczeń, np. wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy⁸⁹.

3.2. WNIOSEK O NADANIE I AKT NADANIA OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Z uwagi na wyłączenie zastosowania przepisów KPA oraz ustawy o postępowaniu przed sądami administracyjnymi w odniesieniu do postępowania w sprawie nadania obywatelstwa polskiego, nie sposób przedstawić aspektu proceduralnego tego trybu nabycia obywatelstwa polskiego. W oparciu o regulacje rozdziału 3 UObyw możliwe jest jedynie omówienie konstrukcji wniosku, z którym powinien wystąpić cudzoziemiec, by zainicjować postępowanie w tym przedmiocie. Z kolei przedstawiona powyżej istota instytucji nadania obywatelstwa i szczególnie charakter rozstrzygnięcia podejmowanego przez Prezydenta, uniemożliwia budowę generalnych odniesień do przepisów innych procedur w oparciu o wykładnię systemową.

Ustawa o obywatelstwie nakazuje złożenie wniosku w przedmiocie nadania obywatelstwa w języku polskim, na urzędowym formularzu, którego wzór określa rozporządzenie Prezydenta RP⁹⁰, do Prezydenta RP za pośrednictwem wojewody albo konsula, osobiście, lub korespondencyjnie z zachowaniem formy szczególnej z poświadczeniem podpisu⁹¹ (art. 21 ust. 1 UObyw). We wniosku o nadanie obywatelstwa cudzoziemiec zobowiązany jest do wskazania informacji indywidualizujących go jako osobę fizyczną, przede wszystkim szczegółowych danych osobowych i adresu zamieszkania. Ponadto we wniosku powinna zostać

⁸⁹ Zob. J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa ...*, s. 230.

⁹⁰ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączanej do wniosku oraz wzorów aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. poz. 927).

⁹¹ Forma pisemna z urzędowym poświadczeniem podpisu polega na tym, że notariusz lub powołany do tego organ zamieszcza na dokumencie klauzulę stwierdzającą własnoręczność podpisu złożonego przez wskazaną w tej klauzuli osobę, zob. Z. Radwański, *Prawo cywilne - część ogólna*, Warszawa 2005, s. 238.

zamieszczone dane o posiadaniu przez wstępnych cudzoziemca obywatelstwa polskiego, deklaracja co do posiadania obywatelstwa polskiego w przeszłości, oraz informacja o jego utracie oraz dacie nabycia obywatelstwa innego państwa. W następnej części wniosku swój wyraz powinny znaleźć informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej. Kolejnym elementem wniosku jest zadeklarowanie przez cudzoziemca znajomości języka polskiego i jej poziomu. Następnie należy przedstawić dane osobowe małżonka cudzoziemca i zamieścić informację w przedmiocie uprzedniego ubiegania się o obywatelstwo polskie. Wniosek wymaga sporządzenia uzasadnienia (art. 20 ust. 1 UObyw). Dodatkowe elementy będzie zawierał wniosek w sytuacji, gdy objęte nim zostanie małoletnie dziecko. Do wniosku należy dołączyć dokumenty potwierdzające dane w nim zamieszczone i fotografie osób, na rzecz których jest składany. W razie stwierdzenia przez organ przyjmujący wniosek, iż nie zawiera on wymaganych elementów, przepis art. 21 ust. 2 UObyw nakłada na niego obowiązek wezwania wnoszącego do usunięcia braków, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków skutkować będzie pozostawieniem wniosku bez rozpoznania.

Obowiązkiem organu, za pośrednictwem którego złożono kompletny wniosek, jest sporządzenie własnej opinii co do wniosku i przekazanie jej wraz z aktami sprawy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (art. 21 ust. 3 UObyw). Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po uzyskaniu wniosku od wojewody bądź konsula i przed przekazaniem go Prezydentowi RP, przeprowadza procedurę współdziałania występując do Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, które mogą mieć istotne znaczenie w sprawie o nadanie obywatelstwa polskiego, po czym sporządza własną opinię dotyczącą wniosku (art. 21 ust. 4 UObyw). Ustawa o obywatelstwie dopuszcza również sytuację, w której rezygnuje się z opiniowania wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego przez organy pośredniczące w jego przekazywaniu i pozyskiwaniu od innych organów informacji co do wnioskodawcy, tryb ten zastosowany być może zawsze i w każdym stadium postępowania, gdy Prezydent tak zadecyduje (art. 24 UObyw). W przepisach UObuw określone zostały również reguły obowiązujące w razie zbiegu postępowania w sprawie nadania obywatelstwa z innymi trybami jego nabycia, które przyznają priorytet postępowaniu w przedmiocie nadania obywatelstwa, nakazując umorzenie postępowania o uznanie za obywatela bądź o przywrócenie obywatelstwa (art. 23 UObyw). Swego rodzaju dyrektywę kolizyjną wyraża również przepis art. 22 UObyw, który zobowiązuje wojewodę do

wszczęcia z urzędu postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego, lub przekazanie do wojewody przez pozostałe organy uczestniczące w postępowaniu wniosku w tym zakresie, w razie powzięcia wątpliwości czy cudzoziemiec nie posiada obywatelstwa polskiego.

Przepis art. 25 UObyw określając formę w jakiej następuje nadanie obywatelstwa przez Prezydenta wymienia postanowienie. Jako punkt czasowy, w którym następuje nabycie przez cudzoziemca obywatelstwa polskiego w tym trybie, przepis art. 26 UObyw określa dzień wydania przez Prezydenta postanowienia. Ustawa o obywatelstwie polskim nie odnosi się w kolejnych regulacjach do postanowienia Prezydenta nadaniu obywatelstwa lub jego odmowie, powierzając dalsze czynności Szefowi Kancelarii Prezydenta⁹². Postanowienie Prezydenta stanowi podstawę do sporządzenia przez Szefa Kancelarii Prezydenta odrębnego dokumentu urzędowego, w którym prezentowane jest orzeczenie Prezydenta. W zależności od sposobu rozstrzygnięcia wyrażonego w postanowieniu Prezydenta dokument ten przybiera nazwę aktu nadania obywatelstwa polskiego, bądź zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego, których wzór określa załącznik do rozporządzenia Prezydenta⁹³. Wnioskujący o nadanie obywatelstwa zawiadamiany jest o podjętym w sprawie rozstrzygnięciu w trybie określonym w art. 28 UObyw, w ten sposób, że dokument sporządzony przez Szefa Kancelarii Prezydenta przekazywany jest, w zależności od podmiotu za pośrednictwem którego wniosek złożono, albo do wojewody, albo do ministra właściwego do spraw zagranicznych, który za pośrednictwem konsula przyjmującego wniosek informuje cudzoziemca o wyniku sprawy. Wojewoda oraz minister spraw zagranicznych występujący za pośrednictwem konsula zobowiązani są do doręczenia aktu nadania bądź zawiadomienia o odmowie. Wojewoda dokonuje tej czynności w trybie przepisów KPA w przedmiocie doręczeń. Natomiast minister właściwy do spraw zagranicznych działa dwuetapowo. Najpierw informuje o sposobie rozstrzygnięcia, co może odbywać przy pomocy urządzeń umożliwiających odczyt i zapis znaków pisma na nośniku papierowym lub za pośrednictwem sieci teleko-

---

⁹² Zgodnie z § 2 Statutu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącym załącznik do zarządzenia Prezydenta RP z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie nadania statutu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 59, poz. 526 ze zm), Szef Kancelarii Prezydenta RP stoi na czele Kancelarii i kieruje jej pracami, wydaje zarządzenia decyzje i polecenia.

⁹³ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączanej do wniosku oraz wzorów aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. poz. 927).

munikacyjnych, a następnie doręcza dokument dotyczący nadania obywatelstwa za pośrednictwem konsula (art. 28 UObyw).

Przedstawione powyżej postanowienia rozdziału 3 UObyw wyczerpują regulację proceduralną nabycia obywatelstwa polskiego przez jego nadanie. Pojawiające się wątpliwości, przykładowo, co do możliwości wystąpienia z wnioskiem o nadanie obywatelstwa przez przedstawiciela ustawowego osoby pełnoletniej posiadającą niepełną zdolność do czynności prawnych małoletni, możliwości cofnięcia złożonego wniosku i jego konsekwencji, oraz dopuszczalności późniejszej weryfikacji wydanych aktów⁹⁴, nie dają się rozstrzygnąć w oparciu o brzmienie przepisów UObyw. *Analogia iuris*, czyli odwołanie się do wyrażonych w formie zasad ogólnych podstawowych idei, na których opiera się dany system prawa⁹⁵, wydaje się być niedopuszczalna względem najbardziej adekwatnej regulacji proceduralnej - postępowania administracyjnego, w związku z wyraźnym jej wyłączeniem. Z tego względu, rozstrzygnięcie wszelkich wątpliwości wydaje się pozostawać w zakresie swobodnej kompetencji Prezydenta RP.

BARBARA WÓJCIK

---

⁹⁴ Problem wskazany przez Sąd Najwyższy w *Uwagach Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

⁹⁵ Zob. Z. Pulka, *Analogia iuris*, [w:] *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, A. Bator, W. Gromski, A. Kozak, S. Kaźmierzyk, Z. Pulka, Warszawa 2006, s. 207.

ROZDZIAŁ 4.

UZNANIE ZA OBYWATELA POLSKIEGO

Kolejnym sposobem nabycia obywatelstwa polskiego wymienionym w art. 4 ust. 3 UObyw jest uznanie za obywatela polskiego. Mimo tego, iż ustawa z 1962 r. przewidywała instytucję uznania za obywatela polskiego w drodze decyzji administracyjnej wydawanej przez wojewodę, obecne uregulowanie znacznie odbiega od dotychczasowego, rozszerzając kompetencje wojewody oraz przesłanki do korzystania z tej formy uzyskania obywatelstwa. Taka regulacja została zakwestionowana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, który zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności art. 30 niniejszej ustawy z art. 137 Konstytucji w zakresie w jakim rozszerza zakres przesłanek uznania za obywatela polskiego. Zgodnie bowiem z art. 137 ustawy zasadniczej Prezydent RP nadaje obywatelstwo polskie i wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego. Prezydent uzasadniając swój wniosek wskazał, że zasadą konstytucyjną jest nadawanie obywatelstwa przez Prezydenta, uznawane w doktrynie prawniczej za tradycyjne uprawnienie głowy państwa. Jest to jedna z prerogatyw Prezydenta, czyli aktów urzędowych podejmowanych osobiście bez obowiązku kontrasygnaty (art. 137 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 19 Konstytucji). Dopuszczalność określenia innych przypadków nabycia obywatelstwa polskiego, na którą wskazuje art. 34 ust. 1 Konstytucji, należy w rezultacie postrzegać jako jedynie wyjątek od podstawowej formy nabywania obywatelstwa polskiego, realizowanej w drodze nadania przez Prezydenta. Zdaniem wnioskodawcy rozszerzenie w stosunku do ustawy z 1962 r. katalogu przesłanek, na podstawie których następuje uznanie za obywatela polskiego, przewidziane w art. 30 UObyw należy postrzegać jako odstępianie przez ustawodawcę od traktowania

uznania jako wyjątku. Tym samym uznanie staje się równoległą w stosunku do nadania przez Prezydenta drogą do uzyskania obywatelstwa polskiego. W rezultacie obok jednoznacznie określonej w Konstytucji prerogatywy Prezydenta RP, realizującej się w drodze doniosłego aktu oznaczającego przyjęcie nowych obywateli do wspólnoty państwowej, faktycznie równoprawną w tym zakresie czyni się decyzję organu administracji rządowej. W wyroku z dnia 18 stycznia 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż art. 30 UObyw jest zgodny z art. 137 Konstytucji. W uzasadnieniu stwierdzono m.in., że nadanie obywatelstwa oraz uznanie za obywatela są dwoma istotnie różniącymi się między sobą sposobami uzyskania obywatelstwa. Uznanie mogłoby okazać się konkurencyjne, gdyby – podobnie jak nadanie obywatelstwa – zostało ukształtowane jako akt uznaniowy, lub gdyby warunki, od spełnienia których zależało uznanie, miały charakter pozorny. Sposób uregulowania instytucji uznania w ustawie z 1962 r., który spowodował, że instytucja uznania stała się podstawową formą uzyskania obywatelstwa w drodze indywidualnego aktu organu władzy publicznej, nie przesądza jednak, że inne wypadki jego uzyskania mają w świetle Konstytucji charakter wyjątkowy w stosunku do nadania. Przepis art. 34 ust. 1 Konstytucji, stanowiący, iż inne przypadki nabycia obywatelstwa polskiego określa ustawa pozostawia ustawodawcy swobodę w zakresie uregulowania dodatkowych sposobów nabywania obywatelstwa. W ramach pozostawionej swobody ustawodawca może czerpać ze zbioru historycznie ukształtowanych reguł przyznawania obywatelstwa (zasada prawa ziemi, uznanie za obywatela) lub wprowadzić nowe prawne formy jego uzyskania. Ponadto, ustawa o obywatelstwie z 2009 r. stanowi realizację Europejskiej konwencji o obywatelstwie. Zgodnie z wymaganiami konwencji ustawa wprowadza ułatwienia w nabywaniu obywatelstwa polskiego przez cudzoziemców, którzy legalnie i stale zamieszkują na terytorium Polski oraz ustanawia zażalenie decyzji w sprawie uznania za obywatela⁹⁶.

4.1. PRZESŁANKI UZNANIA ZA OBYWATELA POLSKIEGO

1. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 3 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydent długotermino-

---

⁹⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. Kp 5/09.

wego Wspólnot Europejskich lub na podstawie prawa stałego pobytu, który posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego (art. 30 ust. 1 pkt. 1 UObyw).

Większość przesłanek uprawniających do ubiegania się o uznanie za obywatela polskiego uzależnia to uprawnienie od posiadania w Polsce tytułu pobytowego przyznanego bezterminowo. Niezbędne jest zatem odwołanie się w tym miejscu do innych aktów normatywnych w celu doprecyzowania jakie osoby, na gruncie polskiego prawa, mogą uzyskać zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich oraz prawo stałego pobytu.

Zezwolenie na osiedlenie się zostało unormowane w art. 64 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach (dalej jako UoC)⁹⁷. Zezwolenia na osiedlenie się udziela się cudzoziemcowi, który:

1) jest małoletnim dzieckiem cudzoziemca, posiadającego zezwolenie na osiedlenie się, urodzonym na terytorium RP;

2) pozostaje w związku małżeńskim zawartym z obywatelem polskim co najmniej 3 lata przed złożeniem wniosku i bezpośrednio przed złożeniem wniosku przebywał nieprzerwanie na terytorium RP co najmniej przez 2 lata na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony;

3) bezpośrednio przed złożeniem wniosku przebywał nieprzerwanie na terytorium RP przez okres nie krótszy niż 10 lat na podstawie zgody na pobyt tolerowany udzielonej na podstawie art. 97 ust. 1 pkt 1 lub 1a albo ust. 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (dalej jako UoUCO)⁹⁸ lub przez okres 5 lat w związku z uzyskaniem statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;

4) jest dzieckiem obywatela polskiego i pozostaje pod jego władzą rodzicielską. Zezwolenie na osiedlenie się udzielane jest także cudzoziemcom deklarującym narodowość polską, o czym będzie mowa w punkcie 7.

Zezwolenie na pobyt rezydent długoterminowego Wspólnot Europejskich reguluje art. 65 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach. Udziela się go cudzoziemcowi przebywającemu w RP, bezpośrednio przed złożeniem wniosku,

⁹⁷ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 ze zm.).

⁹⁸ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. Nr 680 ze zm.).

legalnie i nieprzerwanie, co najmniej przez 5 lat, jeżeli posiada: 1) stabilne i regularne źródło dochodu wystarczającego do pokrycia kosztów utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu; 2) ubezpieczenie zdrowotne lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium RP. Pewne wyjątki określa art. 65 ust. 2 tej ustawy.

Wyżej wymienione podstawy bytowe dotyczą wyłącznie cudzoziemców niebędących obywatelami Unii Europejskiej.

Prawo stałego pobytu zostało uregulowane w ustawie o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej, pobytku oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin.⁹⁹ Zgodnie z tą ustawą prawo stałego pobytu co do zasady nabywają obywatele UE po upływie 5 lat nieprzerwanego pobytu na terytorium RP (art. 43 i 44). Prawo stałego pobytu przed upływem 5-letniego okresu pobytu na terytorium RP nabywa: 1) pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek, która w chwili zakończenia wykonywania pracy lub innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek osiągnęła wiek emerytalny określony przez polskie przepisy dotyczące ubezpieczenia emerytalnego lub która zakończyła wykonywanie pracy w celu przejścia na wcześniejszą emeryturę, jeżeli przedtem przez okres 12 miesięcy wykonywała pracę lub inną działalność zarobkową we własnym imieniu i na własny rachunek na terytorium RP i przebywała na tym terytorium nieprzerwanie przez okres dłuższy niż 3 lata; 2) pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek, która zaprzestała wykonywania pracy lub innej działalności we własnym imieniu i na własny rachunek na tym terytorium z powodu trwałej niezdolności do pracy, jeżeli przebywała na tym terytorium nieprzerwanie przez okres dłuższy niż 2 lata; 3) pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek, która po 3 latach nieprzerwanego pobytu lub wykonywania pracy lub innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek na tym terytorium wykonuje pracę lub inną działalność zarobkową we własnym imieniu i na własny rachunek w innym państwie członkowskim, przebywając nadal na terytorium RP, dokąd powraca co najmniej raz w tygodniu (art. 45, ust. 1). Dotyczy to również członków rodzin tych podmiotów (art. 46).

---

⁹⁹ Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej, pobytku oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 144, poz. 1043 ze zm.).

Poszczególne przypadki uznania za obywatela polskiego, w tym obecnie omawiany, uzależnione zostały od spełniania wymogu **nieprzerwanego pobytu**. Jest to przesłanka, której nie przywydywała dotychczasowa regulacja prawna. Zgodnie z art. 30 ust. 3 UObyw do ustalenia czy cudzoziemiec przebywa nieprzerwanie na terytorium RP stosuje się odpowiednio art. 64 ust. 4 UoC. Zgodnie z przywołanym przepisem pobyt cudzoziemca na terytorium Polski uważa się za nieprzerwany, w przypadku, gdy żadna z przerw w nim nie była dłuższa niż 6 miesięcy i nie przekroczyła łącznie 10 miesięcy, chyba że przerwa była spowodowana: 1) wykonywaniem obowiązków zawodowych lub świadczeniem pracy poza terytorium RP, na podstawie umowy zawartej z pracodawcą, którego siedziba znajduje się na terytorium RP; 2) towarzyszeniem małżonkowi wykonywującemu obowiązki zawodowe lub świadczącemu pracę; 3) leczeniem cudzoziemca. Ciężar wykazania powyższych okoliczności spoczywa na cudzoziemcu.

Kolejnym *novum* wprowadzonym przepisami UObyw jest wymóg udowodnienia przez cudzoziemca w toku postępowania posiadania **stałego i regularnego źródła dochodu**. Przesłanka ta występuje również jako warunek przyznania prawa pobytu rezydenta długoterminowego WE, zatem choć ustawa nie wyraża tego wprost, należało by odwołać się w tym miejscu do art. 65 ust. 3 i 3a UoC. Przepis ten stanowi, iż dochód po odliczeniu kosztów zamieszkania, przypadający na każdego członka rodziny pozostającego na utrzymaniu cudzoziemca lub na cudzoziemca, gdy jest osobą samotną, musi być wyższy niż wysokość dochodu, od której przyznaje się świadczenia pieniężne z pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej¹⁰⁰. Natomiast koszty zamieszkania obejmują co najmniej wysokość stałych opłat związanych z eksploatacją zajmowanego lokalu w rozliczeniu na liczbę osób zamieszkujących w tym lokalu, a ponadto opłaty za dostawy do lokalu energii, gazu, wody oraz odbiór ścieków, odpadów i nieczystości ciekłych. Na temat stabilnego i regularnego źródła dochodu cudzoziemca wypowiedziały się wielokrotnie sądy administracyjne. Jest to bowiem przesłanka, która implikuje możliwość uznaniowości w decyzjach administracyjnych. Zgodnie z orzecznictwem dochód należy rozumieć jako sumę wpływów finansowych jednostki w określonym czasie, uzyskiwanych z różnych tytułów, wystarczających - w określonej perspektywie czasowej - do pokrycia kosztów

---

¹⁰⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.).

utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na utrzymaniu, zgodnie z wymogami określonymi w ustawie. Źródło dochodu musi być przede wszystkim legalne oraz stabilne, a więc niezmiennające się przez dłuższy okres czasu; powracające do równowagi po ewentualnym okresie zakłócenia, i regularne, czyli powtarzające się w ściśle określonych lub jednakowych odstępach czasu. Ustalenie czy w konkretnej, indywidualnej sytuacji cudzoziemiec posiada dochody spełniające cechy stabilności i regularności, implikuje ustalenie prognoz co do możliwości ich uzyskiwania w przyszłym okresie. Ocena taka jest możliwa m.in. na podstawie rzetelnej analizy dochodów uzyskiwanych przez cudzoziemca w przeszłości¹⁰¹. Potrzeba ustalenia przez organ stabilności i regularności źródła dochodu nie uzasadnia jednak badania pod tym kątem okresu tak długiego, jaki odnosi się do wymogu nieprzerwanego pobytu. Taka interpretacja przepisu materialno prawnego powinna zostać uznana za zawężającą, nie ma bowiem regulacji pozwalającej na przyjęcie jakiegokolwiek kryterium czasowego, w którym to przez cały dłuższy okres musi być osiągnięte minimum dochodowe określone a art. 65 ust. 3 UoC. O stabilności i regularności powinna decydować charakterystyka źródła dochodów, ich powtarzalność, regularność, dynamika. Podobnie też należy uwzględniać dynamikę sytuacji życiowej i rodzinnej.¹⁰² Nie jest wystarczające wykazanie, że strona będzie posiadała stabilne i regularne źródło dochodu w krótszej perspektywie czasowej, co wystarczałoby, gdyby ubiegano się o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony. W przypadku zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego trzeba wziąć pod uwagę bezterminowość udzielanego zezwolenia¹⁰³.

Zgodnie z orzecznictwem przy ocenie regularności i stabilności źródła dochodu nie będą miały znaczenia posiadane na rachunku bankowym oszczędności. Środki te nie stanowią źródła dochodu w rozumieniu art. 65 ust.1 pkt. 1 UoC¹⁰⁴.

Ustawa wprowadza ponadto obowiązek przedstawienia tytułu prawnego do zajmowanego lokalu. Taka regulacja uzależnia zatem możliwość uzyskania

---

¹⁰¹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. V SA/Wa 1374/06.

¹⁰² Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 lipca 2010 r., sygn. V SA/Wa 590/10.

¹⁰³ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 stycznia 2012 r., sygn. V SA/Wa 1284/11.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

obywatelstwa polskiego w drodze uznania od faktycznego zamieszkiwania na terytorium Polski. Wymóg posiadania tytułu prawnego do zajmowanego lokalu został wskazany jednak tylko w dwóch przypadkach. Odnosi się on do cudzoziemców wnioskujących o uznanie za obywatela polskiego na podstawie art. 30 ust. 1 pkt 1 i 6 UObyw. W związku z tym bezzasadne jest rozszerzanie tego wymogu na wszystkie przesłanki z art. 30 UObyw. Tytułem prawnym do zajmowanego lokalu mieszkalnego może być np. akt notarialny poświadczający własność mieszkania lub domu, umowa najmu mieszkania lub domu. Za tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego nie uznaje się jednak umowy użyczenia lokalu, chyba że użyczającym jest jego zstępny, wstępny lub małżonek lub rodzice małżonka lub rodzeństwo cudzoziemca¹⁰⁵.

2. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałego pobytu, który pozostaje co najmniej od 3 lat w związku małżeńskim zawartym z obywatelem polskim lub nie posiada żadnego obywatelstwa (art. 30 ust. 1 pkt 2 UObyw)¹⁰⁶.

Osobą nie posiadającą żadnego obywatelstwa (bezzaśnawcem) w rozumieniu Konwencji dotyczącej statusu bezpaństwowców, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 28 września 1954 r.¹⁰⁷, jest osoba nie uznawana za obywatela żadnego państwa w zakresie obowiązywania jego prawa (art. 1)¹⁰⁸. Polskie regulacje prawne nie określają procedury, która regulowałaby sposób uznania danej osoby za bezpaństwowca, w związku z czym uzyskanie odpowiednich dowodów poświadczających nieposiadanie żadnego obywatelstwa, spoczywa wyłącznie na cudzoziemcu¹⁰⁹. Na ogół dokument

---

¹⁰⁵ Takie zastrzeżenie jest zamieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej urzędów wojewódzkich, zob. np. informacje na stronie <http://bip.lublin.uw.gov.pl>.

¹⁰⁶ Odnosnie zezwolenia na osiedlenie, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich i prawa stałego pobytu, a także nieprzerwanego pobytu - patrz uwagi do pkt 1.

¹⁰⁷ <http://www.unhcr-centraleurope.org/pl/pdf/materialy/konwencje/konwencje-dotyczace-bezpaństwowosci/konwencja-z-1954-r.html>

¹⁰⁸ Podanej definicji nie można jednak uznać za wiążącą, gdyż Konwencja dotycząca statusu bezpaństwowców nie została ratyfikowana przez Polskę. Definicja ta jest jednak powszechnie akceptowana, z uwagi na międzynarodowy charakter aktu prawnego, w którym została sformułowana.

¹⁰⁹ We Francji procedura uznawania osób za bezpaństwowców jest realizowana przez Francuskie Biuro Ochrony Uchodźców i Bezzaśnawców (OFPRA), w Hiszpanii oraz we Włoszech uznawa-

wydany przez władze odpowiedniego państwa (z którym dotychczas związany był cudzoziemiec) poświadczający, iż dana osoba nie jest obywatelem tego państwa, stanowi wystarczający dowód jego bezpieczeństwa. Taki dowód nie zawsze jednak jest dostępny. Zdarza się, że odpowiednie władze kraju pochodzenia, czy też poprzedniego zamieszkiwania cudzoziemca, odmawiają wydania mu dokumentu o żądanej treści, nie wydając również dokumentu potwierdzającego posiadanie obywatelstwa. Bądź też zwyczajnie nie odpowiadają na złożone podanie. Władze niektórych państw stoją na stanowisku, iż nie ponoszą odpowiedzialności za wskazywanie osób, z którymi nie łączy ich żadna więź prawna. W takich sytuacjach zasadne wydaje się uznanie, iż skoro państwo odmawia potwierdzenia przynależności danej jednostki do jego społeczności państwowej, odmowa ta stanowi dowód bezpieczeństwa, ponieważ państwa zazwyczaj udzielają swoim obywatelom ochrony dyplomatycznej¹¹⁰.

3. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, które uzyskał w związku z posiadaniem statusu uchodźcy nadanego w RP (art. 30 ust. 1 pkt. 3 UObyw)¹¹¹.

Status uchodźcy reguluje ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP. Zgodnie z art. 13 ust. 1 UoUCO, status uchodźcy nadaje się cudzoziemcowi, jeżeli na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem w kraju pochodzenia z powodu rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do określonej grupy społecznej nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego kraju. Status uchodźcy nadaje się także dziecku takiego cudzoziemca, urodzonemu na terytorium Polski (art. 13 ust. 2 UoUCO).

4. Za obywatela polskiego uznaje się małoletniego cudzoziemca, którego jedno z rodziców jest obywatelem polskim, przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałe-

---

nie cudzoziemców za bezpieczeństwa należą do kompetencji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, M. Achiron, *Narodowość i bezpieczeństwo. Przewodnik dla parlamentarzystów*, s. 19. Dokument dostępny na stronie: www.ipu.org/PDF/publications/nationality_po.pdf.

¹¹⁰ *Ibidem*, s. 17.

¹¹¹ Odnośnie zezwolenia na osiedlenie się oraz nieprzerwanego pobytu – patrz uwagi do pkt. 1.

go pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie (art. 30 ust. 1 pkt. 4 UObyw)¹¹².

5. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca, którego co najmniej jednemu z rodziców zostało przywrócone obywatelstwo polskie, jeżeli małoletni przebywa na terytorium Rzeczypospolitej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub praw stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie (art. 30 ust. 1 pkt 5 UObyw).

Instytucję przywrócenia obywatelstwa polskiego regulują art. 38 - 45 UObyw. Zgodnie z art. 38 ust. 1 obywatelstwo polskie przywraca się na wniosek cudzoziemca, który utracił je przed dniem 1 stycznia 1999 r. na podstawie:

- art. 11 lub 13 ustawy z 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego¹¹³. Mowa tu o sytuacjach, w których utrata obywatelstwa polskiego nastąpiła poprzez nabycie obcego obywatelstwa lub przez przyjęcie urzędu publicznego albo wstąpienie do służby wojskowej w państwie obcym bez zgody właściwego wojewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy), wyrażonej, w przypadkach zamiaru wstąpienia do służby wojskowej w państwie obcym, w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu korpusu. Zgodnie z art. 13 powołanej ustawy utrata obywatelstwa rozciągała się również na żonę oraz dzieci do lat 18.
- art. 11 lub 12 ustawy z 1951 r. o obywatelstwie polskim¹¹⁴. Zgodnie z powołaną ustawą nabycie obywatelstwa obcego pociągało za sobą utratę obywatelstwa polskiego. Ponadto obywatel polski, który przebywał za granicą mógł być pozbawiony obywatelstwa polskiego, jeżeli naruszył obowiązek wierności wobec Państwa Polskiego, działał na szkodę żywotnych interesów Polski Ludowej, nielegalnie opuścił obszar Państwa Polskiego po dniu 9 maja 1945 r., odmówił powrotu do kraju na wezwanie właściwej władzy, uchylał się od wykonania obowiązku wojskowego, skazany został za granicą za zbrodnię pospolitą lub był recydywistą. Pozbawienie obywatelstwa polskiego można było rozciągnąć na

---

¹¹² Odnośnie zezwolenia na osiedlenie, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich i prawa stałego pobytu – patrz uwagi do pkt. 1, odnośnie zgody rodzica – rozdział 4.

¹¹³ Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 7, poz. 44 ze zm.).

¹¹⁴ Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. Nr 4, poz. 25).

zamieszkałe za granicą dzieci pozbawionego, które nie ukończyły lat trzynastu.

- Art. 13, 14, 15 ustawy z 1962 r. o obywatelstwie polskim. Powołana ustawa powtarzała przypadki utraty obywatelstwa polskiego uregulowane w poprzednim akcie normatywnym z 1951 r. Dodała jednak dwie dodatkowe przesłanki, a mianowicie obywatelka polska traciła obywatelstwo jeżeli w myśl prawa obcego nabyła obywatelstwo obce wskutek zawarcia małżeństwa z cudzoziemcem lub w związku z zawarciem takiego małżeństwa. Ponadto również w sytuacji, gdy posiadając obywatelstwo obce nabyła wskutek zawarcia małżeństwa z obywatelem polskim lub w związku z zawarciem takiego małżeństwa obywatelstwo polskie, po czym małżeństwo to ustało lub zostało unieważnione i osoba ta w myśl prawa obcego posiadała obywatelstwo obce. Warunkiem utraty obywatelstwa było jednak złożenie odpowiedniego oświadczenia przed właściwym organem polskim i wydanie przez ten organ decyzji o przyjęciu oświadczenia.

Obywatelstwo polskie przywraca na wniosek cudzoziemca minister właściwy do spraw wewnętrznych w drodze decyzji. Nabycie go następuje w dniu, w którym decyzja o przywróceniu obywatelstwa polskiego staje się ostateczna (art. 39 UObyw).

6. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie i legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 10 lat, który spełnia łącznie następujące warunki: a) posiada zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawo stałego pobytu, b) posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego (art. 30 ust. 1 pkt 6 UObyw).
7. Za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, które uzyskał w związku z polskim pochodzeniem (art. 30 ust. 1 pkt 7 UObyw).

Konstytucja Rzeczypospolitej w rozdziale „*Wolności i prawa osobiste*” stanowi, iż osoba, której pochodzenie polskie zostało stwierdzone zgodnie z ustawą może osiedlić się na terytorium Rzeczypospolitej na stałe (art. 52

ust. 5). Ogólnie należy zauważyć, iż chodzi tu o osoby posiadające przodków narodowości polskiej, a nie koniecznie legitymujących się polskim obywatelstwem, gdyż nie musi być ono dowodem polskości w używanym tu znaczeniu¹¹⁵. Przepis ten odsyła do ustawy, jednakże do tej pory nie została wprowadzona żadna regulacja ustawowa normująca odrębnie zezwolenie na osiedlenie się ze względu na polskie pochodzenie. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wojewódzkich sądów administracyjnych w stosowaniu art. 52 ust. 5 Konstytucji RP należy posiłkować się trybem wydawania zezwoleń na osiedlenie się przewidzianym w ustawie o cudzoziemcach oraz w ustawie o repatriacji, która jako jedyna zawiera definicję „osoby polskiego pochodzenia”, tj. określa, jaką osobę uznaje się za osobę polskiego pochodzenia¹¹⁶. Problemem tym zajął się Trybunał Konstytucyjny¹¹⁷, stwierdzając niezgodność ustawy o cudzoziemcach z Konstytucją w zakresie, w jakim dopuszczała odstępianie od uzasadnienia decyzji o odmowie udzielenia zezwolenia na osiedlenie się na podstawie art. 52 ust. 5 Konstytucji w części dotyczącej polskiego pochodzenia cudzoziemca. Trybunał ustalił, że przyczyną naruszenia jest brak jednoznacznej ustawowej regulacji trybu stwierdzania pochodzenia osób, do których stosuje się art. 52 ust. 5 Konstytucji. Następnie TK zasygnalizował Sejmowi potrzebę podjęcia inicjatywy ustawodawczej¹¹⁸ w przedmiocie unormowania trybu stwierdzania pochodzenia polskiego dla celów wskazanych w art. 52 ust. 5 Konstytucji.¹¹⁹ W praktyce urzędów wojewódzkich za dowody potwierdzające polskie pochodzenie uznaje się m.in. dokumenty wydawane przez polskie władze państwowe lub kościelne, także przez władze byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, dotyczące wnioskodawcy, jego rodziców, dziadków, lub pradiadków. Wartość dowodową przypisuje się np. polskim dokumentom tożsamości, aktom stanu cywilnego lub ich odpisom, metrykom chrztu poświadczającym związek z polsnością, dokumentom potwierdzającym odbycie służby wojskowej

---

¹¹⁵ P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, pod red. L. Garlickiego, P. Sarneckiego, K. Działochy i in., t. 3, Warszawa 2002, s. 4.

¹¹⁶ Wyrok WSA z dnia 29 stycznia 2010 r., sygn. V SA/Wa 1618/09. Zobacz też: wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 lipca 2010 r., sygn. V SA/Wa 354/10, wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 stycznia 2010 r., sygn. V SA/Wa 1446/09, wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., sygn. V SA/Wa 2263/07, wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 lutego 2006 r., sygn. V SA/Wa 2859/05.

¹¹⁷ Wyrok TK z dnia 13 maja 2003 r., sygn. SK 21/03.

¹¹⁸ Na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 634 ze zm.).

¹¹⁹ Postanowienie TK z dnia 27 maja 2003 r., sygn. S 2/03.

w Wojsku Polskim, zawierającym wpis informujący o narodowości polskiej, dokumentom potwierdzającym fakt deportacji lub uwięzienia, zawierającym wpis informujący o narodowości polskiej, dokumentom tożsamości lub innym dokumentom urzędowym zawierającym wpis informujący o narodowości polskiej, dokumentem o rehabilitacji osoby deportowanej, zawierającym wpis informujący o narodowości polskiej, dokumentem potwierdzającym prześladowanie osoby ze względu na jej pochodzenie¹²⁰.

Ustawa o obywatelstwie polskim z 2009 r. wprowadziła kolejny wymóg nieznanym poprzedniej regulacji jakim jest **znajomość języka polskiego** potwierdzona urzędowym poświadczeniem, o którym mowa w ustawie o języku polskim¹²¹. Za innym dokument poświadczający znajomość języka polskiego ustawa uznaje świadectwo ukończenia szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej lub świadectwo ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim. Zgodnie z art. 11a ustawy o języku polskim cudzoziemiec lub obywatel polski na stałe zamieszkały za granicą otrzymuje urzędowe poświadczenie znajomości języka polskiego po zdaniu egzaminu przed państwową komisją egzaminacyjną. Rozporządzenie wykonawcze¹²² do niniejszej ustawy powołuje Państwową Komisję Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, której jednym z zadań jest przeprowadzanie państwowych egzaminów z języka polskiego jako obcego i wydawanie certyfikatów. Jednostką organizacyjną, odpowiedzialną za obsługę administracyjną i finansową Państwowej Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego oraz komisji przeprowadzających egzaminy jest Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej. Wszelkich informacji na temat egzaminów z języka polskiego jako obcego udziela utworzony w tym Biurze Sekretariat Komisji. Egzamin certyfikatowy ma za zadanie określenie kompetencji w języku polskim niezależnie od tego, gdzie, z pomocą jakich materiałów i metod cudzoziemiec opanował język polski. Egzamin składa się z pięciu części: rozumienie ze słuchu, poprawność gramatyczna, rozumienie tekstu pisanego, pisanie, mówienie. Cudzoziemiec starający się o uzyskanie polskiego obywatelstwa obowiązany jest zdać egzamin na poziomie B1 (poziom podstawo-

¹²⁰ Dane zaczerpnięte ze stron Biura Informacji Publicznej Urzędów Wojewódzkich w Lublinie i Bydgoszczy.

¹²¹ Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999 ze zm.).

¹²² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 października 2003 r. w sprawie Państwowej Komisji Poświadczania Języka Polskiego jako Obcego i państwowych komisji egzaminacyjnych (Dz. U. nr 191, poz. 1870 ze zm.).

wy)¹²³. Standardy wymagań egzaminacyjnych oraz zasady przeprowadzania egzaminów zostały oparte na najnowszych zaleceniach Rady Europy zmierzających do standaryzacji testowania znajomości języków obcych w Europie. Egzaminy przeprowadzane są w krajowych i zagranicznych ośrodkach egzaminacyjnych, wśród których największą popularnością cieszą się ośrodki krajowe, z Warszawą na czele¹²⁴.

Wprowadzony przepisem art. 30 ust. 2 UObyw wymóg urzędowego poświadczenia znajomości języka polskiego odnosi się wyłącznie do cudzoziemców ubiegających się o uznanie za obywatela polskiego. Oczywistym jest wyłączenie tej kwestii w stosunku do małoletnich cudzoziemców, o których mowa w art. 30 ust. 1 pkt 4 i 5 UObyw.

Uznanie za obywatela polskiego jest aktem związanym. Wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca wydaje decyzje administracyjną orzekającą o uznaniu za obywatela polskiego tylko wtedy, gdy zostają spełnione przesłanki enumeratywnie wymienione w ustawie. Decyzja ta nie ma zatem charakteru uznaniowego, gdyż Wojewoda jest obowiązany uznać za obywatela polskiego cudzoziemca, który wykaże faktyczne związki z Polską, o których mowa w art. 30 UObyw. Zgodnie z art. 31 ustawy o obywatelstwie odmowa może mieć miejsce wyłącznie w przypadkach, gdy:

- a) cudzoziemiec nie spełnia przesłanek uznania za obywatela lub
- b) nabycie przez niego obywatelstwa powodowałoby zagrożenie dla obronności i bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Ustawodawca posługuje się w tym przepisie zwrotem „cudzoziemcowi odmawia się”. Nie pozostawia on zatem wątpliwości co do obowiązku wydania przez organ decyzji odmownej w przypadku zaistnienia jednej z przesłanek negatywnych. Tym samym nie można przyjąć, iż organ dysponuje swobodą w kwalifikacji skutków zdarzenia, nazywaną uznaniem administracyjnym.¹²⁵ O ile wymieniona jako pierwsza przesłanka odmowy uznania za obywatela nie nasuwa wątpliwości interpretacyjnych, o tyle druga wymaga szerszego komentarza oraz przywołania orzecznictwa sądów administracyjnych.

Odwoływanie się do względów zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, albo

---

¹²³ Na dzień 5 stycznia 2013 r. opłata za egzamin wynosi 60 euro, w wypadku uzyskania pozytywnego wyniku, należy opłacić również wydanie certyfikatu (20 euro), źródło: <http://certyfikatpolski.pl/>.

¹²⁴ Dane dostępne na stronie www.nauka.gov.pl

¹²⁵ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 lipca 2009 r., sygn. V SA/Wa 1276/08.

możliwości naruszenia interesu Rzeczypospolitej Polskiej znane jest również ustawom regulującym zasady wjazdu i pobytu cudzoziemców do Polski, a więc ustawie o cudzoziemcach oraz ustawie o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państwa członkowskich Unii Europejskiej oraz członków ich rodzin. Wymienione regulacje nie zawsze używają identycznych sformułowań, jednakże różnice językowe mają charakter redakcyjny i nie powinny wpływać na zakres desygnatów przepisów. Za takim stwierdzeniem przemawia również wykładnia celowościowa, gdyż omawiana instytucja służy odmowie wjazdu bądź udzielenia zezwolenia na pobyt w Polsce. Zagrożenie samo w sobie wiąże się ze stanem przyszłym, jednak o istnieniu „obawy zagrożenia”, o której mowa w art. 31 ust. 2 UObyw wnioskuje się na podstawie zdarzeń z przeszłości. Ze zwrotu tego wynika brak pewności co do wystąpienia zdarzenia. Za wystarczające należy zatem uznać ustalenie obiektywnej możliwości zagrożenia wskutek uznania cudzoziemca za obywatela polskiego¹²⁶. Odnosząc się natomiast do kwestii proceduralnych, zauważenia wymaga fakt, iż to na organach administracji publicznej spoczywa wykazanie obiektywnie istniejących przesłanek wskazujących zagrożenie jakie wiąże się z nadaniem obywatelstwa konkretnemu cudzoziemcowi. Wynika to z zasady oficjalności (art. 7 i 77 KPA). Prawidłowość ich ustalenia podlega regułom postępowania administracyjnego, w szczególności zasadzie swobodnej oceny dowodów. Normatywny charakter pojęć obronność państwa, bezpieczeństwo państwa, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego wymaga podjęcia próby ich zdefiniowania. Bezpieczeństwo państwa należy wiązać przede wszystkim z ochroną ustroju konstytucyjnego, bezpieczeństwo publiczne z ochroną życia i zdrowia oraz mienia przed bezprawnym zamachem, zaś porządek publiczny z zadaniami administracji, które wiążą się z utrzymaniem porządku umożliwiającego normalne życie w państwie¹²⁷. Pewną wskazówką interpretacyjną pojęcia obronność państwa może stanowić rozdział XVIII kodeksu karnego¹²⁸, którego tytuł brzmi „Przestępstwa przeciwko obronności”. Zwrot ten należy rozumieć jednak szerzej, gdyż ustawa o obywatelstwie powinna

---

¹²⁶ J. Chlebny, *Ochrona interesu publicznego, a prawo cudzoziemca do pobytu w Polsce*, EPS nr 10/2007, s. 16, 17.

¹²⁷ E. Ura, *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988, s. 123 – 125.

¹²⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.).

chronić obronności państwa nawet jeżeli nie wiązałoby się to z naruszeniem przepisów przywołanego rozdziału kodeksu karnego¹²⁹.

Przesłanka zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego była wiele razy przedmiotem analizy sądów administracyjnych. W zdecydowanej większości orzeczeń odrzuca się wykładnię tych pojęć, która umożliwia wydanie decyzji odmawiającej cudzoziemcowi wjazdu lub pobytu na terytorium RP poprzez zaklasyfikowanie naruszenia jakiegokolwiek przepisu prawa, jako naruszenia porządku publicznego¹³⁰. Przyjmuje się również, że nie można stawiać znaku równości pomiędzy pojęciem „naruszenia porządku prawnego” i „naruszeniem porządku publicznego” oraz, iż nie każde naruszenie porządku prawnego będzie stanowiło zarazem naruszenie porządku publicznego. Nie są to bowiem pojęcia tożsame¹³¹. Przy ocenie zagrożenia dla dóbr chronionych przez art. 30 ust. 2 UObyw, powinno się uwzględnić prognozę zachowania cudzoziemca w przyszłości. Nie można odmowy uznania za obywatela polskiego na podstawie przesłanki stwarzania zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego traktować jako kary za zachowania, jakich cudzoziemiec dopuścił się w przeszłości¹³².

Przedstawiona analiza art. 31 ust. 1 pkt. 2 UObyw pokazuje, iż obligatoryjność wydania decyzji odmawiającej uznania za obywatela polskiego w związku z zagrożeniem dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, mimo wszystko nie wyłącza luzu decyzyjnego, a zatem pewnej uznaniowości, z uwagi na posłużenie się przez ustawodawcę zwrotami niedookreślonymi. Organ jest zatem w obowiązku dokonania interpretacji tych pojęć w oparciu o konkretny stan faktyczny, aktywnie kształtując sytuację prawną jednostki¹³³. Wydaje się jednak zasadne stwierdzenie, iż mimo istnienia kryterium ocenego, wyrażonego w art. 31 UObyw, stanowiącego podstawę do odmowy uznania za obywatela polskiego, decyzja ta wciąż pozostaje decyzją związaną. Nie każdy bowiem przypadek organ będzie mógł rozpatrywać pod kątem istnienia zagrożenie dla obronności i bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i po-

¹²⁹ J. Chlebny, *op. cit.*, s. 17.

¹³⁰ Wyrok NSA z dnia 6 listopada 2000 r., sygn. V SA 720/00, zobacz też: wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 czerwca 2005 r., sygn. V SA/Wa 886/05, wyrok NSA z dnia 11 czerwca 2001 r., sygn. V SA 3675/00, wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 lutego 2006 r., sygn. V SA/Wa 1498/05.

¹³¹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 października 2005 r., sygn. V SA/Wa 1423/05.

¹³² Wyrok NSA z dnia 8 lutego 2002 r., sygn. V SA 1885/01.

¹³³ J. Chlebny, *op. cit.*, s. 18.

rzędu publicznego. Nie będzie to miało racji bytu chociażby w przypadku małoletnich cudzoziemców oraz tych, którzy nie naruszyli nigdy porządku prawnego bądź publicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

Uregulowanie uznania za obywatela polskiego w obecnie obowiązującym stanie prawnym znacznie odbiega od rozwiązania przyjętego w ustawie z 1962 r. Nie tylko rozszerzone zostały przesłanki pozytywne uznania za obywatela, ale też wskazano przesłanki negatywne, przez co decyzja ta, inaczej niż dotychczas, stała się aktem związanym, a nie uznaniowym. Ustalenie zatem czy spełnione zostały wymogi konieczne do uzyskania obywatelstwa w tym trybie, nabiera charakteru obiektywnego. Ponadto uznanie zostało poddane kontroli sądowej, co również stanowi pewne *novum*. *Ratio legis* omawianego w niniejszym rozdziale trybu uzyskania obywatelstwa jest stworzenie przewidywalnej drogi do jego nabycia. Przejawem tego jest wyznaczenie przez ustawodawcę cudzoziemcowi ubiegającemu się o obywatelstwo polskie, jasno określonych wymagań. Tym samym stwarza mu się klarowną perspektywę uzyskania statusu obywatela w przypadku spełnienia przesłanek ustawowych. Zatem cudzoziemiec, który wiąże swoje życie z Polską może aktywnie działać, by wyznaczonym warunkom sprostać¹³⁴.

AGATA ZAPRZALUK

---

¹³⁴ Wyrok TK z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. Kp 5/09.

ROZDZIAŁ 5.

PROCEDURA UZNANIA ZA OBYWATELA POLSKIEGO

Zasady, warunki i tryb nabycia obywatelstwa polskiego przez uznanie za obywatela polskiego określone zostały w przepisach rozdziału 4 UObyw. Przepis art. 10 ust. 3 UObyw stanowi, że sprawach innych niż w sprawie nadania obywatelstwa polskiego i wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego, stosuje się przepisy KPA, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

5.1 ZAKRES PODMIOTOWY I PRZEDMIOTOWY POSTĘPOWANIA

5.1.1. ORGAN ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ PROWADZĄCY POSTĘPOWANIE

Organem właściwym do wydania decyzji o uznaniu cudzoziemca za obywatela polskiego, zgodnie z przepisem art. 36 ust. 1 UObyw jest wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której postępowanie dotyczy. Przepis art. 36 UObyw jest wyrazem przyznania wojewodzie właściwości do rozstrzygnięcia sprawy indywidualnej w drodze decyzji administracyjnej.

W postępowaniu administracyjnym pojęcie właściwości organu stanowi procesowy aspekt pojęcia kompetencji¹³⁵. Kompetencja prawna definiowana jest jako przyznana przez normy prawa stanowionego zdolność do podejmowania przez podmioty prawne czynności konwencjonalnych doniosłych prawnie¹³⁶. Kompetencja jest niezbędna w przypadkach takich działań prawnych, które powodują określone zmiany w sferze praw i obowiązków uczestników życia prawnego, a jej wykonanie musi być poprzedzone istnieniem reguł określających: kto jest podmiotem upoważnionym do dokonywania czynności danego rodzaju, w jaki sposób czynności te mają być dokonywane, jakiego rodzaju konsekwencje w określonej dziedzinie regulacji prawnej należy łączyć z dokonaniem tej czynności¹³⁷. W ujęciu administracyjnoprawnym kompetencja jest pojęciem, które służy opisaniu sytuacji prawnej organu administracji publicznej oraz innych podmiotów wykonujących funkcje zlecone administracji. Natomiast podstawowym przedmiotem kompetencji jest stosowanie prawa, rozumiane jako konkretyzowanie praw i obowiązków podmiotów administrowanych, oraz jego tworzenie, przez które rozumie się wprowadzanie do systemu prawnego norm generalno-abstrakcyjnych¹³⁸. Aspekt kompetencji organu sprowadzający się do władczego konkretyzowania generalnych norm prawnych wobec określonych adresatów w toku uregulowanego prawem, sformalizowanego postępowania określany jest mianem kompetencji procesowej¹³⁹. Kompetencja procesowa organu administracji publicznej postrzegana jest w płaszczyźnie ogólnej, jako zdolność prawna organów administracji publicznej do załatwiania spraw administracyjnych w danym układzie postępowania. Natomiast w płaszczyźnie szczególnej, jako zdolność prawna organów administrujących do załatwienia konkretnej sprawy administracyjnej w określonym układzie postępowania¹⁴⁰. Kompetencję ogólną organów administracji publicznej ustanawia art. 1 pkt 1 i 2 KPA, a kompetencję szczególną

¹³⁵ Por. R. Kędziora, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 7.

¹³⁶ A. Bator, *Kompetencja prawna*, [w:] A. Bator, W. Gromski, A. Kozak, S. Kaźmierczyk, Z. Pulka, *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2006, s. 93.

¹³⁷ *Ibidem*.

¹³⁸ M. Matczak, *Kompetencja w prawie administracyjnym*, [w:] *System prawa administracyjnego. Instytucje prawa administracyjnego. Tom 1*, pod red. R. Hausnera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla, Warszawa 2010, s. 382.

¹³⁹ Zob. szerzej R. Kędziora, *Kodeks postępowania*, s. 8.

¹⁴⁰ Por. K. Jandy- Jendrońska, J. Jendrońska, *System jurysdykcyjnego postępowania administracyjnego*, [w:] *System prawa administracyjnego. Tom III*, red. T. Rabska, J. Łętowski, Wrocław 1978, s. 179.

wyznacza instytucja właściwości i wyłączenia ze sprawy¹⁴¹. Kompetencji organu administracji publicznej do załatwienia sprawy indywidualnej w drodze decyzji nie można domniemywać, musi ona wynikać z konkretnego i jednoznacznego przepisu prawa materialnego¹⁴².

Ustalenie kompetencji organu administracji publicznej do załatwienia sprawy w przedmiocie uznania za obywatela polskiego wymaga posłużenia się, przyjętym powszechnie w doktrynie, podziałem przepisów prawa administracyjnego na przepisy prawa materialnego, prawa ustrojowego i prawa procesowego. Norma o charakterze materialno-prawnym w sprawie uznania za obywatela polskiego wyrażona została przez przepisy art. 35 i art. 36 UObuw. Przepisem o charakterze ustrojowym w tym układzie postępowania jest art. 22 pkt 6 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie¹⁴³, zgodnie z którym wojewoda odpowiada za wykonywanie polityki Rady Ministrów w województwie i wykonuje zadania określone w odrębnych ustawach. Kompetencja ogólna procesowa wojewody wynika z przepisów art. 1 pkt 1 oraz art. 5 § 2 pkt 3 KPA. Kompetencję procesową szczególną należy ustalić w oparciu o art. 36 ust. 1 UObyw, który przyznaje ją wojewodzie właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której wniosek dotyczy, po stwierdzeniu, że nie zachodzą okoliczności wyłączenia organu. Tym samym podstawy ustalenia właściwości rzeczowej, miejscowej i instancyjnej organu należy upatrywać w art. 36 ust. 1 UObyw, w związku z art. 20 i 21 KPA i postanowieniami wskazanej powyżej ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie.

Pojęcie miejsca zamieszkania zdefiniowane zostało w przepisie art. 25 KC¹⁴⁴, który stanowi, że miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. W orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1955 r. wskazano, że miejscowością, w której człowiek przebywa z zamiarem „stałego” pobytu, jest miejscowość, która tym się różni od wszystkich innych miejscowości, że aktualnie stanowi centrum życiowej działalności danego człowieka¹⁴⁵. Zamieszkanie jest prawną kwalifikacją określonego stosunku danej osoby do miejsca, na którą składają się dwa elementy: przebywanie w sensie fi-

---

¹⁴¹ Zob. B. Adamiak, w: B. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądowo administracyjne*, Warszawa 2011, s.109, 113.

¹⁴² Zob. uzasadnienie wyroku NSA w Gdańsku z dnia 4 grudnia 2002 r., sygn. II SA/Gd 335/00.

¹⁴³ Ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206 ze zm.).

¹⁴⁴ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

¹⁴⁵ *Orzecznictwo Sądu Najwyższego z 1956 r.*, nr 4, poz. 101.

zycznym w określonej miejscowości (*corpus*) oraz wola, zamiar stałego pobytu (*animus*)¹⁴⁶. Przepisy kodeksu cywilnego określają miejsce zamieszkania niektórych podmiotów według miejsca zamieszkania innych osób, posługując się wówczas konstrukcją nazywaną pochodnym miejscem zamieszkania¹⁴⁷. Przyjęcie w UObyw sposobu wyznaczenia właściwości miejscowej organu względem „miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie dotyczy”, powoduje konieczność wyznaczenia miejsca zamieszkania osoby, która ma być uznana za obywatela polskiego zgodnie z zasadami określonymi w kodeksie cywilnym¹⁴⁸. Warto dodać, że w razie braku możliwości ustalenia miejsca zamieszkania osoby, której wniosek dotyczy, na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uzasadnione będzie posłużenie się kryteriami ustalenia właściwości miejscowej organu administracji publicznej przewidzianymi w art. 21 KPA¹⁴⁹. Przepis ten w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania, nakazuje ustalenie właściwości organu według miejsca stałego pobytu lub miejsca ostatniego pobytu w kraju osoby fizycznej, a w dalszej kolejności gdy i tych nie da się ustalić organem właściwym miejscowo określa organ właściwy dla obszaru dzielnicy Śródmieście w m. st. Warszawie (tzn. Wojewoda Mazowiecki).

Zgodnie z regulacją przepisu art. 10 ust. 4 UObyw w sprawach należących do właściwości wojewody, organem wyższego stopnia w rozumieniu KPA jest minister właściwy do spraw wewnętrznych. Przywołana regulacja stanowi wyznacznik określenia właściwości instancyjnej organu administracji publicznej w sprawie o uznanie za obywatela polskiego. Przyznaje one ministrowi właściwemu

¹⁴⁶ Zob. wyrok NSA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2009 r. sygn. II FSK 896/08.

¹⁴⁷ Zob. A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, s. 192, zgodnie z art. 27 KC miejscem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką jest miejsce zamieszkania opiekuna, zaś w myśl art. 26 KC § 1. Miejscem zamieszkania dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską jest miejsce zamieszkania rodziców albo tego z rodziców, któremu wyłącznie przysługuje władza rodzicielska lub któremu zostało powierzony wykonywanie władzy rodzicielskiej. § 2. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania, miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy.

¹⁴⁸ Trudności interpretacyjne względem przyjętego sposobu regulacji pojawiają się w sytuacji, gdy wniosek o uznanie za obywatela polskiego dotyczyć będzie więcej niż jednej osoby przykładowo, gdy zostanie złożony na rzecz cudzoziemca i jego małoletniego dziecka, gdy władza rodzicielska przysługiwać będzie obojgu rodzicom, a różne miejsca zamieszkania rodziców położone będą na obszarze innych województw i dziecko nie przebywa stale u żadnego z nich. W tej sytuacji o miejscu zamieszkania będzie musiał rozstrzygnąć sąd opiekuńczy.

¹⁴⁹ Wyłączenie stosowania regulacji art. 21 KPA, z uwagi na treść przepisu art. 10 ust. 3 UObyw byłoby skuteczne jedynie w skutek jego wyraźnego wyartykułowania, z uwagi jednak na brak takiego, regulacja art. 21 KPA pozostaje w mocy.

do spraw wewnętrznych uprawnienie do ponownego rozpoznania i rozpatrzenia sprawy w toku instancji oraz weryfikacji zapadłych rozstrzygnięć w nadzwyczajnych postępowaniach administracyjnych¹⁵⁰. Kompetencja organu wyższego stopnia w zakresie orzecznictwa administracyjnego ogranicza się do weryfikacji decyzji administracyjnych i postanowień¹⁵¹.

5.1.2. STRONA POSTĘPOWANIA

Kluczowe znaczenie dla określenia strony postępowania prowadzonego w sprawie uznania za obywatela polskiego nabiera przepis art. 37 Konstytucji, który w ust. 1 stanowi, że „kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej korzysta z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji”. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego treść pojęcia „znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej” należy postrzegać przede wszystkim w aspekcie terytorialnym. Trybunał uznał, że każda osoba niezależnie od posiadanego obywatelstwa, czy też jego braku w chwili przekroczenia granicy RP, z odstępstwami wynikającymi z umów międzynarodowych, znajduje się pod jej władzą, a przez to należy rozumieć, iż jest obowiązana do przestrzegania obowiązującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prawa i wynikających z niego powinności, a jednocześnie może korzystać w określonym zakresie z zagwarantowanych prawem przywilejów, praw i wolności. Odwołując się do stanowiska TK można stwierdzić, że unormowanie art. 37 Konstytucji stanowi podstawę dla ustanowienia regulacji prawnej, której adresatami są podmioty, których nie łączy z państwem węzeł prawny obywatelstwa.

Stroną postępowania administracyjnego według sformułowanej w przepisie art. 28 KPA definicji jest „każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie, albo kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek”. Przyjęty w kodeksie postępowania administracyjnego sposób określenia strony postępowania jest jedynie wyrażeniem procesowego aspektu instytucji strony. Pojęcie strony, jakim posługuje się art. 28 KPA, może być wprowadzone tylko z przepisów prawa materialnego, czyli z normy prawnej, która stanowi podstawę do ustalenia uprawnienia lub obowiązku¹⁵². Z tego względu dla określenia podmiotu, który jest stroną postępowania w sprawie uznania za oby-

¹⁵⁰ Regulacja w tym zakresie zawarta jest w przepisach art. 127 § 2 KPA, art. 150 § 2 KPA, art. 157 § 1 KPA.

¹⁵¹ Zob. B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 87.

¹⁵² Zob. wyrok NSA z dnia 19 stycznia 1995 r., sygn. I SA 1326/93.

watela polskiego konieczne jest sięgnięcie do przepisów UObyw, która określając podmiot, na rzecz którego prowadzone jest postępowanie, posługuje się pojęciem „cudzoziemca” i „małoletniego cudzoziemca”. Terminy te nie są jednak w niej zdefiniowane. Założenie niesprzeczności i zupełności systemu prawa, na którym opiera się wykładnia systemowa, sprawia, że pojęcie cudzoziemca w UObyw należy rozumieć zgodnie z przepisem art. 2 UoC, zajmującej fundamentalne miejsce wśród aktów prawnych dotyczących cudzoziemców w Polsce, który stanowi, że „cudzoziemcem jest każdy, kto nie posiada obywatelstwa polskiego”. Definicja sformułowana w przytoczonym przepisie ma charakter negatywny, jedynym kryterium, jakim się posługuje, jest brak obywatelstwa polskiego, przy tym nie ma znaczenia czy dana osoba posiada inne obywatelstw, kilka obywatelstw, czy też jest bezpaństwowcem¹⁵³. Przyjęciu w takiej formie regulacji w zakresie strony postępowania nie stoi na przeszkodzie art. 29 KPA, przyznający zdolność administracyjnoprawną osobie fizycznej niezależnie od statusu w rodzinie i w społeczeństwie, obywatelstwa i innych czynników znaczących przy określaniu pozycji jednostki ludzkiej. Stroną może być osoba fizyczna pełnoletnia, małoletnia, także cudzoziemiec lub apatryda osiadły lub przebywający w Polsce¹⁵⁴. Z istoty obywatelstwa definiowanego jako węzeł łączący osobę fizyczną z jakimś państwem¹⁵⁵ wynika, że interes prawny kwalifikujący do przyznania statusu strony postępowania w sprawie uznania za obywatela polskiego może nastąpić jedynie względem dwóch kategorii osób. Po pierwsze wobec cudzoziemca występującego z wnioskiem. Po drugie, wobec małoletniego dziecka, pozostającego pod władzą rodzicielską tego cudzoziemca, w związku z okolicznością, że w razie pozytywnego rozstrzygnięcia małoletni z mocy prawa uznany zostanie za obywatela polskiego¹⁵⁶. To właśnie ściśle osobisty charakter uprawnienia, którego zasadność przyznania badana jest w toku postępowania, przesądza o ustaleniu tak wąsko kręgu podmiotów będącego stronami postępowania¹⁵⁷.

¹⁵³ Zob. P. Stachańczyk [w:] *Prawo o cudzoziemcach. Komentarz*, pod red. J. Chlebneho, Warszawa 2006, s. 8.

¹⁵⁴ Zob. J. Borkowski, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks...*, s. 189-190.

¹⁵⁵ Por. R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005, s. 256.

¹⁵⁶ Ustawa o obywatelstwie polskim w art. 7 przewiduje m.in., że uznanie za obywateli polskich rodziców obejmuje także pozostające pod ich władzą rodzicielską małoletnie dzieci.

¹⁵⁷ W wyroku WSA w Warszawie z dnia 21 września 2005 r. sygn. IV SA/Wa 582/05wskazano, co prawda w oparciu o regulację uchylonej ustawy z 1962 r. o obywatelstwie polskim (, że obywatelstwo jest prawem osobistym, ściśle związanym z osobą której dotyczy, i w związku z tym wyłączone jest inicjowanie postępowania przez inne osoby, nawet jeżeli są one krewnymi osoby, w stosunku do której ma nastąpić potwierdzenie obywatelstwa.

5.1.3. PRZEDMIOT POSTĘPOWANIA

Przedmiotem postępowania administracyjnego jest sprawa, nazywana administracyjną z tego względu, że właściwym do jej rozpatrzenia jest organ administracji publicznej, o której można mówić jedynie wtedy, gdy istnieje osoba legitymująca się zdolnością administracyjnoprawną, która może nabyć prawa lub zostać obciążona obowiązkiem¹⁵⁸. Przesłanki kwalifikujące do uznania danej sprawy za sprawę administracyjną wyznaczone zostały w przepisie art. 1 pkt 1 KPA, który stanowi, że regulacja kodeksu normuje postępowania przed organami administracji publicznej w należących do właściwości tych organów sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnych. Organ administracyjny jest obowiązany do ustalenia czy łącznie zachodzą warunki przynależności sprawy do właściwości organów administracji publicznej, czy jest ona rozstrzygana w drodze decyzji i czy ma cechy sprawy indywidualnej¹⁵⁹. Przenosząc te rozważania na grunt ustawy o obywatelstwie należy wskazać, że sprawa uznania za obywatela polskiego należy do właściwości organu administracji publicznej, którym jest wojewoda. Ponadto sprawa ta rozstrzygana jest w formie decyzji administracyjnej¹⁶⁰, ma charakter indywidualny, gdyż jest „przewidzianą w przepisach materialnego prawa administracyjnego możliwością konkretyzacji wzajemnych uprawnień i obowiązków stron stosunku administracyjnoprawnego, którymi są organ administracyjny i indywidualny podmiot niepodporządkowany temu organowi”¹⁶¹.

5.2. WSZCZĘCIE POSTĘPOWANIA

W postępowaniu administracyjnym w sprawie indywidualnej, stanowiącym uporządkowany ciąg czynności procesowych, wyróżnić można trzy stadia: stadium wszczęcia postępowania, stadium rozpoznawcze i stadium orzekania¹⁶². Na etapie wszczęcia postępowania następuje wniesienie żądania przez stronę lub podjęcie przez organ czynności powodującej wszczęcie postępowania z urzę-

¹⁵⁸ J. Borkowski, *Aspekt przedmiotowy regulacji prawa ...*, s. 131.

¹⁵⁹ A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.61(a) Kodeksu postępowania administracyjnego*, [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do kodeksu postępowania administracyjnego*, LEX/el., 2012.

¹⁶⁰ Por. przepis art. 36 ustawy o obywatelstwie polskim.

¹⁶¹ Zob. T. Woś, *Pojęcie „sprawy” w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego*, Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1022, Prawo CLXVIII, Wrocław 1990, s. 334.

¹⁶² Zob. R. Kędziora, *Kodeks....*, s. 337

du. Następnie organ przystępuje do oceny formalnej i procesowej wniesionego przez stronę podania, oraz legitymacji procesowej osoby wnoszącej podanie, po czym w razie ich pozytywnego wyniku organ zawiadamia osoby będących stronami o wszczęciu postępowania z urzędu lub na wniosek jednej ze stron. Ze względu na ściśle osobisty charakter uprawnienia do wystąpienia o uznanie za obywatela polskiego zasadniczo należy wykluczyć możliwość wszczęcia z urzędu postępowania w tym przedmiocie. Zgodnie z regulacją art. 33 ust. 5 UObyw wniosek o uznanie za obywatela polskiego należy złożyć na urzędowym formularzu, którego wzór określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych¹⁶³. Formularz wniosku winien zawierać informacje określone w art. 33 ust. 1-3 UObyw¹⁶⁴, być wypełniony w języku polskim i opatrzony własnoręcznym podpisem wnoszącego lub jego przedstawiciela ustawowego. Dodatkowo do wniosku należy zgodnie z art. 33 ust. 4 UObyw dołączyć dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, dokument pozwalający wykazać znajomość języka polskiego i fotografie osób objętych wnioskiem. Wszystkie elementy wymienione w przepisach art. 33 UObyw należy kwalifikować jako inne wymagania ustanowione w przepisach prawa, o których mowa w art. 64 § 2 KPA. Ocena dopełnienia tak określonym wymaganiom wniosku stanowić będzie przedmiot kontroli formalnej podania, a w razie stwierdzenia uchybień zobliguje organ do podjęcia czynności procesowych określonych w kodeksie postępowania administracyjnego, np. wezwanie strony do usunięcia braków podania, pozostawienie podania bez rozpoznania, przekazanie sprawy do organu właściwego, zwrot podania z odpowiednim pouczeniem lub postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania¹⁶⁵. Następnie organ zobowiązany będzie do dokonania oceny procesowej, czyli stwierdzenia istnienia przesłanek koniecznych do wszczęcia postępowania w tym zdolności organu do prowadzenia postępowania w sprawie

¹⁶³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego oraz fotografii dołączanej do wniosku (Dz. U. z 2012 r. poz. 916).

¹⁶⁴ W ust. 1 jako elementy wniosku wymieniono: dane cudzoziemca, adres zamieszkania, informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca w Rzeczypospolitej Polskiej, zajmowanym przez niego lokalu, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej, dane małżonka cudzoziemca, informację, czy cudzoziemiec ubiegał się o nabycie obywatelstwa polskiego w przeszłości oraz czy posiadał obywatelstwo polskie, uzasadnienie. W razie gdy wnioskodawca sprawuje władzę rodzicielską nad małoletnim cudzoziemcem we wniosku powinien zamieścić dane dotyczące małoletniego oraz informację co do oświadczeń o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 lub art. 8 ustawy. W przypadku, gdy wniosek składany jest wyłącznie na rzecz małoletniego cudzoziemca, wniosek powinien zawierać dane z ust. 1 i 2, z wyłączeniem informacji o adresie zamieszkania i małżonku, i dodatkowo dane przedstawiciela ustawowego.

¹⁶⁵ Zob. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.61(a) Kodeksu postępowania administracyjnego* [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany...*

i wydania decyzji¹⁶⁶. Wystąpienie z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego podlega opłacie skarbowej w wysokości 219 zł¹⁶⁷. Obowiązek uiszczenia opłaty skarbowej powstaje z chwilą złożenia wniosku¹⁶⁸, a w razie jej niewniesienia zgodnie z art. 261 § 1 KPA nastąpi wezwanie do jej dokonania w wyznaczonym terminie, pod rygorem zwrotu podania¹⁶⁹.

Postępowanie administracyjne zostaje wszczęte wskutek żądania strony z chwilą doręczenia tego żądania organowi administracji publicznej, o ile nie zawiera ono braków formalnych. Określenie daty wszczęcia postępowania ma istotne znaczenie głównie w związku z okolicznością, iż z tą chwilą organ administracji publicznej ma obowiązek zapewnienia stronie czynnego udziału w postępowaniu. Od tego momentu biegnie również kodeksowy termin na załatwienie sprawy¹⁷⁰.

5.3. POSTĘPOWANIE WYJAŚNIAJĄCE

Stadium postępowania wyjaśniającego obejmuje całokształt czynności podejmowanych w postępowaniu administracyjnym w celu wyjaśnienia sprawy¹⁷¹. Poznanie faktów w procesie stosowania prawa ma dostarczyć podstaw do rozstrzygnięcia danej sprawy, stąd przedmiotem poznania w procesie stosowania prawa uczynione zostały fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Przepisy prawne regulujące proces ustalenia faktów wskazują również, kto ma obowiązek wykazywać inicjatywę w ustalaniu faktów, dostarczać informacji istotnych do rozstrzygnięcia sprawy i kto ponosi ujemne następstwa tego,

---

¹⁶⁶ *Ibidem*. Ocęgę procesową determinować będą przede wszystkim przepisy art. 1 pkt 1, art. 28, art. 19- 27, art. 61a KPA

¹⁶⁷ Załącznik (część I, poz. 26) do ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. Nr 225, poz.1635 ze zm.).

¹⁶⁸ Por. art. 6 ust 1 pkt 1 ustawy o opłacie skarbowej.

¹⁶⁹ Przepis art. 261 § 4 KPA przyznaje możliwość załatwienia sprawy pomimo braku opłaty w sytuacjach, gdy za niezwłocznym załatwieniem przemawiają względy społeczne lub wzgląd na ważny interes strony, jeżeli wniesienie podania stanowi czynność, dla której jest ustanowiony termin zawity, lub jeżeli podanie wniosła osoba zamieszkała za granicą. Warto dodać, że strona jest uprawniona do wystąpienia z wnioskiem w tym zakresie.

¹⁷⁰ Zob. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.61 Kodeksu postępowania administracyjnego*, [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany ... Obowiązek zapewnienia czynnego udziału strony w postępowaniu wynika z art. 10 KPA, terminy załatwienia sprawy i środki przeciwdziałania bezczynności lub przewlekłości postępowania określają przepisy art. 35-37 KPA*

¹⁷¹ Zob. R. Kędzióra, *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa 2012, s. 218.

że pewnych faktów nie wykazano, czyli rozkład ciężaru dowodu¹⁷². Pojęciem ciężaru dowodu nie posługuje się kodeks postępowania administracyjnego, a zagadnienie to wyjaśniane jest różnie w orzecznictwie i doktrynie. Przepis art. 7 KPA nakłada na organ administracji publicznej obowiązek podjęcia z urzędu lub na żądanie strony wszelkich czynności niezbędnych do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy. Z kolei art. 77 § 1 KPA obliuguje organ do wyczerpującego zebrania i rozpatrzenia całego materiału dowodowego. Wskazane powyżej regulacje nie powinny być utożsamiane z przeniesieniem na organ prowadzący postępowanie ciężaru udowodnienia, rozumianego w ten sposób jak kwestie tę reguluje art. 6 KC. W teorii prawa ciężar dowodu pojmowany jest w dwóch płaszczyznach- formalnoprawnej i materialnoprawnej. Mówiąc o ciężarze dowodu w znaczeniu formalnym wskazuje się podmioty, które powinny przejawiać inicjatywę w zebraniu informacji oraz wykazywać prawdziwość pewnych twierdzeń, zaś określenie materialnoprawne wskazuje, kto ponosi ujemne konsekwencje tego, że nie wykazano istnienia okoliczności istotnych dla sprawy¹⁷³. W wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 17 maja 1994 r. wskazano, że z przepisów art. 7 i 77 § 1 KPA wynika, iż postępowanie dowodowe jest oparte na zasadzie oficjalności, co oznacza, że organ administracyjny jest obowiązany z urzędu przeprowadzić dowody służące ustaleniu stanu faktycznego sprawy¹⁷⁴. Przywołane stanowisko odpowiada formalnoprawnemu ujęciu ciężaru dowodu. W wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 15 stycznia 1997 r. przyjęto, że prawem organów administracji jest oczekiwanie i żądanie, aby strona ubiegająca się o jakąś ulgę podatkową udowodniła okoliczności faktyczne, na które powołuje się w swym wniosku¹⁷⁵. Drugi z przytoczonych wyroków wydaje się nawiązywać do materialno prawnego ujęcia rozkładu ciężaru dowodu, wskazując, że skoro strona postępowania nie wykazała istnienia okoliczności, w związku z którymi należałoby przyznać jej określone uprawnienie, poniesie ona ujemne skutki polegające na nieprzyznaniu tego uprawnienia. W tak zarysowanym kontekście należy spojrzeć na regulację ustawy o obywatelstwie. Przyjęta w kodeksie postępowania administracyjnego zasada otwartego katalogu środków

¹⁷² Zob. S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005, s. 150- 151.

¹⁷³ *Ibidem.*, s. 151.

¹⁷⁴ Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 17 maja 1994 r. sygn. SA/Lu 1921/93.

¹⁷⁵ Zob. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 15 stycznia 1997 r., sygn. SA/Ka 2730/95.

dowodowych i równej ich mocy doznaje swego rodzaju ograniczenia w ustawie o obywatelstwie, która nakłada na osobę występującą z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego obowiązek przedstawienia określonych dokumentów, które pozwolą na wykazanie w postępowaniu, że zachodzą okoliczności kwalifikujące do wydania wnioskowanego rozstrzygnięcia. Z jednej więc strony wymienienie w przepisie art. 33 ust. 4 UObyw rodzaje dokumentów kwalifikowane będą jako elementy formalne wniosku, z drugiej zaś stanowić one będą materiał dowodowy w sprawie.

Dokument definiowany jest jako uzewnętrznienie jakiejś myśli czy wiadomości, które dokonywane jest w drodze pisma na papierze lub innych materiałach¹⁷⁶. Ze względu na kryterium wystawcy dokument mogą być podzielone na prywatne i urzędowe. Kodeks postępowania administracyjnego nie zawiera legalnej definicji dokumentu, nie odnosi się do mocy dowodowej dokumentów prywatnych¹⁷⁷. Kluczowego znaczenia w toku postępowania wyjaśniającego nabiera art. 76 KPA, który przyznaje dokumentom urzędowym zwiększoną moc w zakresie tego, co zostało w nich urzędowo stwierdzone, jeżeli sporządzone one zostały w przepisanej formie przez powołane do tego organy państwowe. Tak sporządzone dokumenty urzędowe korzystają z domniemania prawdziwości oraz domniemania zgodności z prawdą oświadczenia organu, od którego dokument pochodzi¹⁷⁸. Z domniemań wyinterpretowanych z art. 76 KPA korzystają oryginały dokumentów, a także ich odpisy poświadczony za zgodność z oryginałem przez notariusza albo występującego w sprawie pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, oraz poświadczony odpis dokumentu przez organ lub podmiot, w aktach którego dokument ten się znajduje. Rozszerzenie kręgu podmiotów, którym przyznano możliwość uwierzytelniania dokumentów w postępowaniu administracyjnym nastąpiło na mocy regulacji ustawy z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów¹⁷⁹, której celu upatrywano w umniejszeniu uciążliwości polegającej na konieczności wyzbycia się przez strony postępowania, często na długi czas dokumentów oryginalnych albo poniesienia kosztów ich notarialnego uwierzytelniania bądź uzyskania ich urzę-

---

¹⁷⁶ Zob. T. Misiuk-Jodłowska, [w:] J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapiere, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009, s. 433.

¹⁷⁷ Zob. R. Kędziora, *Ogólne postępowanie...*, s. 235.

¹⁷⁸ Por. B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks...*, s. 321.

¹⁷⁹ Ustawa z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów (Dz. U. Nr 216, 1676 ze zm.).

dowych odpisów¹⁸⁰. Z kolei przepis art. 12 UObyw zobowiązuje osobę występującą z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego w razie złożenia dokumentów sporządzonych w języku obcym do przedstawienia ich tłumaczenia dokonanego przez tłumacza przysięgłego. Obowiązek dokonywania czynności urzędowych oraz składania oświadczeń woli w języku polskim, niezależnie od przytoczonej regulacji, nakłada na podmioty wykonujące zadania publiczne ustawa z o języku polskim¹⁸¹. W razie złożenia przez osobę wraz z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego dokumentu sporządzonego w języku obcym, organ prowadzący postępowanie zobowiązany jest wezwać wnoszącego do przedłożenia tłumaczenia przysięgłego dokumentu, na który się powołuje. Nie zmienia to faktu, że dowodem będzie nadal treść dokumentu obcojęzycznego, a nie jego tłumaczenie. Tłumaczenie nie zastępuje bowiem dokumentu sporządzonego w języku obcym, lecz służy jedynie ustaleniu, jaka jest treść tego dokumentu¹⁸².

Zwrócenia uwagi wymaga jeszcze nałożenie na mocy przepisu art. 36 ust. 2 UObyw na organ prowadzący postępowanie w sprawie uznania za obywatela polskiego obowiązku przeprowadzenia procedury współdziałania, tj. wystąpienia do komendanta wojewódzkiego policji, dyrektora delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a razie potrzeby do innych organów o udzielenie informacji, czy nabycie obywatelstwa polskiego nie stanowi zagrożenia dla obronności, bezpieczeństwa państwa, albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Kwestie proceduralne współdziałania organów reguluje przepis art. 106 KPA oraz przepisy UObyw odnoszące się do terminu na zajęcie stanowiska, które z uwagi na zasadę pierwszeństwa przepisów szczególnych będą stosowane przed regulacją kodeksową. Należy podkreślić, że przepis art. 106 § 2 KPA nakładający na organ prowadzący procedurę współdziałania obowiązek zawiadomienia stron postępowania o wystąpieniu o zajęcie stanowiska do innego organu, znajdzie pełne zastosowanie w postępowaniu w sprawie uznania za obywatela polskiego. Do zajęcia stanowiska nie dochodzi w samodzielny postępowaniu, lecz w stadium postępowania w sprawie, która ma być załatwiona decyzją. W związku z tym, zajęcie stanowiska następuje z istotnymi odmiennościami w stosunku do postępowania prowadzonego przez organ załatwiający sprawę¹⁸³. Zajęcie stanowiska przez organ współdziałający następuje w drodze postanowienia, na które stronie

¹⁸⁰ Druk sejmowy z dnia 19 maja 2009 r., nr 2064 (<http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/2064.htm>)

¹⁸¹ Por. art. 5 ustawy z dnia 7 października 2009 r. o języku polskim (Tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 224 ze zm.).

¹⁸² Zob. wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 27 stycznia 2009 r., sygn. I SA/Go 914/08.

¹⁸³ Por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 maja 2012 r., sygn. VI SA/Wa 1860/11.

przysługuje zażalenie¹⁸⁴, a w razie skorzystanie przez stronę z tego środka, do czasu zakończenia postępowania zażaleniowego, organ nie może rozstrzygnąć postępowania głównego¹⁸⁵. Ocena przyjęta przez organ współdziałający nie jest wiążąca dla organu prowadzącego postępowanie i ma charakter pomocniczy¹⁸⁶.

5.4. ROZSTRZYGNIĘCIE

Zgodnie z art. 104 KPA organ administracyjny załatwia sprawę przez wydanie decyzji, która rozstrzyga sprawę co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończy postępowanie w danej instancji. Postępowanie prowadzone w omawianym trybie przez organ pierwszej instancji, może zostać zakończone decyzją pozytywną - uznającą wnoszącego żądanie, lub osobę w imieniu której występuje za obywatela polskiego, decyzją negatywną - odmawiającą uznania za obywatela polskiego, albo decyzją niemerytoryczną - umarzającą postępowanie w sprawie.

Decyzja o uznaniu za obywatela polskiego będzie mieć charakter konstytutywny, a nabycie na jej podstawie obywatelstwa przez osobę występującą z wnioskiem nastąpi z dniem jej wprowadzenia do obrotu prawnego.

Przesłanki odmowy uznania za obywatela polskiego i wydania decyzji w tym przedmiocie reguluje art. 31 UObyw. Z kolei umorzenie postępowania należy oceniać zgodnie z unormowaniem tej instytucji w przepisie art. 105 KPA, a także uwzględniając przesłankę szczególną umorzenia postępowania z art. 35 ust. 1 UObyw, który stanowi, że postępowanie o uznanie za obywatela polskiego podlega umorzeniu w razie stwierdzenia, że wniosek na skutek którego zostało ono wszczęte, złożony został w czasie, gdy wobec cudzoziemca prowadzone jest postępowanie o nadanie obywatelstwa polskiego. Przywołany przepis ma szczególnie istotne znaczenie w związku z wyłączeniem spod zakresu obowiązywania KPA procedury nadawania obywatelstwa polskiego, którego jedną z konsekwencji jest brak regulacji w przedmiocie terminów na załatwienie sprawy i środków przeciwdziałających beczynności i przewlekłości postępowania. Cudzoziemiec, który występuje z wnioskiem o nadanie obywatelstwa, na czas postępowania w tej

---

¹⁸⁴ Art. 106 § 5 KPA

¹⁸⁵ Zob. uchwała 7 sędziów NSA w z dnia 9 listopada 1998 r., sygn. OPS 8/98.

¹⁸⁶ Zob. wyrok NSA w z dnia 6 października 2006 r., sygn. II OSK 1203/05.

sprawie, zamyka sobie drogę o otrzymania pożądanego rozstrzygnięcia w trybie uznania za obywatela polskiego.

Każda z decyzji wydawanych przez wojewodę w sprawie uznania za obywatela polskiego powinna zawierać elementy konstrukcyjne wymienione w art. 107 KPA i podlegać doręczeniu na zasadach przyjętych w kodeksie. Przepis art. 110 KPA ustanawia zasadę związania organu administracji publicznej wydaną przez niego decyzją administracyjną, która pełni funkcję gwarancyjną w odniesieniu do zasady trwałości decyzji administracyjnej¹⁸⁷. Związanie organu administracji publicznej wydaną przez siebie decyzją powstaje z chwilą doręczenia lub ogłoszenia decyzji stronie i trwa do czasu uchylecia lub zmiany takiej decyzji w sposób przewidziany w kodeksie¹⁸⁸. Wydanie decyzji administracyjnej nie jest jednoznaczne z wprowadzeniem jej do obrotu prawnego. Oświadczenie woli organu administracji publicznej wymaga dla wywołania skutku uzewnętrznienia przez jego zakomunikowania adresatowi¹⁸⁹.

Decyzje administracyjne wydawane w postępowaniu o uznanie za obywatela polskiego podlegają zaskarżeniu na zasadach określonych w kodeksie postępowania administracyjnego. Wzruszenie decyzji organu I instancji będzie możliwe w trybie postępowania odwoławczego oraz w nadzwyczajnych trybach postępowania administracyjnego uregulowanych w rozdziałach 12 i 13 działu II KPA. Decyzje wydawane w tym przedmiocie podlegają również na zasadach ogólnych kontroli sądów administracyjnych. Przyjęcie takiego rozwiązania oznacza przyznanie cudzoziemcowi występującemu z wnioskiem o uznanie za obywatela polskiego, wszystkich gwarancji i standardów ochrony związanych z zaskarżaniem rozstrzygnięć organów administracji publicznej.

BARBARA WÓJCIK

---

¹⁸⁷ Zob. R. Kędziora, *Kodeks...*, s. 586.

¹⁸⁸ Zob. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.110 Kodeksu postępowania administracyjnego* [w:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany...*

¹⁸⁹ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 16 grudnia 2010 r., sygn. IV SA/Po 844/10.

WYKAZ ŹRÓDEŁ

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483).

Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r., o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1992 r., Nr 84, poz. 426).

Konwencja haska z dnia 12 kwietnia 1930 r. w sprawie pewnych zagadnień dotyczących kolizji ustaw o obywatelstwie (Dz. U. z 1937 r., nr 44, poz. 361) wraz z protokołem dotyczącym przypadków bezpieczeństwa (Dz. U. z 1937 r., nr 77, poz. 568).

Konwencja o Statusie Bezpaństwowców z dnia 28 września 1954 r. (<http://www.unhcr-centraleurope.org>)

Konwencja o obywatelstwie kobiet zamężnych otwartą do podpisu w Nowym Jorku w dniu 20 lutego 1957 r. (Dz. U. z 1959 r., nr 56, poz. 334.).

Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526). (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych. (Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167).

Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. z 1920 r., Nr 7, poz. 44 ze zm.).

Ustawa z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 1951 r., Nr 4, poz. 25).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 ze zm.).

Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353 ze zm.).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 788).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 269 ze zm.).

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn. Dz. U. 2006 r., Nr 139, poz. 993 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. 2002 r., Nr 215, poz. 1823 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 212, poz. 1264 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553 ze zm.).

Ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 1997 r., Nr 102, poz. 634 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 1998 r., Nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 1999 r., Nr 90, poz. 999 ze zm.).

Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 532 ze zm.).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 270 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 ze zm.).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 680 ze zm.).

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.).

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.).

Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2006 r., Nr 144, poz. 1043 ze zm.).

Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2006 r., Nr 225, poz. 1635 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka (Dz. U. z 2007 r., Nr 180, poz. 1280 ze zm.).

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012 r., poz. 161).

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2011 r., nr 21, poz. 112 ze zm.).

Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r., Nr 31, poz. 206 ze zm.).

Ustawa z dnia 7 października 2009 r. o języku polskim (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 224 ze zm.).

Ustawa z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów (Dz. U. z 2009 r., Nr 216, poz. 1676 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 marca 2001 r. w sprawie postępowania w sprawach o uznanie za repatrianta (Dz. U. z 2001 r., Nr 22, poz. 260.)

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 czerwca 2001 r. w sprawie wzorów ewidencji i rejestrów stosowanych w postępowaniu w sprawie repatriacji oraz sposobu przetwarzania danych zawartych w tych ewidencjach i rejestrach (Dz. U. z 2001 r., Nr 73, poz. 778)

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 maja 2002 r. w sprawie rodzajów kursów języka polskiego i adaptacyjnych oraz sposobu ich organizacji dla repatrianta i członków jego najbliższej rodziny przybyłych do Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r., nr 67, poz. 613.)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 października 2003 r. w sprawie Państwowej Komisji Poświadczania Języka Polskiego jako Obcego i państwowych komisji egzaminacyjnych (Dz. U. z 2003 r., Nr 191, poz. 1870 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji oraz fotografii dołączanych do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 46)

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie wzoru formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego oraz fotografii dołączonej do wniosku (Dz. U. z 2012 r., poz. 916)

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej polskiej z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogów dotyczących fotografii dołączonej do wniosku oraz wzorów aktu

nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego (Dz. U. z 2012 r. poz. 927).

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 marca 2006 r. w sprawie nadania statutu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2006 r., Nr 59, poz. 526 ze zm.)

Zarządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 4 listopada 1985 r. w sprawie szczególnego trybu postępowania przed konsulem (M.P. z 1985 r., nr 35, poz. 233).

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2000 r. w sprawie ustawy o obywatelstwie polskim, druk sejmowy nr 2120.

Orzecznictwo

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2003 r., sygn. SK 21/03.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 czerwca 2003 r., sygn. K 52/02.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. Kp 5/09.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 maja 2003 r., sygn. S 2/03.

Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1955 r., sygn. III CZ 88/55.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 1969 r., sygn. III CRN 427/68.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r., sygn. III CZP 63/97.

Uchwała 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 listopada 1998 r. sygn. OPS 4/98.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 17 maja 1994 r. sygn. SA/Lu 1921/93.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 stycznia 1995 r., sygn. I SA 1326/93.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Katowicach z dnia 15 stycznia 1997 r., sygn. SA/Ka 2730/95.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 listopada 2000 r., sygn. V SA 720/00.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 11 czerwca 2001 r., sygn. V SA 3675/00.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 lutego 2002 r., sygn. V SA 1885/01.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 4 grudnia 2002 r., sygn. II SA/Gd 335/00.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 maja 2007 r., sygn. I OSK 947/06.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 stycznia 2009 r. sygn. II FSK 896/08.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 27 maja 2004 r. , sygn. II SA/Wa 270/04.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 czerwca 2005 r., sygn. V SA/Wa 886/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 września 2005 r. sygn. IV SA/Wa 582/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 października 2005 r., sygn. V SA/Wa 1423/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 lutego 2006 r., sygn. V SA/Wa 1498/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 lutego 2006 r. sygn. V SA/Wa 2859/05.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie w z dnia 6 października 2006 r., sygn. II OSK 1203/05.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 29 listopada 2006 r., sygn. V SA/Wa 1374/06.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 grudnia 2007 r., sygn. V Sa/Wa 1896/07.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2008 r., sygn. V SA/Wa 2263/07.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 27 stycznia 2009 r., sygn. I SA/Go 914/08.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 1 lipca 2009 r., sygn. V SA/Wa 1276/08.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 25 stycznia 2010 r., Sygn. V SA/Wa 1446/09.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 29 stycznia 2010 r., sygn. V SA/Wa 1618/09.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 lipca 2010 r., sygn. V SA/Wa 354/10.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 lipca 2010 r., sygn. V SA/Wa 590/10.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 16 grudnia 2010 r., sygn. IV SA/Po 844/10.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 stycznia 2012 r., sygn. V SA/Wa 1284/11.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 maja 2012 r., sygn. VI SA/Wa 1860/11.

Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim, Sąd Najwyższy, Biuro Studiów i Analiz, BSA III-021-246/08, załącznik do druku sejmowego nr 1481.

Literatura

Achiron M., *Narodowość i bezpieczeństwa. Przewodnik dla parlamentarzystów*, (aut.), dostępny na stronie www.ipu.org/PDF/publications/nationality_po.pdf

Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2009.

Adamiak B., Borkowski J., *Postępowanie administracyjne i sądowniczo-administracyjne*, Warszawa 2011.

Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.

Bator A., Gromski W., Kozak A., Kaźmierzyk S., Pulka Z., *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2006.

Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005.

Chlebny J., *Ochrona interesu publicznego, a prawo cudzoziemca do pobytu w Polsce*, EPS 2007.10.15, s. 16, 17.

Gromek Z., *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. akt Kp 5/09), dotyczącego ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim*, „Zeszyty Prawnicze”, Biuro Analiz Sejmowych, 2009 r., nr 3-4.

Jagielski J., *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998.

Jagielski J., *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim (kilka refleksji na kanwie nowej ustawy o obywatelstwie polskim)*, w: *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, red. J. Supernat, Wrocław 2009, s. 219-233.

Jodłowski J., Resich Z., Lapiere J., Misiuk- Jodłowska T., Weitz K., *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009.

Kędziora R., *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa 2012

Kędziora R., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2008.

Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, Warszawa 2012.

Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. T. Ereciński, Warszawa 2009.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.

Komentarz aktualizowany do ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, Jaśkowska M., Wróbel A., LEX/el., 2013.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, L. Garlicki, P. Sarnecki, K. Działocha i in., t. 3, Warszawa 2002.

Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz, Zieliński A., Warszawa 2006.

Krzan B., *Zasada efektywnego obywatelstwa w prawie międzynarodowym i europejskim*, w: *Status prawny obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, red. B. Mielnik, Wrocław 2005, s. 165-181.

Maciejko W., *Osobowe prawo administracyjne*, Warszawa 2008.

Mielnik B., *Zasada poszanowania obywatelstwa polskiego i zapewnienia opieki obywatelowi przebywającemu poza granicami kraju*, w: *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, red. I tomu M. Jabłoński, Warszawa 2010, s. 470-509.

Mojak R., *Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w świetle nowej Konstytucji*, „Państwo i Prawo” z 1997 r., nr 11-12, s. 54-70.

Postępowanie cywilne, t. 2c, red. A. Zieliński, Warszawa 2009.

Prawo o cudzoziemcach. Komentarz, red. J. Chlebny, Warszawa 2006.

Radwański Z., *Prawo cywilne - część ogólna*, Warszawa 2005.

Rytel A., *Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację*, „Gdańskie Studia Prawnicze” z 2004 r., nr 1, s. 215-227.

System prawa administracyjnego. Tom III, red. T. Rabska, J. Łętowski, Wrocław 1978.

System prawa administracyjnego. Prawo procesowe administracyjne. Tom 9, red. R. Hausner, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2010.

Szreniawski J., *Podstawowe problemy obywatelstwa*, w: *Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły*, red. T. Bojarski, E. Gdulewicz, J. Szreniawski, Lublin 2000, s. 295-310.

Tarno J., *Naczelny Sąd Administracyjny a wykładnia prawa administracyjnego*, Warszawa 1999.

Ura E., *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988.

Ura P., *Repatriacja jako sposób nabycia obywatelstwa polskiego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji” 18 (2012), s. 239-259.

Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001.

Woś T., *Pojęcie „sprawy” w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1022, Prawo CLXVIII”, Wrocław 1990 r., 329-335.

Wronkowska S., *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005.

Zdanowicz M., *Wielokrotne obywatelstwo w prawie międzynarodowym i krajowym*, Warszawa 2001.

Inne źródła

<http://bip.lublin.uw.gov.pl/>

<http://bip.bydgoszcz.uw.gov.pl/>

<http://certyfikatpolski.pl/>

<http://www.nauka.gov.pl/>

Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny 2012*, s. 463, tabl. 46 (210).

ПРИОБРЕТЕНИЕ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА

СПИСОК АББРЕВИАТУР

В. с.	Вестник законов
Г.к.	Гражданский кодекс
к.а.п.	Кодекс административного производства
г.п.к.	Гражданский процессуальный кодекс
с.о.к.	Семейный и опекунский кодекс
Высший а.с.	Высший административный суд
К.т.	Конституционный Трибунал
ЗГржд	Закон о гражданстве
Зои	Закон о иностранцах
Зоипотрн	Закон о предоставлении иностранцам охраны на территории Республики Польша
ЗРеп	Закон о репатриации
Вас	Высший Административный Суд

ВВЕДЕНИЕ

Получение гражданства какого-либо государства иностранцами называют натурализацией. Эффектом натурализации является стирание различий в статусе мигрантов, прибывающих в новую страну, и людей, которые обладали гражданством этой страны на протяжении поколений. Процедуры натурализации являются одним из способов устранения нежелательных ситуаций, в которых лица, постоянно проживающие в принимающем государстве, не могут в полной мере пользоваться гражданскими правами. Речь идёт, в первую очередь, о полноценном участии в общественной и политической жизни страны.

1 мая 2004 Польша стала членом Европейского Союза. Этот факт имеет принципиальное значение для отношения в Польше к гражданам всех других государств-членов Европейского Союза (а также государств-членов Европейской экономической зоны и Швейцарской Конфедерации) наравне с польскими гражданами. Договор о функционировании Европейского Союза предоставляющий всем гражданам Европейского Союза право на свободный въезд и пребывание на территории всего ЕС, препятствует дискриминации принадлежащих государств - членов ЕС, гарантируя им право на выбор места жительства до тех пор, пока они не являются обузой для системы социальной помощи в принимающей стране и обладают медицинской страховкой. Кроме того, директива 2004/38 требует равного отношения к гражданам третьих стран, которые являются членами семей граждан ЕС. Эти правовые акты действительным образом ограничили суверенные полномочия государств-членов, принять либо высылать со своей территории значительную часть всех иммигрантов, проживающих на территории Европейского Союза, за пределами страны своего гражданства¹. Хотя Договор не дает гражданам ЕС право на участие в выборах в нацио-

---

¹ В литературе, можно найти аргумент, что по отношению к 25-30% мигрантов, государства-члены ЕС отказались от своего суверенного права принимать решения о приемлемости их проживания на своей территории. Принимая во внимание, что в некоторых странах процент мигрантов внутри ЕС ещё выше (например, в случае Бельгии, Ирландии и Кипра более 65%, а в случае Люксембурга - 85%), это явление - довольно значительным. См. примечания К. Groenendijk, Introduction: Migration Law in Europe, [в:] *The First Decade of EU Migration and Asylum*, под ред. E. Guild & P. Minderhoud, Leiden-Boston 2012, стр. 6-8.

нальные парламенты, но содержащийся в нём принцип равного отношения, независимо от государственной принадлежности, и запрет использования средств, потенциально нарушающих свободное передвижение людей внутри ЕС стали основой для ряда постановлений Суда ЕС, в которых наличие гражданства ЕС гарантировало доступ к целому ряду пособий разработанных государствами-членами специально для его граждан². Однако, всё чаще ими пользуются граждане других государств-членов ЕС и члены их семей. Похоже, что из-за различий в уровне экономического развития, а также в масштабах пособий гарантированных «западноевропейскими государствами-опекунами», явление миграции в рамках ЕС будет иметь тенденцию к увеличению. Кроме того, право на воссоединение семей, защищающее семейные связи мигрантов-иностранцев, законно проживающих в ЕС, повлияет на все большее число граждан ЕС, родившихся за его пределами. Европейские страны, ведущие в последние годы, все более и более последовательную политику исключения иностранцев³, скоро столкнутся (если уже не столкнулись) с дилеммой: следует ли соглашаться на отсутствие смены поколений, или ослабить иммиграционную политику, и в долгосрочной перспективе, облегчить доступ к получению гражданства для иностранцев.

Эта дилемма актуальна в большинстве европейских стран. Она также становится предметом общественных дебатов в нашей стране, где многие постулируют большую открытость для иммиграции с востока. Элементом, который может повлиять на восприятие нашей страны как привлекательной для иностранцев, приезжающих к нам, может быть лёгкое (или трудное) приобретение польского гражданства.

Закон о польском гражданстве от 2 апреля 2009 года (в дальнейшем 3Гражд) вступил в силу 18 августа 2012 года, через шесть месяцев после даты, постановления Конституционного суда, ст. 30 этого Закона согласуется с Конституцией⁴. Законодатель определил, что признание гражданином Польши делается путём административного решения, осуществляемого по просьбе иностранца компетентным местным воеводой. Воеводы не принимает решение по собственному усмотрению. Воевода обязан принять его в случае возникновения условий, перечисленных в законе, под-

² См., например, решение Суда C-184/99 от 18 сентября 2001 года по делу Rudy Grzelczyk против Centre public d'aide sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve.

³ Так же: K. Groenendijk, *цит. раб.*, стр. 13-14.

⁴ Решение Конституционного суда от 18 января 2012 года, sygn. Кр 5/09.

тверждающих его фактические отношения с Польшей. Основанием для отказа в признании гражданином может быть только представление угрозы для национальной обороны или безопасности, или охраны безопасности и общественного порядка. Административное решение подлежит судебному контролю, который вместе с чёткими требованиями закона, должен быть гарантией предсказуемости пути приобретения статуса гражданина.

Решение, принятое в ст. 30 ЗГражд доказывает, что Польша отступила от централизованного и полностью дискреционного метода предоставления гражданства⁵. Естественно, в соответствии со ст. 137 Конституции РП, полномочия предоставить польское гражданство сохранил президент. Его решение имеет чисто дискреционный характер. К тому же не существует чётко определённых сроков для принятия решения. С 1990-2010 гг. этой прерогативой президент воспользовался редко (чуть более 22.000 человек получили гражданство таким образом). Новое правило даёт надежду на введение большей прозрачности в доступе к польскому гражданству.

Настоящая публикация является результатом совместной работы адвокатов, сотрудников Института Правового Государства, а также научного сообщества юридического факультета, канонического права и администрации Люблинского католического университета. Вступление в силу закона о польском гражданстве в 2009 году включает в себя ряд вопросов, касающихся его применения. Мы верим, что благодаря нашей работе, вопрос о доступе к польскому гражданству будет лучше понят.

Люблин, 31 января 2013

Tomasz Sieniow

---

⁵ Конституционный Суд в своем решении Кр 5/09 отметил, что это общеевропейская тенденция, и централизованная форма предоставления гражданства сохранилась только в Российской Федерации. Известным случаем осуществления этого усмотрительного полномочия было приобретение гражданства России Жераром Депардье.

ГЛАВА 1.

ПРИОБРЕТЕНИЕ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА НА ОСНОВАНИИ ЗАКОНА

Институт гражданства играет ключевую роль в определении отношений между личностью и государством. Наличие гражданства, прежде всего, влияет на статус данного лица, на его права и обязанности по отношению к государству, и формирует его юридическое положение.

С гражданством связаны права, касающиеся в основном гражданского кодекса, недоступные или, в значительной степени, ограниченные для иностранцев⁶. Со стороны государства, наличие польского гражданства гарантирует лицам определённые права и их надлежащую защиту, а так-

---

⁶ В ст. 11 Закона от 5 января 2011 года, Избирательного кодекса (Вестник законов от 2011 г., № 21, поз. 112) говорится, что право избирать (право голоса) на выборах в Сейм и Сенат, в выборах Президента Республики Польша, а также в выборах районного совета и выборах регионального парламента, имеют только польские граждане. Исключением являются выборы в муниципальные советы, в которых право голоса имеют также граждане Европейского Союза, постоянно проживающие на территории данной гмины и выборы в Европейский парламент, в которых избирательные права имеют граждане ЕС постоянно проживающие на территории РП. Право быть избранным регулируется таким же образом. Наличие польского гражданства может быть также условием доступа к определенным профессиям (например, юристов), осуществления законодательной инициативы, возможности исполнять функции и занимать должности (государственной службы, полиции), и многих других областях.

же требование сооветствующего отношения к гражданам органов государства⁷.

На понимание концепции гражданства имеют влияние правила принимаемые на различных этапах составления закона. В настоящем положении не существуют такие регуляции, в которых, комплексным образом, изложено понятие гражданства. Законоположение ст. 2 Европейской конвенции о гражданстве показывает, что это правовая связь между лицом и государством, не указывает на этническое происхождение данного лица⁸. Более конкретная дефиниция в доктрине, определяет гражданство как „такое отношение принадлежности лица к государству, из которого вытекают правовые последствия, как это определено в национальном законодательстве данного государства, а также права и обязанности общие для всех людей, которые имеют это гражданство, если для некоторых из этих групп не предусмотрен специальный статус»⁹. Статус гражданина определяет положение лица в стране, а в сфере международного права показывает на связь лица с государством¹⁰. Под польским гражданством следует понимать, основанную на правилах государственного закона, многослойную связь физического лица с государством, которую составляют, предусмотренные для польских граждан, свободы, права и обязанности¹¹. Иными словами, гражданство является взаимной правовой связью между индивидом и государством (формально-правовой аспект гражданства), содержанием ко-

---

⁷ В. Mielnik, *Zasada poszanowania obywatelstwa polskiego i zapewnienia opieki obywatelowi przebywajacemu poza granicami kraju*, [в:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP*. Tom I. *Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, pod. red. M. Jabłońskiego, Warszawa 2010, с. 470.

⁸ Европейская Конвенция о Гражданстве от 6 ноября 1997 года, была подписана Польшей, но до настоящего времени не была ратифицирована. Определение, содержащееся в ней, помимо очевидного лаконизма, также неточно, потому что оно не определяет, является ли это физическим или юридическим статусом юридического отношения между индивидом и государством. Общий характер данного регулирования вытекает из попытки создать универсальное определение, в соответствии с внутренними правилами государств-участников. Подробнее об этом: М. Zdanowicz, *Wielokrotne obywatelstwo w prawie międzynarodowym i krajowym*, Warszawa 2001, с. 19-20. В настоящее время конвенцию ратифицировало 16 европейских стран (Албания, Австрия, Болгария, Чешская Республика, Дания, Германия, Бельгия, Исландия, Молдова, Нидерланды, Португалия, Румыния, Словакия, Швеция, Македония, Украина).

⁹ В. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009, с. 199.

¹⁰ В. Krzan, *Zasada efektywnego obywatelstwa w prawie międzynarodowym i europejskim*, [в:] *Status prawny obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, pod red. В. Mielnik, Wrocław 2005, s. 165.

¹¹ В. Maciejko, *Osobowe prawo administracyjne*, Warszawa 2008, с. 52.

торой являются взаимные права и обязанности (материально-правовой аспект гражданства)¹².

Право на гражданство является признанным правом человека. Всеобщая декларация прав человека гласит, что право на гражданство имеет каждый человек, и что никто не может быть произвольно лишён своего гражданства, и никто не может быть лишён права изменить своё гражданство¹³. Международный пакт о гражданских и политических правах содержит только определённую для ребенка гарантию на приобретение гражданства¹⁴.

Хотя регулирование вопросов гражданства является прерогативой государства, оно не имеет полной свободы в формировании этого института. Республика Польша, как суверенное государство, имеет право на автономное регулирование, кто и на каких основаниях может быть её гражданином, однако, связь с актами международного права, может установить законодатель некоторые изменения¹⁵. Наиболее важными правовыми актами, регулирующими институт гражданства в польском законодательстве являются:

---

¹² J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim (kilka refleksji na kanwie nowej ustawy o obywatelstwie polskim)*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, s. 220.

¹³ Статья 15 Всеобщей декларации прав человека. Несмотря на отсутствие договорного характера, эта декларация считается мерой стандартов фундаментальных прав, предоставляемых каждому человеку.

¹⁴ Статья 24 з. 3 Пакта (В.з. от 1977 года, № 38, поз. 167).

¹⁵ Польша связана с положениями Гагской Конвенции от 12 апреля 1930 г. по делу определенных вопросов, касающихся коллизии законов о гражданстве (В.з. от 1937 года, № 44, поз. 361) и с протоколом о случаям безгражданства (В.з. от 1937 г., № 77, поз. 568), и с Конвенцией о гражданстве замужних женщин, открытой для подписания в Нью-Йорке 20 февраля 1957 года (В.з. от 1959, № 56, поз. 334). Влияние на национальное законодательство имеют нормы международного права и права Европейского Союза, которые часто определяют направление развития национального законодательства. Тем не менее, эти стандарты носят весьма общий характер и касаются в основном вопроса совмещения гражданств и принципа эффективного гражданства. Принцип эффективного гражданства означает, что гражданин данной страны имеет реальные, фактические отношения с государством, состоящие в наличии на его территории центра жизненно важных интересов, например, вместе со своими ближайшими родственниками имеет там постоянное место жительства, осуществляет долгосрочную трудовую деятельность или ведёт хозяйственную деятельность, имеет с этой страной культурные, языковые связи и чувство принадлежности. В ст. 3 Закона о гражданстве указывается, что польский гражданин, который в то же время имеет гражданство другой страны, имеет по отношению к Республике Польша те же права и обязанности, что лицо, обладающее исключительно польским гражданством. Это означает, что в случае наличия гражданства другого государства, польские суды и органы государственной власти не рассматривают определенных взаимоотношений гражданина Республики Польша. Подробнее об этом: В. Mielnik, *Zasada poszanowania...*, с. 491.

- Конституция Республики Польши от 2 апреля 1997 г. (В. з. 1997 г., № 78, поз. 483), именуемая в дальнейшем *Конституцией*,
- закон 9 ноября 2000 г. о репатриации, (консолид. текст В. з. 2004 г., №53, поз. 532 с посл. изм.), именуемый в дальнейшем *Законом о репатриации (или 3Реп)*,
- закон 2 апреля 2009 года о польском гражданстве (В. з. 2012 г., поз. 161), далее именуемый *законом о гражданстве (или 3Гражд)*,
- закон 7 сентября 2007 г. о Карте поляка (В. з. 2007 г., № 180, поз. 1280).

На основании вышеуказанных правил, можно выделить нормы польского закона о гражданстве. Основным принципом в этом отношении является принцип относительной неотъемлемости гражданства, который запрещает лишать гражданства односторонними действиями органов государственной власти (ст. 34 абз. 2 Конституции). Это означает, что польский гражданин не может быть лишён польского гражданства действием государственных органов или в силу закона¹⁶. Единственным способом лишить его гражданства является отказ от гражданства путём заявки с официально заверенной подписью, поданной лично или направленной президенту РП, посредством воеводы или консула¹⁷. Президент даёт согласие на отказ от польского гражданства или отказывает в предоставлении гражданства, в виде решения, которое не подлежит судебному рассмотрению (обжалованию)¹⁸.

¹⁶ J. Jagielski, *Z problematyki...*, с. 227.

¹⁷ Ст. 49 абз. 1 3Гражд. Из законодательных и конституционных положений не может быть сделан вывод, что отказ от польского гражданства будет окончательным. Это означает, что лицо, добровольно отказавшееся от гражданства в дальнейшем может ходатайствовать о признании гражданства, но точно так же, как иностранцы, без привилегированного положения, но и без какой-либо дискриминации. Ср. V. Banaszak, *op. cit.*, с. 205.

¹⁸ Ст. 51 абз. 1 3Гражд. Отдел исследований и анализа верховного суда, в своих комментариях от 9 февраля 2009 года по проекту Закона о гражданстве (бланк 1481) указал, что по мотиву исключения контроля административных судов возникает вопрос, в свете ст. 177 Конституции и ст. 199 Кодекса Гражданского Закона, «Не могут ли быть действия Президента РП по предоставлению гражданства или согласия на отказ от гражданства, отнесены под контроль общественных судов, которые в нынешнем законном и действительном состоянии не готовы их осуществлять». Полное исключение процедур в вопросах о предоставлении польского гражданства и в вопросах о согласии на отказ от польского гражданства исключительно из применения положений Кодекса административного закона, за исключением положений, относящихся к доставкам, причиняется также к отсутствию обязательства мотивировать решение Президента, что будет препятствовать возможному судебному контролю, независимо от того, относился ли он к компетенции общественных или административных

Очередным конституционным принципом, определяющим основной способ приобретения гражданства в польском законе, является принцип крови (*ius sanguinis*). Он указывает, что польское гражданство приобретает, в первую очередь, по рождению от родителей, которые являются польскими гражданами (ст. 34 абз. 1 Конституции). Закон о гражданстве допускает вспомогательное применение принципа земли (*ius soli*), который предусматривает, что ребёнок приобретает гражданство страны, в которой родился, независимо от гражданства его родителей¹⁹. Это не противоречит конституционным нормам, и позволяет избежать ситуаций, когда ребёнок, который родился на территории Польши, не получит какого-либо гражданства.

Закон о гражданстве устанавливает также общие правила, из которых наиболее важными являются: принцип преемственности польского гражданства, принцип исключительности польского гражданства и принцип равного отношения к мужчинам и женщинам²⁰. Принцип преемственности польского гражданства, указанный в ст. 2 ЗГражд утверждает, что польскими гражданами являются лица, которые на период вступления в силу Закона, имели польское гражданство на основании существующих до сих пор законов и других нормативных актов, которые формально утратили силу. Принцип исключительности связан с вопросом о двойном гражданстве, которое, согласно ст. 3 абз. 1 ЗГражд было признано приемлемым, но при условии, что гражданин Польши, обладающий одновременно гражданством другой страны, имеет по отношению к РП те же права и обязанности, что лицо обладающее исключительно польским гражданством. Верховный административный суд в своём решении от 22 мая 2007 года, огласил, что «принцип исключительности гражданства в польском законодательстве исключает признание гражданина Польши гражданином другого государства»²¹. Это также означает, что польский гражданин не может претендовать, на обладание в то же время гражданством другого

судов. Этот вопрос актуален настолько, насколько в обосновании проекта закона о гражданстве указано, что планируется ратификация Республикой Польша Европейской конвенции о гражданстве, и в одном из её положений явно сформулировано обязательство обеспечения судебного контроля решений по вопросу гражданства и обязательство обоснования любых решений по этому вопросу.

¹⁹ M. Zdanowicz, op. cit., с. 38.

²⁰ J. Jagielski, *Z problematyki...*, с. 227.

²¹ Решение Верховного административного суда от 22 мая 2007 г., sygn. I OSK 947/06, не опубликовано. Цитируется по: В. Mielnik, *Zasady przewodnie...*, с. 480.

государства и следующим из него правами и обязанностями (статья 3 абз. 2 ЗГражд). Это правило применяется во всех случаях, независимо от постоянного места жительства лица, документов, которые оно предъявляет, и на основании которых он пересекает границы²². Цель таких мер - избежать негативных последствий наличия двойного и более гражданства. Последний принцип, касающийся равного отношения к мужчинам и женщинам в законе о гражданстве означает, что вопросы гражданства не зависят от заключения брака, и что статус гражданина одного из супругов не зависит от изменений в гражданстве второго²³.

Правило ст. 4 ЗГражд утверждает, что польское гражданство приобретается:

- на законном основании,
- путём предоставления польского гражданства,
- путём признания польским гражданином,
- путём восстановления польского гражданства.

Закон различает приобретение гражданства в силу закона, как приобретение по рождению, в случае когда ребёнок был найден или усыновлён (статьи 14-16). Статья 17 ЗГражд указывает репатриацию как способ получения гражданства в силу закона, к которому применяются отдельные положения. С точки зрения системы, содержащаяся во второй главе закона ссылка, связанная с приобретением гражданства в силу закона, касается только порядка приобретения в силу закона (*ipso jure*), не имеет ссылки на правила, регулирующие приобретение гражданства путём предоставления гражданства на основании решения воеводы о признании репатриантом²⁴.

---

²² В. Mielnik, *Zasady przewodnie...*, с. 480.

²³ Это правило противоположно принципу единства гражданства в браке, действительному в Законе от 20 января 1920 года о гражданстве польского государства, в соответствии с которым при изменении гражданства мужа изменялось гражданство его жены, а также вступая в брак, женщина приобретала гражданство своего мужа. J. Jagielski, *Z problematyki...*, с. 227.

²⁴ *Заметки Верховного Суда от 9 февраля 2009 года по проекту закона о польском гражданстве*, Верховный суд, Отдел анализа и исследований, BSA III-021-246/08, приложение для парламентского издания № 1481.

1.1. ПРИОБРЕТЕНИЕ ГРАЖДАНСТВА ПО РОЖДЕНИЮ, В СЛУЧАЕ, КОГДА РЕБЁНОК НАЙДЕН, И ПО УСЫНОВЛЕНИЮ

Основной, первоначальный способ получения гражданства - рождение от родителей, которые являются гражданами Польши, регулируемое в ст. 34 Конституции, а также в главе 2 ЗГражд. Несовершеннолетний получает польское гражданство по рождению и не имеет значения, родился ли он на территории РП или за её пределами (ст. 14 абз. 1 ЗГражд). В случае, когда хотя бы один из родителей является гражданином другого государства, отклонено требование предоставить заявление в компетентный орган о выборе для него гражданства иностранного государства, гражданином которого является один из родителей, если по закону этого государства ребёнок получает его гражданство. Такие обязательства налагает на родителей закон о польском гражданстве от 1962 г.²⁵, оставив ребёнку возможность на получение гражданства после достижения им 16 летнего возраста²⁶. Нынешние правила позволяют приобретение ребёнком двойного гражданства де-факто, если в соответствии с законом иностранного государства ребёнок получает его гражданство. Однако, надо учесть принцип исключительности, благодаря которому органы власти РП признают несовершеннолетнего исключительно польским гражданином.

Несовершеннолетний иностранец, усыновлённый лицом или лицами имеющими польское гражданство, приобретает польское гражданство, если

---

²⁵ (Консолид. текст В.з. от 2000 г., № 28, ст. 353, с изм.).

²⁶ Регуляция в ст. 6, абз. 1 закона о гражданстве от 1962 года, касалось ситуации, в которой родители несовершеннолетнего, один из которых является польским гражданином, а другой является гражданином другой страны, могут воспользоваться так называемым правом выбора, и так в течение трёх месяцев со дня рождения ребенка выбрать для него гражданство иностранного государства, гражданином которого является один из родителей, если по закону этого государства ребёнок приобретает его гражданство. Ребёнок, который таким образом приобрёл иностранное гражданство, приобретает польское гражданство, если после достижения шестнадцати лет, и в течение шести месяцев от достижения совершеннолетия, подаст соответствующее заявление в компетентный орган и этот орган примет решение принять декларацию. Это правило распространяется на детей, родившихся до 16 августа 2012 года, применяясь в принципе, только в случае, когда несовершеннолетний, являющийся иностранным гражданином исполняет вышеуказанные условия и желает ходатайствовать о польском гражданстве. Подробнее об этом: J. Jagielski, *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Варшава 1998, с. 116.

оно было усыновлено до исполнения им 16 лет²⁷. В соответствии со ст. 16 ЗГражд, предполагается, что несовершеннолетний иностранец приобрёл польское гражданство в момент рождения. Это правило полностью согласуется с принятым доктриной понятием усыновления, которое „следует понимать, как возникшее по воле заинтересованных лиц правоотношение, которое существует между родителями и ребёнком. Это родительское правоотношение, в рамках которого между усыновителем и усыновлённым возникают все обязанности и права, естественные натуральному родительскому отношению, как например гражданский статус заключающийся в происхождении одного лица от другого, родительская власть или обязанность платить алименты «²⁸.

В случае, когда несовершеннолетний родился на территории РП и его родители неизвестны, или не имеют какого либо гражданства, или же их гражданство неопределено, применяется принцип предоставления гражданства по месту рождения (ст. 14 абз. 2 и ст. 15 ЗГражд). Вспомогательное применение принципа земли (*ius soli*) должно предотвратить ситуацию, в которой ребёнок, рождённый или найденный на территории РП станет апатридом.

На основании решений принятых польской законодательной властью, в связи с приобретением статуса польского гражданина по закону, несовершеннолетний не обязан предпринимать дополнительные правовые действия. Он не обязан подать заявление на имя воеводы о выдаче подтверждения наличия польского гражданства. На основании информации о том, что по крайней мере один из его родителей является гражданином РП, польские органы власти признают несовершеннолетнего польским гражданином. В соответствии с положениями Закона об актах гражданского состояния²⁹, в свидетельство о рождении не заносится информация об имеющемся гражданстве. Эта информация содержится в идентификационном персональном номере гражданина (PESEL). Номер PESEL предоставляется соответствующим министром по заявке учреждения, гмины по

---

²⁷ Полное усыновление, состоящих в разрыве связей с естественной семьёй в установлении их со своей приемной семьёй, регулируется ст. 121 Семейного Опекунского Кодекса, и его особая форма, полное усыновление в ст. 124(1) Семейного и Опекунского Кодекса.

²⁸ Так же J. Ignatowicz, [в:], *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2012, с. 981.

²⁹ Закон от 29 сентября 1986 г. Закон об актах Гражданского Состояния (Консолид. текст В. з. от 2011 г., № 212, поз. 1264).

месту жительства матери ребёнка или обоих родителей, и после отправки Загсом свидетельства о рождении ребёнка³⁰.

1.2. ПРИОБРЕТЕНИЕ ГРАЖДАНСТВА ПУТЁМ РЕПАТРИАЦИИ

Приобретение гражданства в силу закона (*ipso iure*) регулируется также положениями действующего от 1 января 2001 г. закона о репатриации³¹, который устанавливает правила для получения польского гражданства путём репатриации, права репатрианта, а также правила и процедуры для предоставления помощи репатриантам и членам их семей. Приобретение гражданства в силу закона было изложено (*expressis verbis*) в ст. абз. 4 ЗРеп, в соответствии с которой гражданство приобретается в момент пересечения границы Польской Республики. Законодатель в преамбуле закона признаёт, что обязательством Польского Государства является обеспечение репатриации тем полякам, которые остались на Востоке, и особенно в азиатской части б. СССР, и в результате депортаций, изгнаний и других преследований политических или по национальному признаку не могли никогда поселиться в Польше.

Несмотря на признание, что законопроект адресован лицам живущим к востоку от границ РП, и особенно в азиатских областях, в ст. 9 абз. 1 ЗРеп возможность получения статуса репатрианта значительно ограничена. Это положение содержит исчерпывающий перечень стран в которых, до вступления в силу настоящего закона, могло постоянно проживать лицо, ходатайствующее о национальной визе для репатриации. С вступлением в силу закона этими странами являлись: Республика Армения, Республика Азербейджан, Республика Грузия, Республика Казахстан, Киргизская Республика, Республика Таджикистан, Республика Туркменистан,

---

³⁰ Это обязательство регулируется в ст. 14 закона от 10 апреля 1974 года о регистре населения и паспортах (консолид. текст. В.з. от 2006 г., № 139, поз. 993, с изм.).

³¹ Этот закон является первым польским правовым актом, который полностью регулирует вопросы, связанные с репатриацией разрабатывая процедуры по вопросам приобретения польского гражданства путём репатриации, формальные и материальные условия, но также процедуру и правила предоставления помощи репатриантам и их близким. Согласно доктрине, закон вместе с исполнительными актами, был создан отдельный „закон о репатриации”. A. Rytel, *Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację*, „Гданские Юридические Исследования» 1 (2004), с. 217.

Республика Узбекистан, а также азиатская часть Российской Федерации. В соответствии со ст. 10 ЗРеп Совет Министров может определить, путём распоряжения, другие государства или другие части Российской Федерации, кроме перечисленных в законе, граждане которых польского происхождения могут ходатайствовать о выдаче национальной визы для репатриации, особенно в которых лица польского происхождения подвергаются дискриминации на религиозной, национальной или политической почве. За 12 лет действия закона Совет министров однако не воспользовался своим правом³².

Наиболее важными исполнительными актами изданными к закону о репатриации являются:

- Распоряжение министра внутренних дел и администрации 8 марта 2001 г. по вопросу порядка признания репатриантом (В. з. 2001 г., № 22, поз. 260);
- Распоряжение министра внутренних дел и администрации 28 июня 2001 г. по вопросу моделей и регистров применяемых в производствах по вопросу репатриации, а также способа обработки данных содержащихся в этих моделях и регистрах (В. з. 2001 г., № 73, поз. 778);
- Распоряжение Совета Министров 21 мая 2002 г. о типах курсов польского языка и адаптации, а также о способе их организации для репатрианта и членов его семьи, прибывших в Польскую Республику (В. з. 2002 г., № 67, поз. 613);
- Распоряжение министра иностранных дел 15 Ноября 2011 г. о модели бланка заявки на национальную визу для репатриации и фотографии приложенных к заявке (В. з. 2012 г., поз. 46).

Ст. 1 абз. 2 закона предусматривает, что репатриантом является лицо польского происхождения, которое прибыло в Республику Польша на основании национальной визы для репатриации и намерением поселиться навсегда. Это определение было дополнено через доктрину очерченными элементами. Только граждане других государств или апатриды определяемые формально как иностранцы³³, могут позоваться инсти-

³² Это не единственная причина, почему до сих пор существующая политика польского государства по отношению к своим гражданам, оставленным на Востоке, как и по отношению к лицам, пользующимся репатриацией, заслуживает критики.

³³ В. Banaszak, *op.cit.*, с. 200, утверждает, что репатриантом является как польский гражданин так и иностранец. Этот статус может получить лицо обладающее польским гражданством

тутом репатриации, потому что только они могут получить гражданство в силу закона (*ipso iure*), пересекая границу Польши³⁴. Это привилегированный способ получения гражданства. В любой другой ситуации происходит реэмиграция, поэтому нет предпосылок для применения института репатриации, что связано с отсутствием возможности для эмигранта воспользоваться пособиями упомянутыми во гл. 4 и гл. 6 ЗРеп³⁵.

Учитывая вышеуказанное, репатриантом признаётся лицо проживающее на территории любой из вышеперечисленных стран, которое удовлетворяет всем трём условиям:

- имеет польское происхождение
- пересекло границу РП на основании соответствующей национальной визы
- приехало с намерением постоянно поселиться в Польше.

Польского происхождения, как правило признают лицо, которое заявляет польскую национальность и удовлетворяет следующим условиям: по крайней мере один из его родителей или дедушка/бабушка или прадедушка и прабабушка были польской национальности, и показывает своё отношение к польским корням, в частности путём использования польского языка, польских традиций и обычаев (ст. 5 абз. 1 ЗРеп). Решение о подтверждении польского происхождения принимает Консул (ст. 5абз. 4 ЗРеп). Решение консула можно обжаловать у министра внутренних дел, который является органом высшей инстанции в понимании КоАП (ст. 5 абз. 4а-5 ЗРеп).

(или его родители или бабушка и дедушка), которое покинуло страну происхождения, независимо от причин, а также иностранец, который не имеет польского гражданства, но может доказать польское происхождение.

³⁴ Лицо, пользующееся приобретением польского гражданства *ipso iure*, на основе закона о репатриации не обязано отказываться от гражданства, которым до сих пор обладало. Не имеет же значения факт, является ли это лицо гражданином другого государства или нескольких других. Подробнее об этом в: А. Rytel, *op. cit.*, с. 215-228.

³⁵ Глава 4 ЗРеп регулирует формы и порядок предоставления помощи репатриантам и их семьям, в том числе возмещение транспортных расходов до места жительства в РП, частичное возмещение расходов на адаптацию и ремонт жилого помещения, покрытие расходов на учёбу несовершеннолетних, покрытие расходов на обучение польскому языку. Положения главы 6 предоставляют возможность профессиональной активизации репатриантов, через возмещение части затрат, понесенных репатриантом в целях повышения профессиональной квалификации и частичное возмещение расходов, понесенных работодателем на создание рабочего места, обучение репатрианта или заработную плату, премии и социальное страхование.

Условие заявления польской национальности признаётся выполненным, если по крайней мере, один из родителей или дедушка/бабушка, либо прадедушка и прабабушка заявителя подтвердили свою принадлежность к польской нации путём, в частности, сохранения польских традиций и обычаев (ст. 5 абз. 2 ЗРеп). Употребление в одном и том же законоположении термина «польская национальность» и «принадлежность к польскому народу», вводит терминологическую неразбериху и сомнения, какой критерий нужно принять для проверки данной предпосылки. Понимание нации как этнической общины, это понятие слишком узкое, и, учитывая этническое разнообразие граждан Второй Республики или их потомков, которых может коснуться закон о репатриации, становится трудными для многих получение статуса репатрианта. Понимание нации, в соответствии с её определением в Конституции, как «всех граждан Республики» также несовместимо с положениями закона о репатриации, потому что делает непонятными часть его норм, касающихся асцендентов лица ходатайствующего о репатриации³⁶. Поэтому, эти термины должны быть поняты, как понятия социального характера, что даёт национальности значение принадлежности к определённой группе людей, которые разделяют общий язык, культуру, историю или религию³⁷.

Предпосылку наличия польского происхождения выполняет также лицо, которое заявляет польскую национальность и обладало в прошлом польским гражданством или, по крайней, один из его родителей и дедушка/бабушка или прадедушка и прабабушка имели польское гражданство, а также продемонстрирует свои отношения к польским корням, в частности путём культивирования польского языка, польских традиций и обычаев³⁸. Не имеет значения, на каком основании было утрачено польское гражданство³⁹.

---

³⁶ V. Banaszak, *op. cit.*, с. 201.

³⁷ A. Rytel, *op. cit.*, с. 219-220.

³⁸ Ст. 5, абз. 3 ЗРеп.

³⁹ Как лицо, отказавшееся от польского гражданства, так и лица, которые утратили своё гражданство на основе ранее существовавшего права, могут подать заявление на визу для репатриации. Ситуациями, которые регулируются ст. 8 ЗРеп, в которых не может быть выдана виза для репатриации, являются лица, которые: утратили польское гражданство приобретённое путём репатриации на основе настоящего закона или репатрировали из территории Республики Польша или Польской Народной Республики на основе репатриационных соглашений заключённых в годы 1944-1957 Республикой Польша или Польской Народной Республикой с Белорусской Советской Социалистической Республикой,

Чтобы подтвердить польское происхождение, заявитель должен приложить к заявлению все сертификаты, на этот счёт. Положение ст. 6 ЗРеп перечисляет перечень документов, которые могут быть доказательствами по делу. В первую очередь это документы, выданные польским правительством или церковью, а также властями б. СССР, касающиеся заявителя или его родителей, дедушки и бабушки или прадедушки и прабабушки, и в частности:

- польские документы, удостоверяющие личность,
- акты гражданского состояния или их выписки, либо свидетельство о крещении, подтверждающее связь с польскими корнями,
- документы, подтверждающие прохождение военной службы в Войске Польском, содержащие запись о польской национальности,
- документы подтверждающие факт депортации или тюремного заключения, содержащие запись о польской национальности,
- документы удостоверяющие личность или другие официальные документы, содержащие запись о польской национальности (ст. 6, абз. 1 ЗРеп).

Законодатель перечисляет также другие документы, в том числе о реабилитации депортированного лица, содержащие запись о его польской национальности, и документы подтверждающие преследование лица в связи с его польским происхождением (ст. 6 абз. 2 ЗРеп). Следует отметить, что каталог доказательств подтверждающих польское происхождение не является замкнутым, на что обращает внимание двухкратное применение в ст. 6 ЗРеп, т.е. в абз. 1 и абз. 2, определения «в частности». Это означает, что в дополнении к указанным документам, доказательствами подтверждающие польское происхождение, могут быть и другие⁴⁰. Важно отметить, что в ст. 2 пункт 2 настоящего положения, перечисляются акты гражданского состояния или их выписки или свидетельства о крещении, подтверждаю-

---

Украинской Советской Социалистической Республикой, Литовской Советской Социалистической Республикой и Союзом Советских Социалистических Республик в одну из стран, являющихся участниками этих соглашений, или во время пребывания за пределами Республики Польша действовали в ущерб основным интересам Республики Польша, или же участвовали или участвуют в нарушениях прав человека. Исключение из абз. 1 (запрет повторного приобретения гражданства путём настоящего закона) предназначено для предотвращения ситуации, в которой эти лица вновь приобретут статус репатрианта, и, следовательно, право на помощь оказываемую репатриантам и их семьям.

⁴⁰ Подробнее об этом: Обоснование решения Административного суда в Варшаве от 21 апреля 2008 г., sygn. V SA/Wa 2263/07.

шие связь с польскими корнями, в которых не всегда находится информация о польской национальности. Поэтому, в случае отсутствия соответствующих сведений в документах перечисленных в ст. 6 ЗРеп, к заявлению должны быть приложены все другие документы, подтверждающие польское происхождение.

Доказательство связи с польским корнями лицом, ходатайствующим о признании статуса репатрианта, должно наступить, в частности, путём культивирования польского языка, польских традиций и обычаев (ст. 5 абз. 1, пункт 2 ЗРеп в конце (*in fine*)). Важно отметить, что постановления административных судов по этому вопросу однозначны. Воеводский административный суд в Варшаве решил, что при оценке связей с польскими корнями следует учесть также, владеет ли заявитель польским языком, насколько оно обладает знаниями о Польше, и искал ли он контактов с польскими корнями вне родного дома, и т.п.⁴¹. Решение Воеводского административного суда в Варшаве от 21 апреля 2008 г. показывает, что это лишь часть обстоятельств свидетельствующих о связи с Польшей. Нельзя также предполагать, что культивирование польского языка, традиций и обычаев должно иметь место в родном доме заявителя. Здесь следует учесть текущее семейное положение иностранца, т.е. позволило ли оно ему хранить польские корни и, имел ли он источник откуда мог черпать образцы в этой области, а также искал ли он контактов с польскими корнями вне родного дома⁴². Эта позиция была подтверждена в следующем постановлении Воеводского административного суда в Варшаве, в котором он заявил, что «демонстрация отношений с польскими корнями может происходить не только путём культивирования польского языка, польских традиций и обычаев. Нельзя также предполагать, что культивирование польского языка, польских традиций и обычаев должно происходить исключительно в родном доме заявителя. Здесь следует учесть текущее семейное положение иностранца, т.е. позволяло ли ему достаточно культивировать польские корни и имел ли он образцы в этой области, а также искал ли он контактов с польскими корнями вне родного дома»⁴³.

---

⁴¹ Решение Административного суда в Варшаве от 11 декабря 2007 г., Sygn. V SA/Wa 1896/07.

⁴² Sygn. V SA/Wa 2263/07.

⁴³ Решение Административного суда в Варшаве от 25 января 2010 года, sygn. V SA/Wa 1446/1409.

Для получения национальной визы для репатриации следует подать заявление на польском языке консулу по месту жительства. Модель заявления о признании репатриантом определена Распоряжением министра иностранных дел от 15 ноября 2011 г. по вопросу модели формуляра заявки на национальную визу и фотографий прилагаемых к заявке (В. з. 2012 г., поз. 46).

К заявлению следует также приложить следующие документы:

- официально заверенную копию действительного документа удостоверяющего личность и гражданство,
- акты рождения лиц, указанных в заявке;
- акты удостоверяющие гражданское состояние;
- документы подтверждающие обеспечение соответствующих жилищных условий и источников содержания после прибытия в Республику Польша;
- документы подтверждающие наличие квалификации и навыков;
- документы на постоянное проживание в азиатской части б. СССР.

К заявке должны быть также приложены документы подтверждающие польское происхождение и документы подтверждающие связь заявителя и его семьи с польскими корнями, а также другие документы, на которые ссылается консул, подтверждающие обстоятельства указанные в заявке. Кроме того, следует приложить написанную собственной рукой биографию и две фотографии каждого лица, указанного в заявке.

Супруг/супруга заявителя, польского происхождения, заполняет отдельную форму, также как заявитель. В случае когда супруг заявителя не имеет польского происхождения и намерен поселиться в Польше вместе с заявителем, он должен приложить собственную заявку для разрешения поселиться на территории РП (ст. 15 абз. 3 ЗРеп)⁴⁴.

Польское гражданство путём репатриации приобретает также несовершеннолетний, находящийся под родительской опекой репатрианта. Однако в случае, когда репатриантом является только один из родителей, несовершеннолетний приобретает польское гражданство только при согласии другого родителя, выраженного в заявлении сделанным на имя консула. Таким же образом, несовершеннолетний находящийся под опекой, полу-

---

⁴⁴ Компетентным органом является Глава (Шеф) Управления по делам иностранцев, который предоставляет или отказывает в предоставлении разрешения на поселение супругам и несовершеннолетним заявителя, и выдаёт вид на жительство. Для разрешения на поселение, применяются соответственно положения гл. 5 закона от 13 июня 2003 г. об иностранцах (В.з. от 2011 г., № 264, поз. 1573, с изм.).

чает польское гражданство путём репатриации, только с согласия опекуна, выраженного в заявлении сделанным на имя консула (Ст. 7 абз. 1 и 2 ЗРеп). Это заявление делается в 5 части заявки. Приобретение польского гражданства несовершеннолетним, который достиг 16 лет на этом основании, может наступить только с его согласия (ст. 7 абз. 3 ЗРеп).

Следует также рассмотреть ситуацию, когда один из родителей не имеет польского происхождения, и оба из них единогласно не намерены подать заявку на предоставление несовершеннолетнему статуса репатрианта. В таком случае, в соответствии со ст. 15 абз. 2 ЗРеп, несовершеннолетнему даётся разрешение на поселение. Заявку на разрешение поселиться на территории РП для несовершеннолетнего подаётся вместе с заявкой лица ходатайствующего о выдаче визы для репатриации (ст. 15 абз. 3 ЗРеп). В будущем несовершеннолетний мог бы претендовать на предоставление гражданства или признание гражданином, не являясь ни в коем случае привилегированным ни дискриминированным в данных процедурах.

Заявку подаёт заинтересованное лицо, консулу по месту жительства лица ходатайствующего о её выдаче⁴⁵. Если раньше консулом не было принято решение о подтверждении польского происхождения, возбуждённое дело ведётся в два этапа⁴⁶. Решение по вопросу подтверждения польского происхождения может быть обжаловано у министра внутренних дел.

Национальную визу для репатриации или отказ о её выдаче, выдаёт консул, после получения согласия министра внутренних дел. Если это находится в законных интересах заявителя, министр внутренних дел может назначить другого консула. Прежде чем дать согласие, министр внутренних дел может обратиться к главному командующему пограничной службы, Главному начальнику полиции, к начальнику агентства внутренней безопасности, к начальнику разведывательного управления и к председателю института национальной памяти - Комиссии по преследованию преступлений против польского народа, о предоставлении информации об иностранце, которая имеют значение для проведения разбирательства. Эти

---

⁴⁵ В соответствии со ст. 31 закона от 13 февраля 1984 года о функциях консулов Республики Польша (консолид. текст. В.з от 2002 г., № 215, поз. 1823 с изм.) Процедура подачи заявления консулу регулируется постановлением Министра иностранных дел от 4 ноября 1985 г. по вопросу детальной процедуры (М.Р. от 1985, № 35, поз. 233).

⁴⁶ P. Ura, *Repatriacja jako sposób nabywania obywatelstwa polskiego*, „Научные Труды Высшей Школы Информационных Технологий, Управления и Администрации”, 18 (2012), с. 250.

органы в течении 30 дней должны предоставить их в объёме необходимом для проведения разбирательства⁴⁷.

Заявитель обязан представить доказательства подтверждающее наличие или обеспечение жилья и средств к существованию в Республике Польша, указываемых в законе «условиями для поселения»⁴⁸. Доказательством подтверждающим обеспечение условий поселения являются:

- решение совета гмины, в том числе обязательство обеспечить условия поселения на срок не менее 12 месяцев;
- заявление польского гражданина⁴⁹, юридического лица или неправительственной организации, находящихся в Польше, подготовленное в форме нотариального акта, содержащего обязательства по обеспечению условий на поселение на срок не менее 12 месяцев⁵⁰;
- решение совета повята, обязывающее старосту обеспечить место в доме для престарелых на территории повята.

Заявителю, который не имеет в Польше обеспеченного жилого помещения и средств для содержания, но выполняет другие условия для получения национальной визы для репатриации, консул выдаёт решение на обещание выдать въездную визу для репатриации⁵¹. Лицу, которое отвечает данным условиям, консул выдаёт национальную визу для репатриации, действительную максимум в течение года после её выдачи⁵².

⁴⁷ В особо обоснованных случаях, этот срок может быть продлён до трёх месяцев, о чём орган обязан предоставить информацию в письменной форме соответствующему министру внутренних дел.

⁴⁸ Доказательство подтверждающее источник содержания не требуется от лиц, которые имеют право на пенсию или пособие по состоянию здоровья. С 1 января 1999 года вступил в силу закон от 17 декабря 1998 о пенсии и инвалидности от Фонда Социального Страхования (В. з № 162, поз. 1118, с изм.). Согласно со ст. 6, абз. 1 этого закона, репатриантам в пенсионном возрасте учитываются все периоды работы за границей и признаётся польская пенсия.

⁴⁹ Заявление физического лица, содержащее обязательство обеспечить условия на поселение может применяться только к предкам, потомкам или братьям и сестрам этого лица.

⁵⁰ Так решение муниципального совета как и вышеуказанное заявление должны содержать, в частности, указание на жилое помещение, основания для его использования и указать источники содержания.

⁵¹ Данные лиц, которые получили обещание выдачи визы, записываются в базу данных «РОДАК» (СООТЕЧЕСТВЕННИК), во главе с соответствующим министром внутренних дел. Целью регистрации является помочь гминам представить предложение на поселение на их территории определённым семьям.

⁵² Решение консула о выдаче визы для репатриации, а также обещание на её выдачу, относятся к числу административных актов связанного характера, что относится к ситуации, в которой, при выполнении всех условий и отсутствии каких-либо неблагоприятных предпосылок, консул обязан принять положительное решение. См. А. Rytel, *op. cit.*, с. 225.

Лицо, въезжающее в РП на основании национальной визы для репатриации, приобретает польское гражданство в силу закона, в момент пересечения границы Польши. Точно так же, как и в случае приобретения гражданства по рождению, нет необходимости ни в каких действиях органа государственного управления подтверждающих приобретение гражданства. Этим подтверждением является штамп сотрудников пограничной службы в паспорте, с указанием даты пересечения границы, которая собственно и определяет момент приобретения польского гражданства.

На практике, учреждения и другие государственные органы, требуют от репатрианта по прибытии в место поселения, получить от воеводы подтверждение польского гражданства. Воеводский административный суд заявил, что признание наличия польского гражданства производится в форме решения, известного как «заявление о гражданстве». Решения имеют декларативный характер и фактически являются декларацией органа (воеводы), из которой вытекает, что в соответствии с его анализом закона, заинтересованное лицо имеет польское гражданство, и для определения основания для получения польского гражданства достоверными являются положения, действующие на момент события, или действия, в следствие которых наступило приобретение гражданства в силу закона или решением компетентного органа⁵³. Для выдачи удостоверения наличия гражданства воеводами используются положения гл. VII ЗГрад, которые определяют нормы для подтверждения наличия или утраты польского гражданства. Целью решения является необходимость устранения сомнений и неопределённости. Анализируя вышеуказанные действия, следует рассмотреть вопрос о том, вызовет ли необращение репатрианта за „свидетельством о гражданстве” законные негативные последствия в виде невозможности воспользоваться полномочиями, возложенными на него в соответствии со ст. 17 и ЗРеп, так как он приобрёл гражданство, шаг за шагом выполняя все условия закона.

По прибытии на место поселения, репатрианты должны зарегистрировать в местном Загсе свои свидетельства (о рождении, о браке и т.п.) вместе с их заверенным переводом на польский язык, а затем, после подачи заявки на подтверждение наличия гражданства и после получения положительного решения, подать заявку в управление города или гмины о выдаче

---

⁵³ Постановление Административного суда в Варшаве от 27 мая 2004 г., Sygn. II SA/WA 270/04.

документа, удостоверяющего личность, прописаться на постоянное место жительства и обратиться за предоставлением номера PESEL.

Учитывая вышеуказанное, становится ясно, что репатриация это особый способ получения гражданства в силу закона, к которому присоединяются наложенные на государство и территориальные единицы самоуправления обязательства оказывать поддержку бенефициарам⁵⁴. К сожалению, из-за недостаточности средств предусмотренных в государственном бюджете на количество людей, которые заявляют о своей готовности воспользоваться институтом репатриации, фактическое время ожидания на выдачу визы для репатриации, занимает больше чем несколько лет⁵⁵. Согласно данным, содержащимся в бюллетене от 13 июля 2011 г., заседания комитета администрации и внутренних дел, комитета по связям с поляками за рубежом и комитета территориального самоуправления и региональной политики, в 2001-2010 гг. гмины выпустили в общей сложности всего 190 приглашений, в базе „СООТЕЧЕСТВЕННИК” же было зарегистрировано 1771 семьей (2723 лиц ожидающих прибытия в Польшу)⁵⁶. Последние статистические данные, опубликованные Центральным статистическим управлением показывают, что в 2001-2011 гг. в Польшу прибыло 4480 лиц (1775 семей), в том числе 578 членов семей непольской национальности. В этом числе 859 человек были несовершеннолетними. В 2011 г. это было 229 человек (97 семей), в том числе 36 членов семьи непольской национальности, и 51 человек были несовершеннолетними⁵⁷. Такое положение дел, а также отсутствие двухсторонних соглашений со странами б. СССР, в целях передачи пенсионных прав приобретённых репатриантами показывает, к сожалению, низкий интерес законодательных и исполнительных органов к переселению наших соотечественников на родину. И верно, они могут чувствовать себя брошенными и забытыми за рубежом, а в стране испытывать дискомфорт из-за малого масштаба получаемой поддержки.

ИЗАБЕЛА ЛЕРАЧЫК

---

⁵⁴ P. Ura, *op. cit.*, с. 256.

⁵⁵ В проекте закона о бюджете на 2013 год в целевом резерве „помощи репатриантам” выделено 9.066.000 злотых.

⁵⁶ Бюллетень № 5315/VI.

⁵⁷ Центральное статистическое управление, демографический ежегодник 2012, с. 463, обр. 46 (210).

ГЛАВА 2.

ОСОБОЕ ПОЛОЖЕНИЕ НЕСОВЕРШЕННО- ЛЕТНЕГО

Закон о польском гражданстве 2009 г., регулирует получение польского гражданства несовершеннолетним иностранцем, как в общих нормах, так и в отдельных главах, посвящённых приобретению польского гражданства в силу закона⁵⁸, предоставлению польского гражданства и признанию польским гражданином. В первой части этой главы будут проанализированы условия, выполнение которых определяет возможность получения польского гражданства несовершеннолетним иностранцем, на основе различных положений гражданского кодекса. Во второй части будут затронуты процедурные вопросы, отличающие производство с участием несовершеннолетнего от производства с заявления совершеннолетнего иностранца.

2.1. ОСНОВАНИЯ ДЛЯ ПОЛУЧЕНИЯ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА

Вопрос о приобретении гражданства несовершеннолетним регулируется ст. 7 гражданского закона (ЗГражд) которая, в частности определяет, что признание польского гражданства родителям, и признание их польскими

---

⁵⁸ Из этой главы будет исключена проблематика приобретения гражданства в силу закона несовершеннолетним иностранцем, потому что она была предметом анализа в предыдущей главе.

гражданами распространяется на несовершеннолетнего, остающегося под их родительской опекой. Предоставление же польского гражданства одному из родителей, или признание его гражданином Польши распространяется на несовершеннолетнего, остающегося под его родительской опекой, в случае если:

а) другой родитель не имеет родительских прав,

б) другой родитель сделал заявление о согласии на приобретение несовершеннолетним гражданства.

В этом положении было выражено общее правило, которое развито в главах посвящённых предоставлению и приобретению польского гражданства.

Правило ст. 30 ЗГражд (содержащее условия получения польского гражданства несовершеннолетним иностранцем) предусматривает, что гражданином Польши считается:

а) несовершеннолетний иностранец, один из родителей которого является гражданином Польши, проживающим на территории Республики Польша на основании разрешения на поселение, разрешения на поселение долгосрочного резидента ЕС, или права на постоянное проживание, а второй родитель не имеющий польского гражданства, согласился на это признание (ст. 30, абз. 1, пункт 4 ЗГражд),

б) несовершеннолетний иностранец, по крайней мере одному из родителей которого было восстановлено польское гражданство, если несовершеннолетний находится на территории Республики Польша на основании разрешения на поселение, разрешения на поселение долгосрочного резидента ЕС, или на основе разрешения на постоянное проживание, а также один из родителей которого, не имеющий польского гражданства, согласился на это признание (Ст. 30, абз. 1, пункт 5 ЗГражд).

Последним, упомянутым в этой главе условием получения польского гражданства несовершеннолетним иностранцем, является предоставление гражданства президентом Республики Польша (ст. 18 ЗГражд). В связи с определённым характером решения главы государства, о включении иностранного гражданина в общество польских граждан, закон не указывает даже незначительных критериев пребывания на территории Польши несовершеннолетнего иностранца или его других связей с Польшей.

Процедура предоставления польского гражданства президентом Республики Польша, а также признание гражданином Польши была описана исчерпывающим образом в предыдущей главе. Оба условия почти полностью

применимы в ситуации несовершеннолетнего иностранца ходатайствующего о получении польского гражданства. По этой причине, в этой главе, в дополнение к вышеописанным возможностям получения гражданства несовершеннолетним, будут обсуждаться такие вопросы, как законные процедуры подачи заявления на гражданство, признание гражданином Польши несовершеннолетнего иностранца и связанные с этим проблемы.

2.2. ИЗБРАННЫЕ ПРОЦЕДУРНЫЕ ВОПРОСЫ

Закон чётко указывает, что обе процедуры предоставления гражданства и признания гражданином Польши инициируются по просьбе иностранца (ст. 19 и 32 ЗГрад). В случае несовершеннолетнего заявителя, установленные правила предоставляют легитимность подачи заявки его законными представителями. Семейный и опекунский кодекс (в дальнейшем с.о.к)⁵⁹, устанавливает законными представителями ребёнка его родителей имеющих родительские права, которые в принципе, принадлежат обоим родителям и действуют до момента достижения ребёнком совершеннолетия (ст. 92 и 93 абз. 1 с.о.к). Однако возможно, что родительские права имеет только один из родителей. Это происходит в случае, когда один из родителей умер или не имеет полной законной дееспособности, а также когда родитель был лишён родительских прав по решению суда, или они были приостановлены. Кроме того, если отцовство не было установлено, или если оно было установлено в судебном порядке, без признания отцу родительской власти, тогда родительская власть принадлежит исключительно матери (ст. 94 абз. 1 и 2 с.о.к). Но родители не всегда являются законными представителями несовершеннолетнего, следовательно, не вправе подать заявку. Есть ситуации, в которых ни один из родителей не имеет родительских полномочий и прав или родители ребёнка неизвестны. В таких случаях, над ребёнком устанавливается опека, и его законным представителем становится опекун, который исполняет свои обязанности по решению суда (ст. 94 абз. 3 с.о.к).

В соответствии с положениями с.о.к, исполнение родительских прав является одновременно обязанностью и правом каждого родителя. Это означает, что каждый родитель имеет право самостоятельно принимать

---

⁵⁹ Закон от 25 февраля 1964 г. - Семейный и опекунский кодекс (В. з № 9, поз. 59с изм.).

действия касающиеся ребёнка, в том числе действовать от его имени вне семьи. Из этого однако нельзя сделать вывод, что в семье существуют два центра, потому что, в соответствии со ст. 97 абз. 2 с.о.к., важные для ребёнка вопросы родители решают вместе⁶⁰. Формулировка статей 19 и 32 ЗГражд не оставляет никаких сомнений в том, что заявка о предоставлении польского гражданства и признании польским гражданином несовершеннолетнего иностранца требует согласия обоих родителей, если оба имеют родительские полномочия. Такая формулировка закона придаёт приобретению гражданства ребёнком статус важного вопроса, который родители регулируют совместно. Анализ положений ЗГражд в этой области показывает, что заявку на предоставление гражданства и признание польским гражданином, подаёт один из законных представителей (если это родители или опекуны, которые состоят в браке), второй же даёт своё согласие на приобретение гражданства несовершеннолетним (ст. 20 абз. 3 и 33 ЗГражд). Форму заявления о согласии на приобретение польского гражданства, которая распространяется на все случаи приобретения гражданства несовершеннолетним, регулируют общие правила настоящего закона. Это касается предоставления гражданства и признания польским гражданином, например в ситуации, когда приобретение гражданства несовершеннолетним является автономным, а также, когда это связано с приобретением гражданства родителем. В соответствии со ст. 9 ЗГражд, заявление подаётся для записи в соответствующие государственные органы. Таким образом, исключается возможность сделать заявление в присутствии нотариуса и приложить к заявлению нотариальный акт. Органом, уполномоченным принять заявление от гражданина Польши, проживающего на территории Республики Польши и от иностранца, законно находящегося на территории Польши является воевода, по его месту жительства. Это может быть другой воевода. В таком случае законный представитель обязан предоставить официальное подтверждение факта сделанного заявления о намерениях. Исключение из этой группы составляют иностранцы, легально проживающие в Польше, уже проживающие в Польше на основании визы или безвизового режима. Для этой группы субъектов, а также для иностранцев, проживающих за рубежом, компетентным органом является консул. В случае предоставления польского гражданства и признания польским

---

⁶⁰ J. Ignatowicz, [в:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, pod red. K. Pietrzykowskiego, wyd. 3, Warszawa 2012, с. 884.

гражданином несовершеннолетнего иностранца, которому исполнилось 16 лет, закон о гражданстве налагает на несовершеннолетнего обязанность заявить о своём согласии. Законодательная власть подчёркивает таким образом, что, несмотря на отсутствие полной законной дееспособности, лицо 16-летнего возраста, должно иметь возможность высказаться по столь важному вопросу, каким является изменение гражданства.⁶¹ Для того чтобы несовершеннолетний мог сделать заявление, применяется ст. 9 ЗГржд как в области формы, так и в компетентности органа.

Согласие законных представителей является неизменным условием для получения польского гражданства несовершеннолетним иностранцем, остающимся под их родительской опекой. Не исключены, однако ситуации, в которых согласие другого родителя невозможно или значительно затруднено. Закон о гражданстве прямо указывает, что при отсутствии соглашения между законными представителями, каждый из них может передать дело в суд (ст. 19 абз. и 3 ст. 32 абз. 2 ЗГржд). Это положение было исполнено в форме ст. 97 абз. 2 с.о.к., в соответствии с которой, при отсутствии соглашения между родителями, о важных для ребёнка вопросах, это решает опекунский суд. Таким же образом, в случае не определения этого вопроса в гражданском законе, согласие законного представителя на изменение гражданства может быть заменено решением суда согласно ст. 97 абз. 2 с.о.к.

Как упоминалось ранее, соответствующим судом для решения важных для ребёнка вопросов является опекунский суд. Под опекунским судом подразумевается отдел семьи и несовершеннолетних районного суда. Всю деятельность, зарезервированную для опекунского суда, исполняет суд по семейным делам, который действует в качестве опекунского суда⁶². В соот-

---

⁶¹ Это в соответствии с Законом. 12 Конвенции о правах ребёнка, принятым Генеральной Ассамблеей Организации Объединённых Наций 20 ноября 1989 года (З. в. 1991 года, № 120, поз. 526), согласно которой государства-участники обеспечивают ребёнку, способному сформулировать свои собственные взгляды, право свободно выражать эти взгляды по всем вопросам, касающимся ребёнка, принимая их с особым вниманием, в соответствии с возрастом и зрелостью ребёнка. С этой целью ребёнку, в частности, предоставляется возможность быть заслушанным в ходе любого судебного или административного разбирательства, касающегося ребёнка либо непосредственно, либо через представителя или соответствующий орган, в соответствии с процессуальными нормами национального законодательства.

⁶² A. Zieliński, [в:] *Kodeks postępowania cywilnego*, pod red. A. Zielińskiego, wyd. 6, Warszawa 2012, с. 984.

ветствии с Гражданским процессуальным кодексом⁶³, компетентным судом является суд по месту жительства несовершеннолетнего, а при отсутствии места жительства - суд по месту его пребывания. Если же отсутствует и эта основания, то соответствующим судом является суд города Варшава (ст. 569 г.п.к.). Право подать заявление в суд для принятия решения в важном для ребёнка вопросе имеют оба родителя ребёнка, а также прокурор (ст. 7 г.п.к.). Родитель, ходатайствующий о получении согласия на признание ребёнка гражданином Польши, будет выступать в качестве заявителя, а другой родитель в качестве участника разбирательства⁶⁴. Заявка должна соответствовать положениям статьи об иске (ст. 187 г.п.к.), за исключением того, что вместо истца и ответчика фигурируют заявитель и участник.

Назначение судебного слушания не является необходимым и зависит исключительно от усмотрения суда, но заключение решения относительно важных для ребёнка вопросов, на которые отсутствует согласие между родителями, может иметь место только после предоставления родителям возможности подать заявления, если только это не связано с чрезмерными трудностями (ст. 582 г.п.к.). Термин «чрезмерные трудности» должен быть интерпретирован более конкретно, а не в целом⁶⁵. В связи с этим существует основание для назначения судебного заседания, но суд может также запросить заявление в письменной форме (ст. 514 § 1 г.п.к.).

Доктрина подчеркивает, что во время разбирательства должны быть использованы посреднические методы работы, чтобы создать условия для достижения соглашения между родителями⁶⁶. По каждому вопросу относительно ребёнка опекунский суд должен выслушать самого ребёнка, если только это позволяет уровень его психофизического развития. Эту обязанность, однако, необязательно выполнить в форме прямого контакта

⁶³ Закон от 17 ноября 1964 г. – Гражданский процессуальный кодекс (В.з № 43, роз. 269 с изм.).

⁶⁴ Иную точку зрения высказал А. Zieliński, *Postępowanie cywilne*, t. 2c, red. A. Zieliński, Warszawa 2009, с. 118. Автор указывает, что в соответствии с требованием обращения ребёнком как с субъектом, а не предметом процесса, указать его как участника. Однако, это было бы связано с необходимостью назначить несовершеннолетнему куратора, потому что, несмотря на неспорный характер судебного разбирательства, существует конфликт интересов между законными представителями ребёнка. Включение несовершеннолетнего в качестве участника не представляется оправданным в связи с тем, что в разбирательствах об опеке, суд обязан выслушать несовершеннолетнего, что предоставляет ребёнку возможность выразить своё мнение без куратора.

⁶⁵ А. Zieliński, *Kodeks postępowania...*, с. 998.

⁶⁶ I. Ignatowicz, *op. cit.*, с. 884.

в зале суда. В связи с подтверждённым на практике фактом, что непосредственный контакт с судом часто имеет вредное воздействие на психику ребёнка, суд имеет возможность ознакомиться с позицией ребёнка при помощи своих вспомогательных органов, таких как куратор или мнение консультативно-диагностического центра, а также мнение уставного психолога. Любое нарушение этой обязанности судом должно рассматриваться как существенное процессуальное нарушение, влияющее на исход разбирательства⁶⁷. Суть в том, чтобы создать здоровую и дружественную атмосферу, которая позволит ребёнку свободно выразить своё мнение.

Решение опекунского суда в данном случае является конкретным и исполняется с момента его объявления, а если объявления не было - с момента выпуска (ст. 578 г.п.к.). Поэтому его можно подать в производстве воеводе, не дожидаясь его утверждения. В соответствии со ст. 519¹ § 1 и 2 г.п.к. по вопросам семейного, опекунского закона и попечительства, за исключением дел по усыновлению и разделе совместно нажитого имущества, если стоимость предмета спора достигла сто пятидесяти тысяч злотых, возможность дальнейшего обжалования не предоставляется, следовательно, она не предоставляется также и в случае принятия решения по важному для ребёнка вопросу, каким является изменение гражданства. Следовательно, не существуют также, упомянутые в ст. 394¹ § 2 г.п.к. возможности подачи жалобы в Верховный Суд на решения суда второй инстанции. Заявление о заключении решения по важному для ребёнка вопросу не освобождено от судебных сборов, хотя такую точку зрения может предполагать формулировка ст. 95 абз. 1 пункт 4 закона о судебных издержках по гражданским делам⁶⁸, в соответствии с которым отсутствует сбор для запроса, являющегося основой для инициирования судебного разбирательства по инициативе административного органа. Несмотря на то, что согласно со ст. 570 г.п.к. опекунский суд может возбудить дело по собственной инициативе, этот закон не применяется в случае заявления относительно приобретения польского гражданства при отсутствии соглашения между родителями⁶⁹. Следовательно, в этом случае будет применяться ст. 23 пункт 1

⁶⁷ Вердикт Верховного суда от 16 декабря 1997 г., sygn. III CZP 63/97.

⁶⁸ Закон от 28 июля 2005 г. о судебных издержках по гражданским делам (консолид. текст В.з от 2010 г. № 90, поз. 594 с изм.).

⁶⁹ J. Gudowski, [в:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, т. 3, под ред. Т. Erecińskiego, wyd. 3, Warszawa 2009, с. 184, 185, посм. также А. Zieliński, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2006, с. 275, 276.

закона о судебных издержках в гражданских правах, в соответствии с которым сбор за инициирование разбирательства зафиксирован в размере 40 злотых.

Судебное разбирательство будет соответствующим также при отсутствии какого-либо контакта с другим родителем, который имеет родительскую власть. В соответствии со ст. 184 с.о.к для защиты лица, которое из-за отсутствия не может защищать свои интересы и не имеет доверенного лица, будет назначен куратор (*curator absentis*). Отсутствующим лицом считается пропавший без вести согласно ст. 29 гражданского кодекса⁷⁰. Отсутствием считается также ситуация, когда неизвестно местонахождение данного лица, а также, если его место нахождения известно, но в силу различных обстоятельств, таких как стихийные бедствия, военные действия, отсутствие связи с внешним миром, оно не может защищать свои интересы⁷¹. Однако, только факт отсутствия, без предъявления соответствующей стороной доказательства того, что отсутствующее лицо не может защищать свои интересы, не является основой для назначения куратора в соответствии со ст. 184 с.о.к⁷². Обязанности куратора отсутствующего лица не были определены конкретно. В ст. 184 § 2 с.о.к отмечено только что основной обязанностью является стремление к установлению местонахождения отсутствующего лица и его информирование о состоянии дел. Возбуждение производства по установлению опекуна для отсутствующего лица возможно только по просьбе заинтересованного лица⁷³, в данном случае, родителя подавшего в суд заявление о выдаче решения по вопросу предоставления гражданства. Компетентным опекунским судом является суд по месту жительства отсутствующего лица или по месту его пребывания (ст. 601 г.п.к.). Назначение куратора наступает в форме постановления, которое определяет объём полномочий (ст. 603 § 3 г.п.к.). Это также отражено в содержании справки выданной куратору (ст. 604 г.п.к.). Опекунство для отсутствующего лица не прекращается в силу

---

⁷⁰ Закон от 23 апреля 1964 г. – Гражданский кодекс (Законодательный вестник № 16, поз. 93 с изм.)

⁷¹ I. Ignatowicz, *цит. раб.*, с. 1229.

⁷² Вердикт Верховного Суда от 18 февраля 1969 г., sygn.. III CRN 427/68.

⁷³ A. Zieliński, [в:] *Гражданский процессуальный...*, с. 1026, иначе I. Ignatowicz, *op. cit.*, с. 1230. В соответствии с мнением выраженным автором, опеку устанавливает опекунский суд, в соответствии с принципом, выраженным в ст. 570 ГПК.

закона, даже в момент появления лица, для которого оно было создано, но опекунский суд должен выдать постановление о его отмене (ст. 180 с.о.к).

Об особом положении несовершеннолетнего, отмечено также ст. 6 Згражд, согласно которой, изменения в определении лица или гражданства одного или обоих родителей, учитываются при определении гражданства несовершеннолетнего, если эти изменения произошли в течение одного года со дня рождения несовершеннолетнего. Тем не менее, изменения в определении личности отца, в результате иска об отрицании отцовства или отмены признания, учитываются при определении гражданства несовершеннолетнего, за исключением случаев, когда несовершеннолетний достиг возраста совершеннолетия, или с его согласия, если он достиг 16 лет.

АГАТА ЗАПЖАЛУК

ГЛАВА 3.

ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА

3.1. СИСТЕМА ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА И ЕЁ ХАРАКТЕР

Правовое понятие гражданства в узком смысле относится к приобретению, обладанию, прекращению гражданства, а также определяет компетенцию органов, занимающихся проблемами гражданства, и процедуры, используемые данными органами⁷⁴. Каждое суверенное государство имеет право установить порядок приобретения гражданства⁷⁵. В научной литературе подчеркивается, что категория обладания гражданством все чаще воспринимается в контексте проблематики прав человека, в связи с чем можно говорить о своего рода ограничении действий государства в разработке закона о гражданстве⁷⁶. Отражением восприятия права на гражданство как категории основного права, несомненно, является постановление Сената РП от 20 июля 2000 г., относящееся к закону о гражданстве. В преамбуле

---

⁷⁴ J. Szreniawski, *Podstawowe problemy obywatelstwa*, [в:] *Konstytucyjny ustroj państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły*, pod red. T. Bojarskiego, E. Gdulewicz, J. Szreniawskiego, Lublin 2000, с. 299.

⁷⁵ B. Mielnik, [в:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Tom I. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, pod red. M. Jabłońskiego, Warszawa 2010, с. 471-472.

⁷⁶ См. J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim*, [в:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, pod red. J. Supernata, Wrocław 2009, с. 221-223.

этого Постановления отмечались добавления к тексту действующего в то время закона 1962 г., о польском гражданстве, основанные на допущении, что право на гражданство является основным правом⁷⁷. Отмеченное изменение не вступило в силу.

К праву на гражданство, получаемого в порядке его предоставления Президентом РП, относятся положения ст. 137 и абз. 3 п. 19 ст. 144 Конституции и положения раздела 3 Закона о гражданстве (в дальнейшем Згражд). Предоставление гражданства является прерогативой Президента, определяемое как возможность принятия официальных актов без контрасигнатуры (Контрасигнатура, контрасигнация, контрасигилиция (лат. *contrasignatura* — министерская скрепа, подпись) — порядок, при котором утверждённые главой государства или парламентом законы подлежат обязательному заверению подписью премьер-министра или уполномоченного министра для придания этому акту юридической силы), что свидетельствует о единоличной и независимой власти Президента, самостоятельном атрибуте власти, и одновременно формируют системный характер президентства⁷⁸. Согласно постановлению Конституционного трибунала (в дальнейшем КТ) предоставление гражданства является единоличным и односторонним решением о причислении к политическому сообществу по заявлению физического лица, не являющегося гражданином данной страны и выражающего волю получить гражданство. Это касается граждан других стран, а также лиц без гражданства или лиц с неопределённым гражданством, которых не связывают с Польшей особые связи, вытекающие, прежде всего из происхождения или утраченного прежде польского гражданства⁷⁹. По мнению представителей доктрины права, институт предоставления гражданства относится к традиционным формам получения иностранцами польского гражданства. В аспекте регулирования материального права это не вызывает сомнений, а с точки зрения процедурных положений доставляет много проблем⁸⁰. Правда, приводимое положение относится к предоставлению гражданства в такой форме, в какой институту предоставлял

---

⁷⁷ См. Постановление Сената Республики Польша от 20 июля 2000 г. по делу закона о польском гражданстве, издание Сейма № 2120.

⁷⁸ См. R. Mojak, *Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w świetle nowej Konstytucji*, „Państwo i Prawo” z 1997 г., № 11-12, с. 62-63.

⁷⁹ Обоснование приговора Конституционного трибунала от 18 января 2012 г., № Кр 5/09, „Monitor Polski” 2012 г., поз. 39.

⁸⁰ См. J. Jagielski, *Status obywatela i cudzoziemca w orzecznictwie*, Warszawa 2001, с. 26.

закон о гражданстве от 1962 г., однако в настоящее время оно не потеряло своей актуальности. Определение правового характера решения Президента РП в предмете предоставления гражданства было ключевым для положения Высшего административного суда (в дальнейшем Высший а.с.), выраженного в постановлении семи судей. В нем указывается о невозможности подать жалобу в административный суд на решение Президента об отказе в предоставлении польского гражданства⁸¹. Этот вопрос требует более детального анализа. В обосновании указанного постановления у судей не возникли сомнения относительно того, что проблематика гражданства относится к административному праву, а предоставление польского гражданства имеет характер административного дела. Такой природы данного дела не меняет тот факт, что органом компетентным предоставлять польское гражданство является Президент РП. Исходя из принципа разделения властей, вытекающего из ст. 1 т.н. Малой конституции⁸² и из принципа демократического правового государства, вытекает право гражданина на обращение в суд. Складывается впечатление, что приведенный фрагмент противоречит тезису, принятому в постановлении. Однако это впечатление является лишь кажущимся, поскольку в дальнейшей части обоснования указано, что правовой акт Президента на предмет предоставления польского гражданства как не требующий для своей действительности контрасигнатуры Председателя Совета министров или соответствующего министра, принадлежал к полностью автономным, единоличным, дискреционным полномочиям Президента РП, то есть к т.н. прерогативам. Следует при этом обозначить, что согласно абз. 2 ст. 45 Малой конституции, этот вид правовых актов Президента РП обладал конституционной формой распоряжения. Положения Малой конституции не содержали никаких предпосылок, которыми должен руководствоваться Президент РП при рассмотрении заявления о предоставлении польского гражданства. Производство по данным делам было и остается особым производством, определяемым самим Президентом РП, особенно по отношению к Кодексу административного производства (в дальнейшем к.а.п.). Поэтому Президент РП, издавая правовой акт по вопросу предоставления польского гражданства, действовал как Глава Польского государства, символизируя величие Государства,

⁸¹ Постановление 7 судей Высшего административного суда от 9 ноября 1998 г. № OPS 4/98..

⁸² Закон Конституции от 17 октября 1992 г., о взаимоотношении между законодательной и исполнительной властями Республики Польша, а также о местном самоуправлении (В. з, № 84, поз. 426).

его суверенитет, полностью официально установленную власть Государства по части причисления иностранца к сообществу граждан Республики Польша. Это выходило за пределы административной деятельности и не было обязательной для исполнения публичной администрации в понимании ст. 1 закона о Высшем а.с. Кроме изменений, связанных со вступлением в силу Конституции 1997 г., процедура предоставления гражданства сохранила существующий характер. Более того, вышеупомянутое постановление Высшего а.с. является прекрасным примером влияния судебной интерпретации на законодательную деятельность, в связи с установлением в ст. 10 ЗГражд исключения производства по делу о предоставлении польского гражданства из-под регулирования к.а.п. и закона от 30 августа 2002 г. право на производство в административных судах⁸³. Вопрос о влиянии судебной практики на деятельность легистратуры (Легистратура – термин, означающий срок полномочий представительного органа (парламента, муниципального совета) или выборного должностного лица, в федеративных государствах легистратурой иногда называли членов федерации), ранее был затронут в доктрине, представители которой указывали, что судебный аппарат не исполняет законотворческой деятельности, однако, толкование судов в процессе применения права должно оказывать влияние на процесс создания закона и это влияние оно оказывает⁸⁴.

Такой точки зрения вышеупомянутого постановления и ст. 10 ЗГражд на предмет исключения актов Президента РП из-под контроля административных судов, поддерживался в законодательных работах над проектом закона о гражданстве Верховный суд. В своих замечаниях⁸⁵ он обратил внимание, что Конституция РП не дает оснований для дифференциации в процедурном отношении и допущения судебного контроля за актами Президента на предмет предоставления гражданства с одной стороны, а с другой за актами, издаваемыми другими органами РП по делам, касающимся польского гражданства. Кроме этого, он указал, что вследствие принятия регулирования ст. 10 ЗГражд следует задуматься над вопросом, не могут ли акты Президента на предмет предоставления гражданства контролироваться общими судами. Эту проблему следует воспринимать

⁸³ В.з. № 153, поз. 1270 с изм.

⁸⁴ См. J. Tarno, *Naczelny Sąd Administracyjny a wykładnia prawa administracyjnego*, Warszawa 1999, с. 190.

⁸⁵ *Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, приложение к изданию Сейма№ 1481.

в отношениях между правом на обращение в суд (ст. 45 Конституции), поручения в силу ст. 177 Конституции осуществлять правосудие общими судами с указанием, что они компетентны во всех делах, за исключением ограниченных в силу закона для других судов, а также положения ст. 199 Гражданского процессуального кодекса⁸⁶. В соответствии с последним суд не может отклонить исковое заявление по той причине, что компетентным при рассмотрении дела является орган публичной администрации или административный суд, если орган публичной администрации или административный суд признаются в этом деле некомпетентными. Также надо отметить то обстоятельство, как это было вывднуто в обосновании проекта закона о польском гражданстве. Одной из основных целей введения этого регулирования была возможность ратифицирования подписанной Польшей в 1999 г. Европейской конвенции о гражданстве без необходимости предъявлять многочисленные возражения⁸⁷, поскольку конвенция требует, чтобы решения, относящиеся к приобретению гражданства были обоснованы в письменном виде и чтобы существовала возможность их обжалования в административном или судебном порядке⁸⁸. Исходя из вышесказанного тяжело однозначно предопределить допустимость осуществления правосудия над актами Президента на предмет предоставления гражданства, общими судами. Такая ситуация будет изменена после предвиденной ратификации Европейской конвенции о гражданстве, в связи с возможностью непосредственного применения решений международных договоров и это на основе первенства перед законом в случае невозможности их согласования (абз. 1 и 2 ст. 91 Конституции). Следует добавить, что в доктрине появляются мнения относительно закономерности присоединения к производству по делу предоставления гражданства правовых инструментов для верификации принятых постановлений, напр. заявления о пересмотре дела⁸⁹.

---

⁸⁶ В.з. № 43, поз. 296 с изм.

⁸⁷ См. обоснование проекта закона о польском гражданстве, издание Сейма от 21 ноября 2008 г., № 14 81, с. 26-27.

⁸⁸ См. Z. Gromek, *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. akt Kp 5/09), dotyczącego ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim*, „Zeszyty Prawnicze”, Biuro Analiz Sejmowych, 2009 г., № 3-4, с. 229

⁸⁹ См. J. Jagielski, *Z problematyki obywatelstwa ...*, с. 230.

3.2. ЗАЯВЛЕНИЕ О ПРЕДОСТАВЛЕНИИ И АКТ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА

В связи с исключением положений к.а.п. и закона о производстве в административных судах, по отношению к производству по делу предоставления польского гражданства, невозможно представить процессуальный аспект этого порядка получения польского гражданства. Опираясь на регулирование раздела 3 ЗГражд, возможно только обсуждение формы заявления, которое должен подать иностранец, для начала производства по этому делу. В свою очередь, вышеуказанная сущность системы предоставления гражданства и особый характер решения, принимаемого Президентом, делает невозможным формулирование общих норм к положениям других процедур на основании системного толкования.

Закон о гражданстве требует подачи заявления о предоставлении гражданства на польском языке, на официальном бланке, образец которого определяет постановление Президента РП⁹⁰, Президенту РП при посредничестве воеводы или консула, лично или почтой, сохраняя особую форму с удостоверением подписи⁹¹ (абз. 1 ст. 21 ЗГражд). В заявлении о предоставлении гражданства иностранец обязан указать информацию, идентифицирующую его как физическое лицо, прежде всего точные личные данные и адрес проживания. Кроме этого, в заявлении должны быть указаны данные, обладали ли предки иностранца польским гражданством, а также декларация об обладании польским гражданством в прошлом и информация об его прекращении с указанной датой приобретения гражданства другой страны. В следующей части заявления должна находиться информация об источниках средств существования иностранца, его профессиональных данных, политической и общественной деятельности. Следующая часть заявления – это декларация иностранца о знании польского языка и его уровня. Затем следует указать личные данные супруга иностранца и поме-

⁹⁰ Постановление Президента Республики Польша от 7 августа 2012 г. По делу определения образца заявления о предопределении польского гражданства, требований к фотографии, прилагаемой к заявлению, а также образцов актов предоставления польского гражданства и уведомления об отказе в предоставлении польского гражданства (В.з., поз. 927)

⁹¹ Письменная форма со служебным удостоверением подписи основывается на том, что нотариус или специально назначенный орган помещает в документе клаузулу, подтверждающую собственноручную подпись указанного в клаузуле лица, см. Z. Radwański, *Prawo cywilne -część ogólna*, Warszawa 2005, с. 238.

стить информацию о прежней попытке ходатайства о польском гражданстве. Заявление требует обоснования (абз. 1 ст. 20 ЗГражд). Дополнительные элементы будут находиться в заявлении в случае, когда оно касается несовершеннолетнего ребенка. К заявлению следует приложить документы, подтверждающие указанные в нем данные и фотографии лиц, от имени которых его подают. В случае, когда принимающий орган обнаружит отсутствие требуемых элементов, положение абз. 2 ст. 21 ЗГражд возлагает на него обязанность вызвать заявителя для устранения недостатков в течение 30 дней со дня получения вызова с объяснением, что неустранение этих недостатков приведет к нерассмотрению заявления.

Обязанностью органа, при посредничестве которого было внесено правильное заявление, является выражение собственного мнения относительно заявления и передача его вместе с актами по делу соответствующему министру внутренних дел (абз. 3 ст. 21 ЗГражд). Министр внутренних дел, после получения заявления от воеводы или консула и перед его передачей Президенту РП, производит процедуру взаимодействий, обращаясь к Главному коменданту полиции, главе Агентства внутренней безопасности, а в случае необходимости к другим органам с просьбой о предоставлении информации, которая может иметь существенное значение в деле о предоставлении польского гражданства, после чего он выражает собственное мнение относительно заявления (абз. 4 ст. 21 ЗГражд). Закон о гражданстве допускает также ситуацию, когда можно отказаться от высказанного мнения по поводу предоставления польского гражданства органами, посредниками его передачи и получения, от других органов информации о заявителе. Такой порядок действий может быть применен всегда и на каждой стадии производства, если таким будет постановление Президента (ст. 24 ЗГражд). В положениях ЗГражд определены также правила, действующие, в случае если производство по делу предоставления гражданства проходит параллельно с другими способами его получения, которые признают приоритет производства на предмет предоставления гражданства, требуя прекращения производства по делу предоставления гражданства или восстановления в гражданстве (ст. 23 ЗГражд). Своего рода коллизионную директиву выражает также ст. 22 ЗГражд, которая обязывает воеводу возбудить, в соответствии со своими служебными обязанностями, производство по делу подтверждения обладания польским гражданством или передать воеводе через остальные участвующие в производстве органы заявление, в случае

возникновения сомнений, не обладает ли иностранец польским гражданством.

Положение ст. 25 ЗГражд, определяя форму, в которой осуществляется предоставление гражданства Президентом, указывая на постановление. Датой приобретения иностранцем польского гражданства при данном порядке действий, согласно ст. 26 ЗГражд является день вынесения Президентом постановления. Закон о польском гражданстве в следующих регуляциях не касается постановления Президента о предоставлении гражданства или его отказе, поручая дальнейшие действия Главе канцелярии президента⁹². Постановление Президента является основой для подготовки Главой канцелярии президента отдельного служебного документа, в котором представлено постановление Президента. В зависимости от способа решения, выраженного в постановлении Президента, данный документ является или актом предоставления польского гражданства, или извещением об отказе в предоставлении польского гражданства, образец которых определяет приложение к распоряжению Президента⁹³. Заявителя извещают о принятом по делу решении в порядке действий, определенных в ст. 28 ЗГражд таким образом, что документ, составленный Главой канцелярии президента, передают, в зависимости от субъекта, при посредничестве которого было подано заявление или воеводе, или соответствующему министру внутренних дел, который при посредничестве консула, принимающего заявление, информирует иностранца об итоге дела. Воевода и министр внутренних дел, выступающий при посредничестве консула, обязаны передать акт предоставления или заявление об отказе. Воевода совершает это действие согласно соответствующим положениям к.а.п., в то время как министр внутренних дел действует поэтапно. Сначала он информирует о способе решения, как правило на бумаге, в письменном виде или посредством телекоммуникационной связи. Затем он передает документ, касающийся предоставления гражданства при посредничестве консула (ст. 28 ЗГражд).

⁹² Согласно § 2 Устава Канцелярии Президента Республики Польша, представляющим собой приложение к распоряжению Президента РП от 28 марта 2006 г. по делу предоставления устава Канцелярии Президента Республики Польша (Собрание постановлений Польши (Monitor Polski) № 59, поз. 526 с изм.) Глава канцелярии президента РП возглавляет Канцелярию и руководит ее работами, издает распоряжения, решения и поручения.

⁹³ Распоряжение Президента Республики Польша от 7 августа 2012 г. по делу определения образца бланка заявления о предоставлении польского гражданства, требований, касающихся фотографии, приложенной к заявлению, а также образцов актов предоставления польского гражданства и извещения об отказе в предоставлении польского гражданства (В.з., поз. 927).

Вышепредставленные постановления раздела 3 ЗГражд исчерпывают процедурное регулирование приобретения польского гражданства путем его предоставления. Возникающие сомнения, к примеру, относительно возможности подачи заявления о предоставлении гражданства предусмотренным законом представителем совершеннолетнего лица, обладающие неполной дееспособностью несовершеннолетние, возможности отменить поданное заявление и его последствия, а также допустимость последующей верификации изданных актов⁹⁴, не могут быть решены на основании положений ЗГражд. *Analogia iuris*, то есть ссылка на выраженные в форме общих правил основных идей, на которые опирается данная система права⁹⁵, кажется недопустимой по отношению к самому подходящему процедурному регулированию – административному производству, в связи с ее явным исключением. По этой причине решение всяких противоречий и спорных или непонятных моментов остается в пределах свободной компетенции Президента РП.

БАРБАРА ВУЙЦИК

---

⁹⁴ Проблема, указанная Верховным судом [в:] *Uwagi Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2009 r. w sprawie projektu ustawy o obywatelstwie polskim*, Sąd Najwyższy, Biuro Analiz i Studiów, BSA III-021-246/08, приложение к сеймовой печати № 1481.

⁹⁵ См. Z. Pulka, *Analogia iuris*, [в:] *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, A. Bator, W. Gromski, A. Kozak, S. Kaźmierzyk, Z. Pulka, Warszawa 2006, с. 207.

ГЛАВА 4.

ПРИЗНАНИЕ ГРАЖДАНИНОМ ПОЛЬШИ

Следующим способом получения польского гражданства, перечисленным в абз. 3 ст. 4 Згражд является признание польским гражданином. Несмотря на то, что закон 1962 г. предусматривал институт признания польским гражданином путем административного решения, принятого воеводой, настоящее регулирование в значительной степени отличается от существующего до сих пор, расширяя компетенцию воеводы, а также предпосылки для использования этой формы получения гражданства. Данное регулирование подвергнул сомнению Президент Республики Польша, который обратился к Конституционному трибуналу с просьбой проверить соответствие ст. 30 данного закона ст. 137 Конституции по части, относящиеся к расширению предпосылок признания польским гражданином. Согласно ст. 137 основного закона Президент РП предоставляет польское гражданство и выражает согласие на отказ от польского гражданства. Президент, обосновывая свое заявление, отметил, что конституционным принципом является предоставление польского гражданства Президентом, признанное в правовой доктрине традиционным полномочием главы государства. Это одна из прерогатив Президента, то есть служебных актов, принимаемых единолично, без контрасигнатуры (ст. 137 в св. с абз. 3 п. 19 ст. 144 Конституции). Допустимость определения других случаев приобретения польского гражданства, на которые указывает абз. 1 ст. 34 Конституции, следует рассматривать единственно как исключение из основной формы приобретения польского гражданства, реализованной путем предоставления Президентом. По мнению заявителя, расширение по отношению к закону от 1962 г. списка предпосылок, на основании

которых наступает признание польским гражданином, предвиденное в ст. 30 ЗГражд, следует рассматривать как отступление заявителя от интерпретации признания как исключения. Таким образом, признание становится параллельным предоставлению Президентом путем приобретения польского гражданства. В итоге, обок с однозначно определенной в Конституции прерогативой Президента РП, реализующейся путем знаменательного акта, обозначающего принятие новых граждан в государственное сообщество, фактически равноправным становится решение органа правительственной администрации. Вынесенное Конституционным трибуналом решение от 18 января 2012 г. констатирует, что ст. 30 ЗГражд не противоречит ст. 137 Конституции. В обосновании указывается в том числе, что предоставление гражданства и признание гражданином – это два существенно отличающихся друг от друга способа получения гражданства. Признание могло бы считаться конкурентным, если бы – подобно предоставлению гражданства – было сформулировано как дискреционный акт или если бы условия, от выполнения которых зависит признание, имели видимый характер. Способ регулирования института признания в законе от 1962 г., который привел к тому, что институт признания стал основной формой получения гражданства путем индивидуального акта органа публичной власти, не предопределяет, однако, того, что другие случаи его получения в свете Конституции имеют исключительный характер по отношению к предоставлению. Положение абз. 1 ст. 34 Конституции, согласно которому другие случаи получения польского гражданства определяет закон, оставляет законодателю свободу по части регулирования дополнительных способов получения гражданства. В рамках предоставленной свободы законодатель может пользоваться исторически определенными положениями предоставления гражданства (право земли, признание гражданином) или ввести новые правовые формы его получения. Кроме этого, закон о гражданстве от 2009 г. является реализацией Европейской конвенции о гражданстве. Согласно требованиям конвенции, закон облегчает процесс получения польского гражданства иностранцами, которые законно и постоянно проживают на территории Польши, а также устанавливает возможность обжаловать решение о признании гражданином⁹⁶.

---

⁹⁶ Решение Кт от 18 января 2012 г., № 5/09.

4.1. ПРЕДПОСЫЛКИ ПРИЗНАНИЯ ПОЛЬСКИМ ГРАЖДАНИНОМ

1. Польским гражданином признается иностранец, пребывающий непрерывно на территории Республики Польша по крайней мере 3 года на основании разрешения на постоянное место жительства, разрешения на пребывание долгосрочного резидента Европейских сообществ или на основании права на постоянное проживание, который имеет в Республике Польша стабильный и регулярный источник дохода и право собственности на занимаемое жилое помещение (абз. 1 п. 1 ст. 30 ЗГрад)

Большинство предпосылок, дающих право ходатайствовать о признании польским гражданином, подчиняют это право обладанию разрешением на пребывание в Польше, полученного на неопределённый срок. В этом месте следует сослаться на другие нормативные акты, чтобы уточнить, какие лица, с точки зрения польского права, могут получить разрешение на постоянное место жительства, разрешение на пребывание долгосрочного резидента Европейских сообществ, а также право на постоянное проживание.

Разрешение на постоянное место жительства установлено абз. 1 ст. 64 закона об иностранцах (в дальнейшем Зои)⁹⁷. Разрешение на постоянное место жительства предоставляется иностранцу, который: 1) является несовершеннолетним ребенком иностранца, который имеет разрешение на постоянное место жительства и рожден на территории РП; 2) состоял в браке с гражданином Польши, по крайней мере, 3 года перед подачей заявления и непосредственно перед подачей заявления пребывал на территории РП непрерывно, по крайней мере, 2 года на основании разрешения на проживание на определенный срок; 3) непосредственно перед подачей заявления пребывал на территории РП непрерывно в течение срока не менее 10 лет на основании разрешения на толерантное пребывание, согласно абз. 1 п. 1 или 1а ст. 97 или абз. 2 закона о предоставлении иностранцам охраны на территории Респу-

---

⁹⁷ Закон 13 июня 2003 г. об иностранцах (Консолид. текст В. з. от 2011 г №264, поз. 1573 с изм.)

блики Польша (в дальнейшем Зопионтрп)⁹⁸ или 5 лет в связи с получением статуса беженца или дополнительной защиты; 4) является ребенком польского гражданина и остается под его родительской опекой. Разрешение на постоянное место жительства предоставляется также иностранцам, указывающих на свою польскую национальность, о чем пойдет речь в 7 пункте.

Разрешение на пребывание долгосрочного резидента Европейских сообществ регулируется абз. 1 ст. 65 закона об иностранцах. Оно предоставляется иностранцу, пребывающему на территории РП непосредственно перед подачей заявления, легально и непрерывно, в течение срока не менее 5 лет, если он имеет: 1) стабильный и регулярный источник дохода, достаточного для покрытия расходов на свое содержание и на содержание членов семьи, находящихся на его иждивении; 2) медицинскую страховку или подтверждение покрытия страховщиком расходов на лечение на территории РП. Некоторые исключения определены в абз. 2 ст. 65 данного закона.

Вышеупомянутые основания пребывания касаются исключительно иностранцев, не являющихся гражданами Европейского союза.

Право на постоянное проживание установлено законом о въезде на территорию РП, пребывании, а также выезде с этой территории граждан стран-членов Европейского союза и членов их семей⁹⁹. Согласно данному закону право на постоянное проживание имеют граждане ЕС по истечении 5 лет непрерывного пребывания на территории РП (ст. 43 и 44). До истечения 5 лет проживания на территории РП право на постоянное проживание получает: 1) работник или само работающее лицо, которое в момент окончания работы или другой трудовой деятельности от своего имени и на свой счет, достигло пенсионного возраста, определенного польскими положениями, касающимися пенсионного страхования или закончило работу для выхода на раннюю пенсию, если перед этим на протяжении 12 месяцев работало или занималось другой деятельностью от своего имени и на свой счет на территории РП и непрерывно пребывало на территории Польши более чем 3 года; 2) работник или

---

⁹⁸ Закон 13 июня 2003 г. о предоставлении иностранцам защиты на территории Республики Польша (Консолид. текст В.з от 2012 г. № 680 с изм.).

⁹⁹ Закон от 14 июля 2006 г. о въезде на территорию Республики Польша, пребывании, а также выезде с этой территории граждан стран-членов Европейского союза и членов их семей (В.з № 144, поз. 1043 с изм.)

индивидуальны производитель, лицо, которое перестало работать или заниматься другой трудовой (оплачиваемой) деятельностью от своего имени и на свой счет на данной территории из-за длительной потери трудоспособности, если пребывало на данной территории непрерывно не менее 2 лет; 3) работник или индивидуальны производитель лицо, которое после 3 лет непрерывного проживания или выполнения работы или другой трудовой (оплачиваемой) деятельности от своего имени и на свой счет на данной территории работает или занимается другой трудовой (оплачиваемой) деятельностью от своего имени и на свой счет в другой стране-члене, все время пребывая на территории РП, куда возвращается, по крайней мере, один раз в неделю (абз. 1 ст. 45). Это касается также членов семей данных субъектов (ст. 46).

Отдельные случаи признания польским гражданином, в том числе и обсуждаемый, обусловлены исполнением требования **непрерывного проживания**. Это предпосылка, которую не предвидело предыдущее правовое регулирование. Согласно абз. 3 ст. 30 ЗГражд для установления того, пребывал ли иностранец непрерывно на территории РП, применяется соответственно абз. 4 ст. 64 Зои. Согласно упомянутому положению, пребывание иностранца на территории РП считается непрерывным в случае, когда ни один из перерывов не длился более чем 6 месяцев и не превысил в общей сложности 10 месяцев, за исключением случаев, когда перерыв был вызван: 1) выполнением профессиональных обязанностей или работой вне территории РП, на основании договора, заключенного с работодателем, местонахождение которого находится на территории РП; 2) сопровождением супруга, выполняющего профессиональные обязанности или работы; 3) лечением иностранца. Бремя доказательства вышеуказанных обстоятельств лежит на иностранце.

Следующее новым, введенным ЗГражд положением, являются – требование доказательства иностранцем в ходе производства наличия стабильного и регулярного источника дохода. Эта предпосылка выступает также как условие предоставления права на проживание долгосрочного резидента ЕС, хотя данный закон не выражает этого прямо, следует в этом месте сослаться на абз. 3 и 3а ст. 65 Зои. Согласно этому положению, доход, после отчисления расходов на проживание, получаемый на каждого из членов семьи, находящегося на иждивении иностранца, или на одного иностранца должен быть выше размера дохода, от которого предоставляется денежное социальное пособие на основании

закона о социальной помощи¹⁰⁰. Расходы на проживание охватывают, по крайней мере, размер постоянных расходов, связанных с эксплуатацией занимаемого жилого помещения, в расчёте на количество лиц, проживающих в данном жилом помещении, и кроме этого расходы на оплату электроэнергии, газа, воды, а также за удаление сточных вод, вывоз мусора и жидких отходов для данного жилого помещения. На тему стабильного и регулярного источника дохода иностранца свое мнение многократно высказывали административные суды, поскольку данная предпосылка вызывает возможность дискреции в административных решениях. Согласно судебной практике, доход следует понимать как сумму финансовых поступлений лица за определенный период времени, полученных из разных источников, достаточных - в определенной временной перспективе - для покрытия расходов на свое содержание и содержание членов семьи, находящихся на иждивении, согласно требованиям, определенным в законе. Источник дохода должен быть, прежде всего, легальным и стабильным, то есть неизменяемым в течение длительного периода; возвращающимся к равновесию после возможного периода нарушения, и регулярным, то есть повторяющимся в точно определенных или одинаковых промежутках времени. Установление в конкретной индивидуальной ситуации наличия у иностранца стабильного и регулярного дохода, выполняющего требования стабильности и регулярности, составляет прогноз относительно возможности получения его в будущем. Такая оценка возможна, в том числе, на основании честного анализа дохода, полученного иностранцем в прошлом¹⁰¹. Необходимость определения органом стабильности и регулярности источника дохода не обосновывает, однако, исследования под этим углом такого длительного периода, который относится к требованию непрерывного проживания. Такая интерпретация материально-правового положения должна быть признана ограничивающей, поскольку не существует регулирования, позволяющее принять какой-либо временной критерий, в котором в течение всего длительного периода должен быть достигнут минимальный доход, определенный абз. 3 ст. 3 Зои. О стабильности и регулярности должна свидетельствовать характеристика

¹⁰⁰ Закон 12 марта 2004 г. об общественной помощи (Консолид. текст В.з от 2009 г. № 175, поз. 1362 с изм.)

¹⁰¹ Решение Воеводского административного суда в Варшаве (в дальнейшем Вас) от 29 ноября 2006 г., № V SA/Wa 1374/06.

источника дохода, его повторяемость, регулярность, динамика. Аналогично следует учитывать динамику жизненной и семейной ситуации¹⁰². Однако, это не является достаточным доказательством, что у стороны будет стабильный и регулярный источник дохода в короткой временной перспективе, которого бы было достаточно при ходатайстве о разрешении на проживание на определенный срок. В случае разрешения на пребывание долгосрочного резидента следует принимать во внимание бессрочность предоставляемого разрешения¹⁰³.

Согласно судебной практике при оценке регулярности и стабильности источника дохода не будут иметь значения, имеющиеся на банковском счету сбережения. Данные средства не представляют собой источника дохода в понимании абз. 1 п.1 ст. 65 ЗоИ¹⁰⁴.

Кроме этого, закон вводит обязанность предоставления права собственности на занимаемое жилое помещение. Такое регулирование обуславливает возможность получения польского гражданства путем признания фактического проживания на территории Польши. Однако, требование наличия права собственности на занимаемое жилое помещение было указано только в двух случаях. Оно касается иностранцев, ходатайствующих о признании польским гражданином на основании абз.1 п.1 и 6 ст. 30 Згражд. В связи с этим необоснованным является расширение данного требования на все предпосылки ст. 30 Згражд. Правом собственности на занимаемое жилое помещение может быть, например, нотариальный акт, подтверждающий право собственности на квартиру или дом, договор найма квартиры или дома. Правом собственности на жилое помещение не является договор ссуды жилого помещения, разве что ссудодателем является его нисходящий, предок или супруг или родители супруга или братья или сестры иностранца¹⁰⁵.

2. Польским гражданином признается иностранец, пребывающий непрерывно на территории Республики Польша, по крайней мере, 2 года на основании разрешения на постоянное место жительства, разрешения на пребывание долгосрочного резидента ЕС, или права на постоянное

¹⁰² Решение Вас в Варшаве от 22 июля 2010 г., № V SA/Wa 590/10.

¹⁰³ Решение Вас в Варшаве от 24 января 2012 г., № V SA/Wa 1284/11.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ Данная оговорка помещена в Бюллетень общественной информации воеводских управлений, см. напр. информацию на сайте <http://bip.lublin.uw.gov.pl>.

проживание, который в течение не менее 3 лет состоит в браке с польским гражданином или не имеет никакого гражданства (абз. 1 п. 2 ст. 30 ЗГражд)¹⁰⁶.

Лицом без гражданства (апатридом) в понимании Конвенции, касающейся статуса апатридов, составленной в Нью-Йорке 28 сентября 1954 г.¹⁰⁷, является лицо, не признанное гражданином какого-либо государства в понимании действующего в нем закона (ст. 1)¹⁰⁸. Польское правовое регулирование не определяет процедуру, которая регулировала бы способ признания данного лица апатридом, в связи с чем получение соответствующих доказательств, подтверждающих отсутствие какого-либо гражданства, лежит исключительно на иностранце¹⁰⁹. Как правило, документ, выданный властями соответствующего государства (с которым до настоящего времени был связан иностранец), и подтверждающий, что данное лицо не является гражданином этого государства, является достаточным доказательством отсутствия у него гражданства. Однако, данное доказательство не всегда доступно. Бывают случаи, когда соответствующие власти страны происхождения или предыдущего проживания иностранца, отказывают в выдаче ему документа с требуемым содержанием, не выдавая также документ, подтверждающий наличие у него гражданства. Бывает также, что они не отвечают на поданное заявление. Власти некоторых стран придерживаются позиции, что они не несут ответственности за указание на лица, с которыми не связывают их никакие правовые отношения. В таких ситуациях следует признать, что если государство отказывает в подтверждении принадлежности данного лица к его государству, этот отказ становится доказательством

¹⁰⁶ Относительно разрешения на постоянное место жительства, разрешения на пребывание долгосрочного резидента ЕС и права на постоянное проживание, а также непрерывного проживания – см. замечания к п.1.

¹⁰⁷ <http://www.unhcr-centraleurope.org/pl/pdf/materialy/konwencje/konwencje-dotyczace-bezpanstwowosci/konwencja-z-1954-r.html>

¹⁰⁸ Данную дефиницию нельзя считать обязывающей, поскольку Конвенция, касающаяся статуса апатридов не была ратифицирована Польшей. Тем не менее, данная дефиниция общепризнанна, в связи с международным характером правового акта, в котором она сформулирована.

¹⁰⁹ Во Франции процедура признания апатридом реализуется Французским бюро защиты беженцев и апатридов (OFPRA), в Испании и в Италии решение о признании беженца апатридом принимает Министр внутренних дел, М. Achiron, *Narodowość i bezpaństwo*. *Przewodnik dla parlamentarzystów*, с. 19. Документ доступен на сайте: www.ipu.org/PDF/publications/nationality_po.pdf

того, что лицо не имеет гражданства, поскольку, как правило, государства предоставляют дипломатическую защиту своим гражданам¹¹⁰.

3. Польским гражданином признается иностранец, пребывающий непрерывно на территории Республики Польша не менее 2 лет на основании разрешения на постоянное место жительства, которое получил в связи с обладанием статуса беженца в РП (абз.1 п. 3 ст. 30 ЗГражд)¹¹¹.

Статус беженца регулируется законом о предоставлении иностранцам охраны на территории Республики Польша (в дальнейшем Зопионтрп). Согласно абз. 1 ст. 13 Зопионтрп, статус беженца предоставляется иностранцу, если в результате обоснованного опасения перед преследованием в стране происхождения из-за расы, религии, национальности, политических убеждений или принадлежности к определенной общественной группе, он не может или не хочет пользоваться защитой данной страны. Статус беженца может, предоставляется также ребенку такого иностранца, рожденному на территории Польши (абз. 2 ст. 13 Зопионтрп).

4. Польским гражданином признается несовершеннолетний иностранец, один из родителей которого является польским гражданином, пребывающий на территории Республики Польша на основании разрешения на постоянное место жительства, разрешения на пребывание долгосрочного резидента Европейских сообществ или права на постоянное проживание, а второй из родителей, не имеющий польского гражданства, дал свое согласие на признание гражданства ребенку (абз. 1 п. 4 ст. 30 ЗГражд)¹¹².
5. Польским гражданином признается иностранец, по крайней мере, одному из родителей которого было восстановлено польское гражданство, если несовершеннолетний иностранец пребывает на территории РП на

---

¹¹⁰ *Ibidem*, с. 17.

¹¹¹ Относительно разрешения на постоянное место жительства и непрерывного проживания – см. Замечания к п. 1.

¹¹² Относительно разрешения на постоянное место жительства, разрешения на пребывание долгосрочного резидента Европейских сообществ и права на постоянное проживание – см. замечания к п.1, относительно согласия одного из родителей – раздел 4.

основании разрешения на постоянное место жительства, разрешения на пребывание долгосрочного резидента Европейских сообществ или права на постоянное проживание, а второй из родителей, не имеющий польского гражданства, дал свое согласие на признание гражданства ребенку (абз. 1 п. 5 ст. 30 ЗГражд)¹¹³.

Институт восстановления польского гражданства регулируют ст. 38 – 45 ЗГражд. Согласно абз. 1 ст. 38, польское гражданство может быть восстановлено по заявлению иностранца, который утратил гражданство до 1 января 1999 г. на основании:

- а) ст. 11 или 13 закона от 1920 г. о гражданстве Польского Государства¹¹⁴. Речь идет о таких ситуациях, в которых утрата польского гражданства наступила через приобретение другого гражданства или вступления в публичную должность или поступления на военную службу в иностранном государстве без согласия соответствующего воеводы (Комиссара правительства ст. г. Варшава), выраженного, в случае намерения поступления на военную службу в иностранном государстве, по соглашению соответствующего командующего округом. Согласно ст. 13 приведенного закона, утрата гражданства распространяется также на жену и детей в возрасте до 18 лет.
- б) ст. 11 или 12 закона от 1951 г. о польском гражданстве¹¹⁵. Согласно приведенному закону, приобретение иного гражданства влекло за собой утрату польского гражданства. Кроме этого, польский гражданин, который пребывал за границей, мог быть лишен польского гражданства в случае, если нарушил обязанность верности Польскому государству, действовал во вред жизненным интересам Народной Польши, нелегально покинул пределы Польского государства после 9 мая 1945 г., отказался вернуться в страну по вызову соответствующих властей, уклонялся от выполнения воинской обязанности, за границей был осужден за тяжкое преступление или был рецидивистом. Лишение польского гражданства можно

---

¹¹³ Относительно разрешения на постоянное место жительства, разрешения на пребывание долгосрочного резидента Европейских сообществ и права на постоянное проживание – см. замечания к п.1, относительно согласия одного из родителей – раздел 4.

¹¹⁴ Закон 20 января 1920 г. о гражданстве Польского Государства (В.з. № 7, поз. 44 с изм.)

¹¹⁵ Закон 8 января 1951 г. о польском гражданстве (В.з. № 4, поз. 25)

было распространить на проживающих за границей лишенного гражданства детей, которым не исполнилось 13 лет.

- в) Ст. 13, 14, 15 закона от 1962 г. о польском гражданстве. Приведенный закон повторяет случаи утраты польского гражданства, урегулированные в предыдущем нормативном акте от 1951 г. Однако, в нем появились 2 новые предпосылки. Первая касается ситуации, когда польская гражданка утрачивала гражданство, если в силу иного закона приобрела иное гражданство в результате вступления в брак с иностранцем или в связи с вступлением в такой брак. Вторая касается ситуации, когда, имея иное гражданство, она приобрела вследствие вступления в брак с польским гражданином или в связи с вступлением в такой брак польское гражданство, после чего этот брак прекратил существование или был признан недействительным и данное лицо, в силу иного закона, имело иное гражданство. Условием утраты гражданства, однако, была подача соответствующего засвидетельствования польскому органу и выдача этим органом решения о принятии этого засвидетельствования.

Польское гражданство по заявлению иностранца восстанавливает соответствующий министр внутренних дел путем принятия решения. Приобретение гражданства наступает в день, когда решение о восстановлении польского гражданства является окончательным. (ст. 39 ЗГрад).

6. Польским гражданином признается иностранец, пребывающий непрерывно и легально на территории Республики Польша не менее 10 лет, который выполняет в совокупности следующие условия: а) имеет разрешение на постоянное место жительства, разрешение на пребывание долгосрочного резидента Европейских сообществ или право на постоянное проживание, б) имеет в Республике Польша стабильный и регулярный источник дохода и право собственности на занимаемое жилое помещение (абз. 1 п. 6 ст. 30 ЗГрад).

7. Польским гражданином признается иностранец, пребывающий непрерывно на территории Республики Польша не менее 2 лет на основании разрешения на постоянное место жительства, которое получил в связи с польским происхождением (абз. 1 п. 7 ст. 30 ЗГрад).

Конституция РП в разделе „Свободы и личные права” говорит о том, что лицо, чье польское происхождение было подтверждено в соответствии с законом, может поселиться на территории Республики Польша на постоянный срок (абз. 5 ст. 52). Вообще следует заметить, что речь идет здесь о лицах, имеющих предков польской национальности, а не обязательно имеющих польское гражданство, поскольку оно не должно быть доказательством правовой связи с Польшей в используемом здесь значении¹¹⁶. Данное положение отсылает к закону, однако до настоящего времени не было введено никакое регулирование, нормирующее отдельно разрешение на постоянное место жительства в связи с польским происхождением. В соответствии с закрепленной судебной практикой воеводских административных судов в применении абз. 5 ст. 52 Конституции РП следует воспользоваться способом выдачи разрешений на постоянное место жительства, предусмотренным законом об иностранцах, а также законом о репатриации, который содержит дефиницию „лица польского происхождения”, то есть определяет, какое лицо признается лицом польского происхождения¹¹⁷. Данной проблемой занялся Конституционный трибунал¹¹⁸, утверждая несоответствие закона об иностранцах Конституции по части, в которой допускается отступление от обоснования решения об отказе предоставления разрешения на постоянное место жительства на основании абз. 5 ст. 52 Конституции в части, касающейся польского происхождения иностранца. Трибунал определил, что причиной нарушения является отсутствие однозначного предусмотренного законом регулирования способа установления происхождения лиц, к которым применяется абз. 5 ст. 52 Конституции. Затем Кт сигнализировал Сейму необходимость принятия законодательной инициативы¹¹⁹ в предмете нормализации порядка установления польского происхождения для целей, указанных

---

¹¹⁶ P. Sarnecki [в:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, pod red. L. Garlickiego, P. Sarneckiego, K. Działochy i in., т. 3, Warszawa 2002, с. 4.

¹¹⁷ Решение Вас от 29 января 2010 г., № V SA/Wa 1618/09. См. также решение Вас в Варшаве от 21 июля 2010 г., № V SA/Wa 354/10, решение Вас в Варшаве от 25 января 2010 г., № V SA/Wa 1446/09, решение Вас в Варшаве от 21 апреля 2008 г., № V SA/Wa 2263/07, решение Вас в Варшаве от 22 февраля 2006 г., № V SA/Wa 2859/05.

¹¹⁸ Решение КТ от 13 мая 2003 г, № SK 21/03.

¹¹⁹ Согласно абз. 2 ст. 4 закона от 1 августа 1997 г. о Конституционном Трибунале (В.з. № 102, поз. 634 с изм.)

в абз. 5 ст. 52 Конституции¹²⁰. В практике воеводских управлений доказательств, подтверждающими польское происхождение, признаются, в том числе документы, выдаваемые польскими государственными властями или церковными органами, а также властями бывшего Союза Советских Социалистических Республик, касающиеся заявителя, его родителей, дедушки/бабушки или прадедушки/прабабушки. Доказательной ценностью обладают, например, польские документы, удостоверяющие личность, акты гражданского состояния или выписки из них, свидетельства о крещении, подтверждающие связь с польскими корнями, документы, подтверждающие прохождение военной службы в Войске Польском, содержащие запись, информирующую о польской национальности, документы, подтверждающие факт депортации или тюремного заключения, содержащие запись о польской национальности, документы, удостоверяющие личность, или другие официальные документы, содержащие запись о польской национальности, документы о реабилитации депортированного лица, содержащие запись о польской национальности, документы, подтверждающие преследование лица из-за его происхождения¹²¹.

Закон о польском гражданстве от 2009 г. вводит следующее требование, которого не было в предыдущем регулировании, которым является **знание польского языка**, подтвержденное официальным свидетельством, о котором говорится в законе о польском языке¹²². Другим документом, подтверждающим знание польского языка, закон признает свидетельство об окончании школы в Республике Польша или свидетельство об окончании школы за границей с польским языком обучения. Согласно ст. 11а закона о польском языке, иностранец или польский гражданин, постоянно проживающий за границей, получает официальное свидетельство, подтверждающее знание польского языка после сдачи экзамена в присутствии государственной экзаменационной комиссии. Исполнительное распоряжение¹²³ к данному закону учрежда-

---

¹²⁰ Решение Кт от 27 мая 2003, дело № S 2/03.

¹²¹ Данные с сайтов Бюро общественной информации воеводских правлений в Люблине и Быдгощи.

¹²² Закон от 7 октября 1999 г. О польском языке (В.з. № 90, поз. 999 с изм.)

¹²³ Распоряжение Министерства национального образования и спорта от 15 октября 2003 г. Относительно Государственной комиссии по сертификации знаний польского языка как иностранного и государственных экзаменационных комиссий (В.з. № 191, поз. 1870 с изм.)

ет Государственную комиссию по сертификации знаний польского языка как иностранного, одной из задач которой является проводить государственные экзамены по польскому языку как иностранному и выдача сертификатов. Административную и финансовую поддержку Государственной комиссии по сертификации знаний польского языка как иностранного и государственной экзаменационной комиссии выполняет Бюро по вопросам академического признания и международного обмена. Любую информацию по поводу экзаменов по польскому языку как иностранному предоставляет созданный в Бюро Секретариат комиссии. Сертификационный экзамен должен определить компетенцию польского языка независимо от того, где, с помощью каких материалов и методов иностранец овладел польским языком. Экзамен состоит из пяти частей: аудио, грамматика, понимание письменных текстов, письмо, речь. Иностранец, ходатайствующий о получении польского гражданства, обязан сдать экзамен на уровне B1 (базовый уровень¹²⁴). Стандарты экзаменационных требований и принципы проведения экзаменов опираются на новейшие рекомендации Совета Европы, нацеленные на стандартизацию тестирования уровня знания иностранных языков в Европе. Экзамены проводятся в государственных и зарубежных экзаменационных центрах, среди которых наиболее популярными являются государственные центры, а среди них – центр в Варшаве¹²⁵.

Введенное положением абз. 2 ст. 30 ЗГрад требование официального свидетельства знания польского языка относится исключительно к иностранцам, ходатайствующим о признании польским гражданином. Очевидным является исключение данного вопроса по отношению к несовершеннолетним иностранцам, о которых говорится в абз. 1 п. 4 и 5 ст. 30 ЗГрад.

Признание польским гражданином является дискреционным актом. Соответствующий воевода по месту жительства иностранца выдает административное решение, которое констатирует признание польским гражданином только в случае, когда выполнены предпосылки, перечисленные в закрытом перечне закона. Данное решение не имеет характера решения администрации, поскольку Воевода обязан признать поль-

---

¹²⁴ до 5 января 2013 г. стоимость экзамена – 60 евро, в случае положительного результата, следует также заплатить за выдачу сертификата (20 евро), источник: <http://certyfikatpolski.pl/>

¹²⁵ Данные из сайта www.nauka.gov.pl

ским гражданином иностранца, который докажет фактические связи с Польшей, о которых говорится в ст. 30 ЗГражд. Согласно ст. 30 закона о гражданстве отказ может иметь место только в случае, когда:

а) иностранец не выполняет предпосылок признания гражданином или

б) приобретение им гражданства могло бы предоставлять угрозу обороноспособности и безопасности государства или защиты безопасности и общественного порядка.

Законодатель употребляет в этом положении выражение „иностранцу отказывают”, которое не оставляет сомнений в связи с обязанностью выдачи органом отрицательного решения в случае существования одной из отрицательных предпосылок. Тем самым невозможно принять, что орган обладает свободой в квалификации результатов случившегося, именуемой административным признанием¹²⁶. Упомянутая как первая из предпосылок отказа в признании гражданином не наводит на сомнения в интерпретации, то вторая требует дополнительного объяснения и конкретизации, а также ссылки на судебную практику административных судов.

Ссылка на угрозу обороноспособности или безопасности государства или защиты безопасности и общественного порядка или возможности нарушения интересов Республики Польша присутствует также в законах, регулирующих правила въезда и проживания иностранцев в Польше, то есть также в законе об иностранцах и в законе о въезде на территорию Республики Польша, пребывании, а также выезде с этой территории граждан стран-членов Европейского союза и членов их семей. Упомянутые регулирования не всегда применяют идентичные формулировки, однако языковые различия носят редакционный характер и не должны влиять на десигнаты (Десигнат (от лат. *designatum*) — означаемое, значение слова) правил. В пользу вышесказанного говорит также целевое толкование, поскольку обсуждаемый аспект служит отказу въезда или предоставления разрешения на проживание в Польше. Сама по себе угроза связана с будущим, однако о существовании „опасения угрозы”, о котором говорится в абз. 2 ст. 31 ЗГражд, делаются выводы на основании событий в прошлом. Из данного оборота вытекает отсутствие

¹²⁶ Решение Вас в Варшаве от 1 июля 2009, № V SA/Wa 1276/08.

уверенности в наступлении события. За достаточные следует принимать установление объективных возможностей угрозы вследствие признака иностранца польским гражданином¹²⁷. Относительно процедурных вопросов, заслуживает внимания факт, что на органах публичной администрации лежит обязанность указания объективно существующих предпосылок, указывающих на угрозу, связанную с предоставлением польского гражданства конкретному иностранцу. Это вытекает из принципа официальности (ст. 7 и 77 к.а.п.). Правильность их установления подчиняется правилам административного производства, в особенности принципу свободной оценки доказательств. Нормативный характер понятий обороноспособности государства, безопасности государства, защиты безопасности и общественного порядка требует конкретизации. Безопасность государства следует связывать, прежде всего, с защитой конституционного строя, общественную безопасность - с защитой жизни, здоровья и имущества от противоправного посягательства, а общественный порядок с задачами администрации, связанными с охраной порядка, предоставляющего возможность нормально жизни в стране¹²⁸. Неким указателем интерпретации понятия обороноспособности государства может служить раздел XVIII Уголовного кодекса¹²⁹ „Преступления против обороноспособности”. Однако, данное выражение следует понимать шире, поскольку закон о гражданстве должен защищать обороноспособность государства, даже если это не связано с нарушением положений приведенного раздела Уголовного кодекса¹³⁰.

Предпосылка угрозы безопасности и общественного порядка была много раз предметом анализа административных судов. Подавляющее большинство судебных постановлений отвергает толкование данных понятий, что делает возможным выдачу решения об отказе иностранцу во въезде или проживании на территории РП путем классификации нарушения какого-либо правового положения как нарушения общественного порядка¹³¹. Кроме этого, решено, что невозможно поставить

¹²⁷ J. Chlebny, *Ochrona interesu publicznego, a prawo cudzoziemca do pobytu w Polsce*, EPS № 10/2007, с. 16, 17.

¹²⁸ E. Ura, *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988, с. 123 – 125.

¹²⁹ Закон 6 июня 1997 г. – Уголовный кодекс (В.з. № 88, поз. 553 с изм.).

¹³⁰ J. Chlebny, *op. cit.*, с. 17.

¹³¹ Решение Высшего а.с. от 6 ноября 2000 г., № V SA 720/00, см. также решение Вас в Варшаве 21 июня 2005 г., № V SA/Wa 886/05, решение Высшего а.с. от 11 июня 2001 г., № V SA 3675/00, решение Вас в Варшаве 21 февраля 2006 г., № V SA/Wa 1498/05.

знак равенства между понятиями „нарушение правопорядка” и „нарушение общественного порядка”, а также, что не каждое нарушение правопорядка одновременно будет нарушением общественного порядка, поскольку данные понятия не являются тождественными¹³². Оценивая угрозы для охраняемых законом благ, согласно абз. 2 ст. 30 ЗГражд, следует учитывать прогноз поведения иностранца в будущем. Нельзя отказ в признании польским гражданином на основании предпосылки угрозы для безопасности общественного порядка трактовать как наказание за поступки, которые иностранец совершил в прошлом¹³³.

Представленный анализ абз. 1 п. 2 ст. 31 ЗГражд показывает, что обязательность принятия решения об отказе в признании польским гражданином в связи с угрозой для обороноспособности или безопасности государства или защиты безопасности и общественного порядка, несмотря ни на что не исключает свободы в принятии решения и, следовательно некой дискреции, в связи с обращением законодателя к нечетко определенным понятиям. Орган обязан произвести интерпретацию этих понятий с опорой на конкретное фактическое положение, активно формулируя правовое положение личности¹³⁴. Однако, обоснованным кажется утверждение, что несмотря на существование оценочного критерия, описанного в ст. 31 Згражд, представляющего собой основу для отказа в признании польским гражданином, данное решение остается решением администрации, поскольку не каждый случай орган сможет рассматривать с точки зрения существования угрозы обороноспособности и безопасности государства или защиты безопасности и общественного порядка. Это не будет иметь смысла в случае несовершеннолетних иностранцев или тех, кто никогда не нарушил правопорядок или общественный порядок Республики Польша.

Урегулирование признания польским гражданином в действующем правовом положении в значительной степени отличается от решения, принятого законом от 1962 г. Были не только расширены положительные предпосылки признания польским гражданином, но и указаны также отрицательные предпосылки, в связи, с чем данное решение, иначе, чем до сих пор, является дискреционным актом, а не актом ад-

¹³² Решения Вас в Варшаве 7 октября 2005 г., № V SA/Wa 1423/05,

¹³³ Решение Высшего а.с. 8 февраля 2002 г., № V SA 1885/01,

¹³⁴ J. Chlebny, *op. cit.*, s. 18.

министрации. Установление того, были ли выполнены обязательные требования для получения гражданства в данном режиме, приобретает объективный характер. Кроме того, признание было предоставлено судебному контролю, что также является новым. *Ratio legis* обсуждаемого в данной главе способа получения гражданства является создание обозримого пути его приобретения. Признаком этого является указание законодателем иностранцу, ходатайствующему о признании польским гражданином, четко определенных требований. Тем самым он создает ясную перспективу приобретения статуса гражданина в случае выполнения предусмотренных законом предпосылок. Поэтому иностранец, который связывает свою жизнь с Польшей, может, активно действовать, чтобы выполнить обозначенные условия¹³⁵.

АГАТА ЗАПЖАЛУК

---

¹³⁵ Решение Кт от 18 января 2012 г., дело № Кр 5/09.

ГЛАВА 5.

ПРОЦЕДУРА ПРИЗНАНИЯ ПОЛЬСКИМ ГРАЖДАНИНОМ

Принципы, условия и порядок приобретения польского гражданства путем признания польским гражданином были определены в положениях раздела 4 Згражд. Положение абз. 3 ст. 10 Згражд утверждает, что в иных вопросах, за исключением вопроса предоставления польского гражданства и выражения согласия на отказ от польского гражданства, применяются положения к.а.п., если иное не установлено законом.

5.1. СУБЪЕКТНЫЕ И ПРЕДМЕТНЫЕ РАМКИ ПРОИЗВОДСТВА

5.1.1 ОРГАН ПУБЛИЧНОЙ АДМИНИСТРАЦИИ, ПРОВОДЯЩИЙ ПРОИЗВОДСТВО

Соответствующим органом для выдачи решения о признании иностранца польским гражданином, согласно положению абз. 1 ст. 36 Згражд, является воевода по месту жительства лица, в компетенцию которого входит данное производство. Положение ст. 36 Згражд является выражением признания за воеводой юрисдикции рассмотрения индивидуальных дел путем административного решения.

В административном производстве, понятие юрисдикции органа, является процессуальным аспектом понятия компетенции¹³⁶. Правовая компетенция определяется как признание нормами статутного права способности принятия правовым субъектом важных правовых конвенциональных действий¹³⁷. Компетенция обязательна в случаях таких юридических действий, которые вызывают определенные изменения в сфере прав и обязанностей участников юридической жизни, а ее выполнению должно предшествовать существование правил, определяющих: кто является субъектом, уполномоченным исполнять данные действия, каким образом данные действия должны быть исполнены, какого рода последствия в определенного рода правовом регулировании следует связывать с исполнением данных действий¹³⁸. В понимании административно-правовой компетенция – это понятие, которое служит описанию правовой ситуации органа публичной администрации, а также других субъектов, выполняющих функции, порученные администрации. Однако, основной предмет компетенции – это применение права, понимаемое как конкретизация прав и обязанностей административных субъектов, а также его создание, под которым понимается введение в правовую систему генерально-абстрактных норм¹³⁹. Аспект компетенции органа сводится к конкретизации общих правовых норм по отношению к определенным адресатам в ходе урегулированного правом конкретного производства, именуется процессуальной компетенцией¹⁴⁰. Процессуальная компетенция органа публичной администрации рассматривается в общем плане как правоспособность органов публичной администрации решать административные дела в данной системе производства, в то время как в более узком плане процессуальная компетенция – это правоспособность административных органов решать конкретные административные дела в определенной системе производства¹⁴¹. Общую компетенцию органов публичной администрации устанавливают п. 1 и 2

¹³⁶ Cp. R. Kędziora, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2008, c. 7.

¹³⁷ A. Bator, *Kompetencja prawna*, [в:] A. Bator, W. Gromski, A. Kozak, S. Kaźmierczyk, Z. Pulka, *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2006, c. 93.

¹³⁸ *Ibidem*.

¹³⁹ M. Matczak, *Kompetencja w prawie administracyjnym*, [в:] *System prawa administracyjnego. Instytucje prawa administracyjnego. Tom 1*, pod red. R. Hausnera, Z. Niewiadomskiego, A. Wróbla, Warszawa 2010, c. 382.

¹⁴⁰ Больше см. R. Kędziora, *Kodeks postępowania*, c. 8.

¹⁴¹ Cp. K. Jandy- Jendrońska, J. Jendrońska, *System jurysdykcyjnego postępowania administracyjnego*, [в:] *System prawa administracyjnego. Tom III*, (ред.) T. Rabska, J. Łętowski, Wrocław 1978, c. 179.

ст. 1 к.а.п., а специальную компетенцию определяет институт юрисдикции и исключения из дела¹⁴². Компетенцию органов публичной администрации решать индивидуальные дела путем принятия решения также нельзя предполагать, поскольку она должна вытекать из конкретного и однозначного положения материального права¹⁴³.

Определение компетенции органа публичной администрации решать дела в предмете признания польским гражданином требует использования общепринятого в доктрине разделения положений административного права на положения материального права, положения конституционного права и процессуального права. Норма материально-правового характера по делу признания польским гражданином определена в положениях ст. 35 и 36 Згражд. Положением конституционного характера в данной системе производства является п. 6 ст. 22 закона о воеводе и правительственной администрации в воеводстве, согласно которому воевода отвечает за выполнение политики Совета министров в воеводстве¹⁴⁴ и выполняет задачи, определенные в отдельных законах. Общая процессуальная компетенция воеводы вытекает из положений п. 1 ст. 1 и § 2 п. 3 ст. 5 к.а.п. Специальную процессуальную компетенцию необходимо установить с опорой на абз. 1 ст. 36 Згражд, который признает её за воеводой по месту жительства лица, которого касается заявление, после установления, что не существуют обстоятельства исключения органа. Тем самым основой установления материальной, местной и инстанционной особенности органа следует рассматривать в абз. 1 ст. 36 Згражд в связи со ст. 30 и 21 к.а.п. и решениями вышеуказанного закона о воеводе и публичной администрации в воеводстве.

Понятие места жительства было определено в положении ст. 25 гражданского кодекса¹⁴⁵(в дальнейшем г.к.), согласно которому местом жительства физического лица признается населенный пункт, где данное лицо пребывает с намерением постоянного проживания. В постановлении Верховного суда от 15 июля 1955 г. указано, что населенным пунктом, где чело-

---

¹⁴² См. В. Adamiak, [в]: В. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądowo administracyjne*, Warszawa 2011, с.109, 113.

¹⁴³ См. обоснование решения Высшего а.с. в Гданьске от 4 декабря 2002 г. Дело № II SA/Gd 335/00.

¹⁴⁴ Законы от 23 января 2009 г. о воеводе и правительственной администрации в воеводстве (В.з. № 31, поз. 206 с изм.)

¹⁴⁵ Закон от 23 апреля 1964 г. г.к. (В.з. № 16, поз. 93 с изм.)

век пребывает с намерением „постоянно” проживать является населенный пункт, который отличается от всех остальных населенных пунктов тем, что в данное время он является центром жизнедеятельности данного человека¹⁴⁶. Место жительства является правовой квалификацией определенного отношения данного лица к месту, которая состоит из двух элементов: пребывание в физическом смысле в определенном населенном пункте (*corpus*), а также воля, намерение постоянно проживать (*animus*)¹⁴⁷. Положения гражданского кодекса определяют место жительства некоторых субъектов по месту жительства других лиц, пользуясь в данном случае конструкцией именуемой вторичным местом жительства¹⁴⁸. Принятие в Зградз способа указания местной особенности органа по отношению к „месту жительства лица, которого касается производство”, вызывает необходимость указания места жительства лица, которое должно быть признано польским гражданином согласно правилам, определенным в Гражданском кодексе¹⁴⁹. Следует добавить, что в случае отсутствия возможности установления места жительства лица, которого касается заявление, на территории Республики Польша обоснованным будет обращение к критериям установления местной особенности органа публичной администрации согласно ст. 21 к.а.п.¹⁵⁰. Данное правило, в случае невозможности установления места жительства, предписывает установление особенности органа по месту постоянного

¹⁴⁶ *Orzecznictwo Sądu Najwyższego z 1956 r.*, № 4, поз. 101 P

¹⁴⁷ См. решение Высшего а.с. в Варшаве от 15 января 2009 г., дело № II FSK 896/08.

¹⁴⁸ См. А. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, с. 192, согласно ст. 27 г.к. местом жительства лица, находящегося под опекой, признается место жительства опекуна, а согласно ст. 26 г.к. § 1 Местом жительства ребенка под родительской опекой признается место жительства родителей или того из родителей, у кого исключительная родительская опека или кому не предоставили возможности исполнять родительскую опеку. § 2. Если правом родительской опеки обладают оба родителя, проживающие в отдельных местах, местом жительства ребенка признается место жительства того из родителей, у кого постоянно проживает ребенок. Если ребенок не проживает постоянно ни у одного из родителей, тогда его место жительства определяет опекунский суд.

¹⁴⁹ Трудности в толковании принятого способа регулирования возникают в ситуации, когда заявление о признании польским гражданином будут касаться больше чем примерно одного лица, когда оно будет подано по отношению к иностранцу и его несовершеннолетнего ребенка, когда родительская опека у обоих родителей, а разные места жительства родителей находятся на территории разных воеводств и ребенок не проживает постоянно ни у одного из них. В таком случае место жительства определяет опекунский суд.

¹⁵⁰ Исключение применять регулирование ст. 21 к.а.п. в связи с содержанием правила абз. 3 ст. 19 Зградз может быть эффективным только вследствие его четкого выражения. Поскольку такого не существует, регулирование ст. 21 к.а.п. остается в силе.

проживания или месту последнего пребывания в стране физического лица, а в дальнейшем, если не удалось установить, соответствующим местным органом признается соответствующий орган территории района Средместье в ст. г. Варшава (т.е. Воевода Мазовецкий).

Согласно регулированию положения абз. 4 ст. 10 Згражд по делам, относящимся к компетенции воеводы, высшим органом в понимании к.а.п. является соответствующий министр внутренних дел. Приведенное регулирование формулирует детерминант определения инстанционной компетенции органа публичной администрации по делу признания польским гражданином. Оно признает за соответствующим министром внутренних дел полномочия для повторного ознакомления и рассмотрения дела в ходе разбирательства, а также верифицирования принятых решений в чрезвычайных административных производствах¹⁵¹. Компетенция высшего органа в области административной судебной практике ограничивается верификацией административных решений и постановлений¹⁵².

5.1.2. СТОРОНА ПРОИЗВОДСТВА

Ключевое значение для определения стороны производства по делу признания польским гражданином имеет положение абз. 1 ст. 37 Конституции, которое в абз. 1 устанавливает, что тот, „кто находится под властью Республики Польша, пользуется свободами и правами, гарантированными Конституцией”. По мнению Конституционного трибунала, содержание понятия „находится под властью Республики Польша” следует рассматривать прежде всего в территориальном аспекте. Трибунал признал, что каждое лицо, независимо от его гражданства или его отсутствия, в момент пересечения границы РП, с исключениями, вытекающими из международных договоров, находится под ее властью, под чем необходимо понимать, что оно обязано соблюдать действующие на территории РП права и вытекающие из него обязанности, а также одновременно может пользоваться в определенном пределе гарантированными правом преимуществами, правами и свободами. Ссылаясь на позицию Кт, можно утверждать, что упорядоченные ст. 37 Конституции становится основой для установления правового

¹⁵¹ Регулирование по отношению к этому определяет правило § 2 ст. 127 к.п.а., § 2 ст. 150 к.а. п., § 1 ст. 157 к.а. п.

¹⁵² См. В. Adamiak, [в]: В. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2009, с. 87.

регулирования, адресатами которого являются субъекты, которых не связывает с государством правовые узы гражданства.

Стороной административного производства, согласно сформулированной в положении ст. 28 к.а.п. дефиниции является „каждый, чьего правового интереса или обязанности касается производство, или кто требует действий органа в связи со своим правовым интересом или обязанностью”. Принятый в к.а.п. способ определения стороны производства является только выражением процессуального аспекта институции стороны. Понятие стороны, в соответствии со ст. 28 к.а.п, может быть выведено только из положений материального права, то есть из правовой нормы, которая является основой для определения права или обязанностей¹⁵³. По этой причине, для определения субъекта, который является стороной производства по делу признания польским гражданином, обязательным является обращение к положениям Згражд, который, определяя субъект, в отношении которого ведется производство, пользуется понятием „иностранец” и „несовершеннолетний иностранец”. Однако данные термины в нем не определены. Допущения согласованности и полноты правовой системы, на которую опирается системное толкование, приводит к тому, что понятие иностранца в Згражд следует понимать согласно положению ст. 2 Зои, занимающего основополагающее место среди правовых актов, касающихся иностранцев в Польше, согласно которому „иностранцем является каждый, кто не имеет польского гражданства”. Сформулированное определение в приведенном положении носит отрицательный характер, единственным критерием, которым используется, является отсутствие польского гражданства, при том не имеет значения, имеет ли данное лицо иное гражданство, иные гражданства или является апатридом¹⁵⁴. Принятие в такой форме регулирования в сфере производства не противоречит ст. 29 к.а.п., признающей административно-правовую способность физическому лицу независимо от статуса в семье и обществе, гражданства и других факторов, значимых при определении позиции личности. Стороной может быть физическое лицо, совершеннолетнее или несовершеннолетнее, а также иностранец или апатрид, оседлый или пребывающий в Польше¹⁵⁵. Из сущности гражданства, понимаемого как узел, связывающий физическое лицо с любым государ-

¹⁵³ См. Решение Высшего а.с. от 19 января 1995 г., № I SA 1326/93.

¹⁵⁴ См. P. Stachniaczyk [в:] *Prawo o cudzoziemcach. Komentarz*, pod red. J. Chlebneho, Warszawa 2006, с. 8.

¹⁵⁵ См. J. Borkowski, [в:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks...*, с. 189-190.

ством¹⁵⁶, вытекает, что правовой интерес, квалифицирующий признание статуса стороны производства по делу признания польским гражданином, может наступить только по отношению к лицам двух категорий. Во-первых, по отношению к иностранцу, подающему заявление. Во-вторых, по отношению к несовершеннолетнему ребенку, находящемуся под родительской опекой данного иностранца, в связи с обстоятельством, что в случае положительного решения несовершеннолетний в силу закона признается польским гражданином¹⁵⁷. Это сугубо индивидуальный характер полномочий, закономерность признания которого исследуют в ходе производства, предопределяет установление такого узкого круга субъектов, являющихся сторонами производства¹⁵⁸.

5.1.3. ПРЕДМЕТ ПРОИЗВОДСТВА

Предметом административного производства является дело, именуемое административным по той причине, что соответствующим органом для его рассмотрения является орган публичной администрации, о котором можно говорить только тогда, когда существует лицо, обладающее административно-правовой способностью, которое может приобрести права или которой могут быть даны обязанности¹⁵⁹. Критерии, классифицирующее признание данного дела административным делом, были определены положением п. 1 ст. 1 к.а.п., которое устанавливает, что регулирование кодекса нормирует производство перед органами публичной администрации в относящихся к компетенции данных органов индивидуальных дел, решаемых путем принятия административного решения. Административный орган обязан установить, существуют ли в совокупности условия принадлежности дела к компетенции органов публичной администрации, решается ли

---

¹⁵⁶ Cp. R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005, s. 256.

¹⁵⁷ Закон о польском гражданстве в ст. 27 говорит о том, что признание польскими гражданами родителей касается также находящихся под их родительской опекой несовершеннолетних детей.

¹⁵⁸ В приговоре Вас в Варшаве от 21 сентября 2005г. № IV SA/Wa 582/05 указано, правда, по отношению к регулированию отмененного закона от 1962 г. о польском гражданстве, что гражданство является личным правом, тесно связанным с лицом, которого касается и, в связи с этим, невозможно возбуждать производство другими лицами, даже если они родственники лица, по отношению к которому должно наступить признание гражданства.

¹⁵⁹ J. Borkowski, *Aspekt przedmiotowy regulacji prawa ...*, s. 131.

она путем принятия решения и имеет ли она черты индивидуального дела¹⁶⁰. Перенося данные рассуждения на почву закона о гражданстве, следует указать, что дело о признании польским гражданином относится к компетенции органа публичной администрации, которым является воевода. Кроме этого, данное дело рассматривается в форме административного решения¹⁶¹, имеет индивидуальный характер, поскольку является „предусмотренной положениями материального административного права возможностью конкретизации взаимных привилегий и обязанностей сторон административно-правового отношения, которыми являются административный орган и индивидуальный субъект, не подчиненный данному органу”¹⁶².

5.2. ВОЗБУЖДЕНИЕ ПРОИЗВОДСТВА

В административном производстве по индивидуальному делу, представляющим собой упорядоченные процессуальные действия, можно выделить три стадии: стадия возбуждения производства, стадия рассмотрения и стадия принятия решения¹⁶³. На этапе возбуждения производства происходит внесение требования стороной или осуществление органом действий, вызывающих возбуждение производства в силу занимаемого положения. Затем орган приступает к формальной и процессуальной оценке поданного стороной требования, а также к процессуальному удостоверению лица, подающего заявление, после чего, в случае их положительного результата, орган уведомляет лиц, являющихся сторонами в возбуждении производства в силу занимаемого положения или по заявлению одной из сторон. В связи с сугубо личным характером привилегии требования о признании польским гражданином, необходимо принципиально исключить возможность возбуждения производства в силу занимаемого положения в данном предмете. Согласно регулированию абз. 5 ст. 33 Згражд заявление о признании польским гражданином необходимо подать на официальном бланке, образец которого определяет постановление Министра внутрен-

¹⁶⁰ A. Wróbel, [в:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do kodeksu postępowania administracyjnego*, LEX/el., 2012.

¹⁶¹ Ср. правило ст. 36 закона о польском гражданстве.

¹⁶² См. T. Woś, *Pojęcie „sprawy” w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego*, Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1022, Prawo CLXVIII, Wrocław 1990, с. 334.

¹⁶³ См. R. Kędziora, *Kodeks...*, с. 337.

них дел¹⁶⁴. Бланк заявления должен содержать информацию, определенную в абз. 1-3 ст. 33 Згражд.¹⁶⁵, должен быть заполнен на польском языке и сопровожден личной подписью заявителя или предусмотренного законом представителя. Дополнительно, согласно абз. 4 ст. 33 Згражд, к заявлению следует приложить документы, подтверждающие данные и информацию, указанную в заявлении, документ, подтверждающий знание польского языка, и фотографии лиц, которых касается заявление. Все элементы, указанные в ст. 33 Згражд, следует классифицировать как другие требования, установленные положениями закона, о которых говорится в § 2 ст. 64 к.а.п. Оценка дополнения таким образом определенным требованиям заявления будет являться предметом формального контроля заявления, а в случае выявления неточностей, обязывает орган предпринять процессуальные действия, определенные в к.п.а, например, вызов сторон для устранения недостатков в заявлении, оставление заявления без рассмотрения, передача дела соответствующему органу, возврат заявления с соответствующим пояснением или постановление об отказе в возбуждении производства¹⁶⁶. Затем орган будет обязан произвести процессуальную оценку, то есть указать наличие обязательных предпосылок, необходимых для возбуждения производства, в том числе способности органа возбудить производство по делу и принять решение¹⁶⁷. За подачу заявления о признании польским

---

¹⁶⁴ Постановление Министра внутренних дел от 3 августа 2012 г. по делу образца бланка заявления о признании польским гражданином и приложенной к нему фотографии (Д.з. поз 916)

¹⁶⁵ В абз. 1 перечислены элементы заявления: данные иностранца, адрес проживания, информация об источниках содержания иностранца в Республике Польша, занимаемом жилом помещении, его достижениях на работе, политической и общественной деятельности, данные супруга иностранца, информация, ходатайствовал ли иностранец о признании польским гражданином в прошлом, а также обладал ли он польским гражданством, обоснование. Если заявитель осуществляет родительскую опеку над несовершеннолетним иностранцем, в заявлении должны также находиться данные, касающиеся несовершеннолетнего, а также информация относительно заявлений указанных в абз. 2 п. 2 ст. 7 или ст. 8 закона. В случае если заявление было подано исключительно по отношению к несовершеннолетнему иностранцу, в заявлении должны находиться данные, указанные в абз. 1 и 2, за исключением информации об адресе проживания и супруге и дополнительно данные предусмотренного законом представителя.

¹⁶⁶ См. А. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.61(a) Kodeksu postępowania administracyjnego*, [в:] М. Jaśkowska, А. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do kodeksu postępowania administracyjnego*, LEX/el., 2012.

¹⁶⁷ *Ibidem*. Процессуальную оценку определяют, прежде всего, правила п. 1 ст. 1, ст. 28, ст. 19-27, ст. 61а к.а.п.

гражданином взимается оплата в размере 219 польских злотых¹⁶⁸. Обязанность внесения оплаты налоговых сборов возникает в момент подачи заявления¹⁶⁹, в случае её невнесения в соответствии с § 1 ст. 261 к.а.п., заявитель будет призван уплатить ее в назначенный срок под угрозой возврата заявления¹⁷⁰.

Административное производство возбуждается по требованию стороны в момент передачи данного требования органу публичной администрации, если оно не содержит формальных неточностей. Определение даты возбуждения производства имеет принципиальное значение в связи с обстоятельством, что в этот момент орган публичной администрации обязан гарантировать стороне активное участие в производстве. С этого момента начинается также предусмотренный законом срок решения данного дела¹⁷¹.

5.3. ОБЪЯСНИТЕЛЬНОЕ (ОЗНАКОМИТЕЛЬНОЕ) ПРОИЗВОДСТВО

Стадия объяснительного производства охватывает совокупность действий, предпринимаемых в административном производстве для решения дела¹⁷². Знакомство с фактами в процессе применения права должно предоставить основания для урегулирования данного дела, поэтому предметом знакомства в процессе применения права выступили факты, имеющие

---

¹⁶⁸ Приложение (часть 1, поз. 26) к закону от 16 ноября 2006 г. о госпошлине (В.з. № 225, поз. 1635 с изм.).

¹⁶⁹ Ср. абз. 1 п. 1 ст. 6 закона о госпошлине.

¹⁷⁰ Правило § 4 ст. 261 к.а.п. дает возможность решить дело без уплаты госпошлины в случаях, если в пользу немедленного решения говорят общественные причины или важные интересы стороны, если подача заявления является действием, для которого установлен конкретный крайний срок или если заявление было подано лицом, проживающим за границей. Следует добавить, что сторона должна подать заявление по данному делу.

¹⁷¹ См. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.61 Kodeksu postępowania administracyjnego*, [в:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany...* Обязанность гарантировать стороне активное участие в производстве вытекает из правила ст. 10 к.а.п., сроки решения дела и средства противодействия бездействия или длительности производства определяют правила ст. 35-37 к.а.п. Обязанность гарантировать стороне активное участие в производстве вытекает из правила ст. 10 к.а.п., сроки решения дела и средства противодействия бездействия или длительности производства определяют правила ст. 35-37 к.а.п.

¹⁷² См. Zob. R. Kędziora, *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa 2012, с. 218.

существенное значение для рассмотрения дела. Законоположения, регулирующие процесс установления фактов, указывают также, кто обязан проявить инициативу в установлении фактов, предоставлять существенную для решения дела информацию и кто отвечает за отсутствие некоторых фактов, то есть т.н. распределение бремени доказательства¹⁷³. Понятием бремени доказательства не пользуется к.а.п и данный вопрос по - разному толкуется в судебной практике и доктрине. Положение ст. 7 к.а.п. возлагает на орган публичной администрации обязанность, предпринятая в силу занимаемого положения или по требованию сторон всяких обязательных действий для точного выяснения фактического состояния, а также для решения дела. В свою очередь § 1 ст. 77 к.а.п. обязывает орган к исчерпывающему сбору и рассмотрению всего доказательственного материала. Вышеуказанные регулирования не должны быть отождествлены с перенесением на орган, ведущий производство, бремени доказательства, понимаемого таким образом, как тот вопрос регулирует ст. 6 г.к. В теории права бремя доказательства понимается в двух плоскостях – формально-правовой и материально-правовой. Говоря о бремени доказательства в формальном значении, указывают на субъекты, которые должны проявить инициативу при сборе информации, а также продемонстрировать истинность некоторых утверждений, тогда как материально-правовое указывает, кто отвечает за отсутствие некоторых существенных в данном деле обстоятельств¹⁷⁴. В приговоре Высшего а.с. в Люблине от 17 мая 1994 г. указано, что из положений ст. 7 и § ст. 77 к.а.п. вытекает, что доказательное производство опирается на принцип официальности, что означает, что административный орган в силу занимаемого положения обязан привести доказательства, служащие установлению фактического состояния дела¹⁷⁵. Приведенная позиция соответствует бремени доказательств в формально-правовом понимании. В приговоре Высшего а.с. в Катовице от 15 января 1997 г. было принято, что правом органов администрации является ожидание и требование того, чтобы сторона, ходатайствующая о какой-либо налоговой льготе, доказала фактические обстоятельства, на которые она ссылается в данном заявлении¹⁷⁶. Может сложиться впечатление, что второе приведенное

¹⁷³ Cp. S. Wronkowska, *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005, с. 150- 151.

¹⁷⁴ *Ibidem*, с. 151.

¹⁷⁵ См. решение Высшего а.с. в Люблине от 17 мая 1994 г. № SA/Lu 1921/93, LEX № 26517.

¹⁷⁶ См. решение Высшего а.с. в Катовице от 15 января 1997г. № SA/Ка 2730/95, LEX № 27414.

постановление ссылается на бремя доказательств в материально-правовом понимании, указывая, что, если сторона производства не указала на существование обстоятельств, в связи с которыми следовало бы признать за ней определенные привилегии, она несет негативные последствия, основанные на непризнании тех привилегий. В контексте, представленном таким образом, следует обратить внимание на регулирование закона о гражданстве. Принятый в к.а.п. принцип открытого списка доказательственных средств и их равной силы, подвергается своего рода ограничению в законе о гражданстве, который накладывает на лицо, выступающее с заявлением о признании польским гражданином, обязанность предоставления определенных документов, которые позволяют доказать в производстве, что существуют обстоятельства, квалифицирующие выдачу решения. Поэтому, с одной стороны, указанные в абз. 4 ст. 33 Згражд документы будут квалифицированы как формальные элементы заявления, с другой стороны они будут доказательным материалом по делу.

Документ определен как обнаружение какой-то информации, выраженной на бумаге или другом материале¹⁷⁷. С точки зрения определённых критериев документы могут быть поделены на частные и официальные. К.а.п. не содержит законного определения документа, не относит к доказательной ценности частные документы¹⁷⁸. Ключевое значение в ходе объяснительного производства приобретает ст. 76 к.а.п., которая признает за официальными документами более высокую доказательную ценность по части того, что в них утверждено, если они были подготовлены согласно предписанной форме в предназначенных для этого государственных органах. Таким образом, подготовленные официальные документы пользуются статусом истинности и статусом соответствия, с истиной заявления органа, которым они составлены¹⁷⁹. Такими считаются, интерпретируемыми ст. 76 к.а.п., оригиналы документов, а также их копии, заверенные нотариусом или выступающим в деле представителем, являющимся адвокатом или юрисконсультулом, а также копия заверенная органом или субъектом, в актах которого находится данный документ. Расширение круга субъектов, за которыми признана возможность удостоверения документов в административном производстве, наступило в силу регуляции закона от 23 октября 2009 г. об

¹⁷⁷ См. T. Misiuk- Jodłowska, [в:] J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misiuk- Jodłowska, K. Weitz, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009, с. 433.

¹⁷⁸ См. R. Kędziora, *Ogólne postępowanie... op. cit.*, с. 235

¹⁷⁹ Ср. B. Adamiak, [в:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks... op. cit.*, с. 321.

изменении законов по делу удостоверения документов¹⁸⁰, целью которой было уменьшение затруднения, основанного на обязательности лишения сторонами производства, часто на долгое время, оригиналов документов или расходах на их нотариальное заверение или получения их заверенных копий¹⁸¹. В свою очередь положение ст. 12 Згражд обязывает лицо, выступающее с заявлением о признании польским гражданином, в случае подачи документов, составленных на иностранном языке, предоставить их переводы, выполненные присяжным переводчиком. Обязанность выполнения официальных действий и подачи волеизъявления на польском языке не независимо от предвиденного регулирования, накладывает на субъекты, выполняющие публичные задания, закон о польском языке. В случае подачи лицом вместе с заявлением о признании польским гражданином документа, составленного на иностранном языке, орган, ведущий производство, обязан вызвать заявителя для предоставления присяжного перевода документа, на который он ссылается. Это не меняет факта, что доказательством остается содержание иноязычного документа, а не его перевод, поскольку перевод не заменяет документа, составленного на иностранном языке, а служит только установлению содержания данного документа¹⁸².

Внимания требует ещё наложение в силу положения абз. 2 ст. 36 Згражд, на орган, ведущий производство по делу признания польским гражданином, обязанности проведения процедуры взаимодействия, то есть обращения к коменданту воеводской полиции, директору представительства Агентства внутренней безопасности и, в случае необходимости, к другим органам о предоставлении информации, не угрожает ли приобретение польского гражданства обороноспособности, безопасности государства или защиты безопасности и общественного порядка. Процедурные вопросы взаимодействия органов регулирует положение ст. 106 к.а.п., а также положения Згражд, относящиеся к термину принятия позиции, которые в связи с принципом первенства конкретных положений будут применены перед регулированием кодекса. Следует подчеркнуть, что положение § 2 ст. 106 к.а.п., накладывающее на проводящий процедуру взаимодействия орган обязанность уведомления сторон производства об обращении

---

¹⁸⁰ Закон от 23 октября 2009 г. об изменении законов по делу удостоверения документов (В.з. № 216, поз. 1676 с изм.)

¹⁸¹ Сеймовая печать от 19 мая 2009 г., № 2064 (<http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/2064.htm>).

¹⁸² См. решение Вас в Гожове Велькопольским от 27 января, № I SA/Go 914/08.

к другим органам для определения позиции, находит полное применение в производстве по делу признания польским гражданином. Принятие точки зрения не наступает в самостоятельном производстве, а в стадии производства по делу, которое должно быть решено путем решения. В связи с этим, принятие точки зрения наступает с существенным отличием по отношению к производству, который ведёт органом, занимающимся делом¹⁸³. Содействующие органы принимают точку зрения путем постановления, которое сторона может обжаловать¹⁸⁴, а в случае применения стороной данного средства, к концу жалобного производства, орган не может рассматривать главного производства¹⁸⁵. Оценка, принятая содействующим органом, не является обязывающей для органа, ведущего производство, и носит вспомогательный характер¹⁸⁶.

5.4. РЕШЕНИЕ

Согласно ст. 104 к.а.п. административный орган завершает дело путем принятия решения, которое решает дело по его сути целиком или частично или иным способом завершает производство в данной инстанции. Производство, веденное в обсуждаемом порядке органом первой инстанции, может быть завершено положительным решением – признанием заявителя или лица, от имени которого он выступает, польским гражданином, отрицательным решением – отказом в признании польским гражданином или решением не по существу – прекращением дела.

Решение о признании польским гражданином является самым главным, а приобретение на его основе гражданства лицом, выступающим с заявлением наступает в день его введения в правовой оборот.

Предпосылки отказа в признании польским гражданином и выдача решения в том предмете регулирует ст. 31 Згражд. В свою очередь, прекращение производства следует оценивать в соответствии с нормами той институции в положении ст. 105 к.а.п., а также учитывая конкретную предпосылку прекращения производства из абз. 1 ст. 35 Згражд, которая утверждает, что производство о признании польским гражданином подле-

¹⁸³ Ср. решение Вас в Варшаве 8 мая 2012 г., № VI SA/Wa 1860/11.

¹⁸⁴ § 5 ст. 106 к.а.п.

¹⁸⁵ См. решение 7 судей Высшего а.с. от 9 ноября 1998 г., № OPS 8/98.

¹⁸⁶ См. решение Высшего а.с. 6 октября 2006 г., № II OSK 1203/05.

жит прекращению в случае констатации, что заявление, в связи с которым оно было начато, было подано во время, когда в отношении иностранца проводилось производство по делу признания польским гражданином. Приведенное положение имеет особое существенное значение в связи с исключением из процедуры признания польским гражданином, действующей в к.п.а., одним из последствий которого является отсутствие регулирования в предмете сроков решения дела и средств противодействия бездействию или длительности производства. Иностранец, выступающий с заявлением о предоставлении польского гражданства, во время производства по данному делу, закрывает себе путь к получению желательного для него решения по делу признания польским гражданином.

Каждое из решений, принятых воеводой, в деле о признании польским гражданином должно содержать конструктивные элементы, перечисленные в ст. 107 к.а.п. и подлежать вручению на основе принципов, принятых в кодексе. Положение ст. 110 к.а.п. устанавливает принцип связи органа публичной администрации и выданным им административным решением, которое выполняет гарантирующую функцию в отношении к принципу длительности административного решения.¹⁸⁷ Связь органа публичной администрации и выданным им решением возникает в момент вручения или оглашения решения стороне и длится до момента кассации или изменения такого решения, предусмотренным в кодексе способом¹⁸⁸. Выдача административного решения не является одновременно его введением в правовой оборот. Волеизъявление органа публичной администрации требует следствия обнаружения путем передачи его адресату¹⁸⁹.

Административные решения, принимаемые в производстве по делу признания польским гражданином, могут быть обжалованы на основании принципов, определенных в к.а.п. Оспаривание решения органа первой инстанции будет возможно в порядке кассационного производства, а также в чрезвычайных порядках административного производства, урегулированных в разделах 12 и 13 II части к.а.п. Решения, выданные в этом предмете, также подчинены на общих принципах контролю административных судов. Принятие такого решения обозначает признание за иностранцем, выступающим с заявлением о признании польским гражданином, всех га-

¹⁸⁷ См. R. Kędziora, *Kodeks...*, с. 586.

¹⁸⁸ См. A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany do art.110 Kodeksu postępowania administracyjnego* [в:] M. Jaśkowska, A. Wróbel, *Komentarz aktualizowany...*

¹⁸⁹ Решение Вас в Познани от 16 декабря 2010 г., № IV SA/Po 844/10.

рантий и стандартов защиты, связанных с обжалованием решений органов публичной администрации.

БАРБАРА ВУЙЦИК

СПИСОК СТОЧНИКОВ

Правовые акты

Конституция Республики Польша от 2 апреля 1997 г. (З. в. от 1997 г., № 78, поз. 483).

Закон Конституции от 17 октября 1992 г., о взаимоотношении между законодательной и исполнительной властями Республики Польша, а также о местном самоуправлении (В. з, № 84, поз. 426).

Гаагская Конвенция от 12 апреля 1930 г. (В. з. от 1937 года, № 44, поз. 361) с протоколом о случаях безгражданства (В. з. от 1937 г., № 77, поз. 568).

Конвенции, касающейся статуса апатридов, составленной в Нью-Йорке 28 сентября 1954 г. (<http://www.unhcr-centraleurope.org>).

Конвенция о гражданстве замужних женщин, открытая для подписания в Нью-Йорке 20 февраля 1957 г. (В. з. от 1959, № 56, поз. 334).

Международный пакт о гражданских и политических правах (В. з. от 1977 года, № 38, поз. 167).

Конвенции о правах ребёнка, принятым Генеральной Ассамблеей Организации Объединенных Наций 20 ноября 1989 года (З. в. 1991 года, № 120, поз. 526).

Закон 20 января 1920 г. о гражданстве Польского Государства (В.з. № 7, поз. 44 с изм.).

Закон 8 января 1951 г. о польском гражданстве (В.з. № 4, поз. 25).

Закон от 14 июня 1960 г. - Кодекс административного производства (консолид. текст В. з. от 2000 г., № 98, ст. 1071 с изм.).

Закон от 1962 г. о польском гражданстве (консолид. текст В. з. от 2000 г., № 28, ст. 353, с изм.).

Закон от 23 апреля 1964 г. – Гражданский кодекс (В. з. № 16, поз. 93 с изм.).

Закон от 25 февраля 1964 г. - Семейный и опекунский кодекс (В. з № 9, поз. 59 с изм.).

Закон от 17 ноября 1964 г. – Гражданский процессуальный кодекс (В.з № 43, поз. 269 с изм.).

Закон от 10 апреля 1974 г. о регистре населения и паспортах (консолид. текст. В. з. от 2006 г., № 139, поз. 993, с изм.).

Закон от 13 февраля 1984 г. о функциях консулов Республики Польша (консолид. текст. В. з. от 2002 г., № 215, поз. 1823 с изм.).

Закон от 29 сентября 1986 г. об аКонституционный Трибуналах Гражданского Состояния (консолид. текст В. з. от 2011 г., № 212, поз. 1264).

Закон от 1 августа 1997 г. о Конституционном Трибунале (В.з. № 102, поз. 634 с изм.).

Закон от 6 июня 1997 г. – Уголовный кодекс (В.з. № 88, поз. 553 с изм.).

Закон от 17 декабря 1998 г. о пенсии и инвалидности от Фонда Социального Страхования (В. з. № 162, поз. 1118, с изм.).

Закон от 7 оКонституционный Трибуналября 1999 г. о польском языке (В.з. № 90, поз. 999 с изм.).

Закон от 9 ноября 2000 г. о репатриации (консолид. текст В. з. от 2004 г., №53, поз. 532 с. изм.).

Закон от 30 августа 2002 г. право на производство в административных судах (В.з. № 153, поз. 1270 с изм.).

Закон от 13 июня 2003 г. о предоставлении иностранцам защиты на территории Республики Польша (консолид. текст В.з от 2012 г. № 680 с изм.).

Закон от 13 июня 2003 г. об иностранцах (В. з. от 2011 г., № 264, поз. 1573, с изм.).

Закон от 12 марта 2004 г. об общественной помощи (консолид. текст В.з от 2009 г. № 175, поз. 1362 с изм.).

Закон от 28 июля 2005 г. о судебных издержках по гражданским делам (консолид. текст В.з от 2010 г. № 90, поз. 594 с изм.).

Закон от 14 июля 2006 г. о въезде на территорию Республики Польша, пребывании, а также выезде с этой территории граждан стран-членов Европейского союза и членов их семей (В.з № 144, поз. 1043 с изм.).

Закон от 16 ноября 2006 г. о госпошлине (В.з. № 225, поз. 1635 с изм.).

Закон от 7 сентября 2007 г. о Карте поляка (В. з. от 2007 г., № 180, поз. 1280).

Закон от 7 оКонституционный Трибуналября 1999 г. о польском языке (В.з. № 90, поз. 999 с изм.).

Закон от 2 апреля 2009 г. о польском гражданстве (В. з. от 2012 г., поз. 161).

Закон от 23 октября Конституционный Трибунал 2009 г. об изменении законов по делу удостоверения документов (В.з. № 216, поз. 1676 с изм.).

Закон от 7 октября Конституционный Трибунал 1999 г. о польском языке (В.з. № 90, поз. 999 с изм.).

Закон от 5 января 2011 г. - Избирательный кодекс (В. з.от 2011 г., № 21, поз. 112).

Распоряжение министра внутренних дел и администрации от 28 июня 2001 г. по вопросу моделей и регистров применяемых в производствах по вопросу репатриации, а также способа обработки данных заключённых в этих моделях и регистрах (В. з. от 2001 г., № 73, поз. 778).

Распоряжение Совета Министров от 21 мая 2002 г. о типах курсов польского языка и адаптации, а также о способе их организации для репатрианта и членов его ближайшей семьи, прибывших в Польскую Республику (В. з. от 2002 г., № 67, поз. 613).

Распоряжение Министерства национального образования и спорта от 15 октября Конституционный Трибунал 2003 г. Относительно Государственной комиссии по сертификации знаний польского языка как иностранного и государственных экзаменационных комиссий (В.з. № 191, поз. 1870 с изм.).

Распоряжение министра иностранных дел от 15 ноября 2011 г. о модели бланка заявки на национальную визу для репатриации и фотографий приложенных к заявке (В. з. от 2012 г., поз. 46).

Распоряжение Министра внутренних дел от 3 августа 2012 г. по делу образца бланка заявления о признании польским гражданином и приложенной к нему фотографии (В. з. поз. 916).

Распоряжение Президента Республики Польша от 7 августа 2012 г. По делу определения образца заявления о предопределении польского гражданства, требований к фотографии, прилагаемой к заявлению, а также образцов конституционный Трибуналов предоставления польского гражданства и уведомления об отказе в предоставлении польского гражданства (В.з., поз. 927).

Устава Канцелярии Президента Республики Польша, представляющим собой приложение к распоряжению Президента РП от 28 марта 2006 г. по делу предоставления устава Канцелярии Президента Республики Польша (М. Р. № 59, поз. 526 с изм.).

Распоряжение Министра иностранных дел от 4 ноября 1985 г. по вопросу детальной процедуры перед консулом (М.Р. от 1985, № 35, поз. 233).

Распоряжение Сената Республики Польша от 20 июля 2000 г. по делу закона о польском гражданстве, издание Сейма № 2120.

Судебная практика

Решение Конституционного Трибунала от 18 января 2012 г., № Кр 5/09.

Решение Конституционного трибунала от 13 мая 2003 г, № SK 21/03.

Постановление Конституционного Трибунала от 27 мая 2003, дело № S 2/03.

Решение Конституционного Трибунала от 18 января 2012 г., дело № Кр 5/09.

Решение Верховного Суда от 18 февраля 1969 г., №. III CRN 427/68.

Решение Верховного суда от 16 декабря 1997 г., № III CZP 63/97.

Решение Верховного административного суда от 22 мая 2007 г., I OSK 947/06, не опубликовано.

Решение Верховного административного суда от 6 ноября 2000 г., № V SA 720/00.

Решение Верховного административного суда от 11 июня 2001 г., № V SA 3675/00. Решение Верховного административного суда 8 февраля 2002 г., № V SA 1885/01.

Решение Верховного административного суда от 19 января 1995 г., № I SA 1326/93.

Решение Верховного административного суда в Люблине от 17 мая 1994 г. № SA/Lu 1921/93.

Решение Верховного административного суда в Катовице от 15 января 1997г. № SA/Ка 2730/95.

Решение 7 судей Верховного административного суда от 9 ноября 1998 г., № OPS 8/98.

Постановление 7 судей Верховного административного суда от 9 ноября 1998 г. OPS 4/98.

Решение Верховного административного суда 6 октября 2006 г., № II OSK 1203/05.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве от 21 апреля 2008 г., № V SA/Wa 2263/07.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве от 11 декабря 2007 г., № V SA/Wa 1896/07.

Решения Воеводского административного суда в Варшаве от 21 апреля 2008 г., № V SA/Wa 2263/07.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве от 11 декабря 2007 г., № V SA/Wa 1896/07.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве от 25 января 2010 г., № V SA/Wa 1446/1409.

Постановление Воеводского административного суда в Варшаве от 27 мая 2004 г., № II SA/WA 270/04.

Решение Воеводского Воеводского административного суда в Варшаве от 29 ноября № 2006 г., № V SA/Wa 1374/06.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве от 29 января 2010 г., № V SA/Wa 1618/09.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Варшаве от 21 июля 2010 г., № V SA/Wa 354/10.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Варшаве от 25 января 2010 г., № V SA/Wa 1446/09.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Варшаве от 21 апреля 2008 г., № V SA/Wa 2263/07.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Варшаве от 22 февраля 2006 г., № V SA/Wa 2859/05.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Варшаве от 1 июля 2009, № V SA/Wa 1276/08.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве 21 июня 2005 г., № V SA/Wa 886/05.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Варшаве 21 февраля 2006 г., № V SA/Wa 1498/05.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Варшаве 7 октября 2005 г., № V SA/Wa 1423/05.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Гожове Велькопольским от 27 января, № I SA/Go 914/08.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Варшаве 8 мая 2012 г., № VI SA/Wa 1860/11.

Решение Воеводского административного суда в Варшаве в Познани от 16 декабря 2010 г., № IV SA/По 844/10.

Заметки Верховного Суда от 9 февраля 2009 года по проеКонституционный Трибуналу закона о польском гражданстве, Верховный суд, Отдел анализа и исследований, BAS III-021-246/08, приложение для парламентского издания № 1481.

Обоснование приговора Конституционного трибунала от 18 января 2012 г., № Кр 5/09, „Monitor Polski” 2012 г., поз. 39.

Литература

Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2009.

Adamiak B., Borkowski J., *Postępowanie administracyjne i sądowniczoadministracyjne*, Warszawa 2011.

Achiron M., *Narodowość i bezpieczeństwo. Przewodnik dla parlamentarzystów*, (aut.), dostępny na stronie www.ipu.org/PDF/publications/nationality_po.pdf

Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.

Bator A., Gromski W., Kozak A., Kaźmierzyk S., Pulka Z., *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Warszawa 2006.

Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2005.

Chlebny J., *Ochrona interesu publicznego, a prawo cudzoziemca do pobytu w Polsce*, EPS 2007.10.15, s. 16, 17.

Gromek Z., *Projekt stanowiska Sejmu w sprawie z wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. akt Кр 5/09), dotyczącego ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim*, „Zeszyty Prawnicze”, Biuro Analiz Sejmowych 2009, nr 3-4.

Jodłowski J., Resich Z., Lapiere J., Misiuk- Jodłowska T., Weitz K., *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009.

Jagielski J., *Obywatelstwo polskie. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1998.

Jagielski J., *Z problematyki obywatelstwa oraz prawa o obywatelstwie polskim (kilka refleksji na kanwie nowej ustawy o obywatelstwie polskim)*, w: *Między tradycją*

a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi, red. J. Supernat, Wrocław 2009, s. 219-233.

Kędziora R., *Ogólne postępowanie administracyjne*, Warszawa 2012.

Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Kędziora R., Warszawa 2008.

Kodeks postępowania cywilnego, red. A. Zieliński, Warszawa 2012.

Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. T. Ereciński, Warszawa 2009.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.

Komentarz aktualizowany do ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, Jaśkowska M., Wróbel A., LEX/el., 2013.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, L. Garlicki, P. Sarnecki, K. Działocha i in., t. 3, Warszawa 2002.

Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz, Zieliński A., Warszawa 2006.

Krzan B., *Zasada efektywnego obywatelstwa w prawie międzynarodowym i europejskim*, w: *Status prawny obywatela RP po przystąpieniu do Unii Europejskiej*, red. B. Mielnik, Wrocław 2005, s. 165-181.

Maciejko W., *Osobowe prawo administracyjne*, Warszawa 2008.

Mielnik B., *Zasada poszanowania obywatelstwa polskiego i zapewnienia opieki obywatelowi przebywającemu poza granicami kraju*, w: *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, red. I tomu M. Jabłoński, Warszawa 2010, s. 470-509.

Mojak R., *Pozycja ustrojowa Prezydenta RP w świetle nowej Konstytucji*, „Państwo i Prawo” z 1997 r., nr 11-12, s. 54-70.

Prawo o cudzoziemcach. Komentarz, red. J. Chlebny, Warszawa 2006.

Postępowanie cywilne, t. 2c, red. A. Zieliński, Warszawa 2009.

Radwański Z., *Prawo cywilne - część ogólna*, Warszawa 2005.

Rytel A., *Nabycie obywatelstwa polskiego przez repatriację*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2004, nr 1, s. 215-227.

System prawa administracyjnego. Tom III, red. T. Rabska, J. Łętowski, Wrocław 1978.

System prawa administracyjnego. Prawo procesowe administracyjne. Tom 9, red. R. Hausner, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2010.

Szreniawski J., *Podstawowe problemy obywatelstwa*, w: *Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa Profesora Wiesława Skrzydły*, red. T. Bojarski, E. Gdulewicz, J. Szreniawski, Lublin 2000, s. 295-310.

Tarno J., *Naczelný Sąd Administracyjny a wykładnia prawa administracyjnego*, Warszawa 1999.

Ura E., *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Rzeszów 1988.

Ura P., *Repatriacja jako sposób nabycia obywatelstwa polskiego*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji” 18 (2012), s. 239-259.

Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001.

Woś T., *Pojęcie „sprawy” w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1022, Prawo CLXVIII”, Wrocław 1990, 329-335.

Wronkowska S., *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań 2005.

Zdanowicz M., *Wielokrotne obywatelstwo w prawie międzynarodowym i krajowym*, Warszawa 2001.

Другие источники

<http://bip.lublin.uw.gov.pl/>

<http://bip.bydgoszcz.uw.gov.pl/>

<http://certyfiakatpolski.pl/>

<http://www.nauka.gov.pl/>

Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny 2012*, s. 463, tabl. 46 (210).

USTAWA O OBYWATELSTWIE POLSKIM

USTAWA
z dnia 2 kwietnia 2009 r.
o obywatelstwie polskim
(Dz. U. z dnia 14 lutego 2012 r.)

Rozdział 1
PRZEPISY OGÓLNE

- Art. 1.** Ustawa określa zasady, warunki oraz tryb nabywania i utraty obywatelstwa polskiego, potwierdzania jego posiadania lub utraty, a także właściwość organów w tych sprawach.
- Art. 2.** W dniu wejścia w życie ustawy obywatelami polskimi są osoby, które posiadają obywatelstwo polskie na podstawie dotychczasowych przepisów.
- Art. 3.**
1. Obywatel polski posiadający równocześnie obywatelstwo innego państwa ma wobec Rzeczypospolitej Polskiej takie same prawa i obowiązki jak osoba posiadająca wyłącznie obywatelstwo polskie.
  2. Obywatel polski nie może wobec władz Rzeczypospolitej Polskiej powoływać się ze skutkiem prawnym na posiadane równocześnie obywatelstwo innego państwa i na wynikające z niego prawa i obowiązki.
- Art. 4.** Obywatelstwo polskie nabywa się:
- 1) z mocy prawa;
  - 2) przez nadanie obywatelstwa polskiego;
  - 3) przez uznanie za obywatela polskiego;
  - 4) przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.
- Art. 5.** Zawarcie związku małżeńskiego przez obywatela polskiego z osobą niebędącą obywatelem polskim nie powoduje zmian w obywatelstwie małżonków.

- Art. 6.** 1. Zmiany w ustaleniu osoby albo obywatelstwa jednego lub obojga rodziców podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa małoletniego, jeżeli nastąpiły przed upływem roku od dnia urodzenia się małoletniego.
2. Zmiany w ustaleniu osoby ojca, wynikające z orzeczenia sądu wydanego na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa albo o unieważnienie uznania, podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa małoletniego, chyba że małoletni osiągnął już pełnoletność lub za jego zgodą, jeżeli ukończył 16 lat.
- Art. 7.** 1. Nadanie obywatelstwa polskiego rodzicom, uznanie ich za obywateli polskich oraz wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego obejmuje małoletniego pozostającego pod ich władzą rodzicielską.
2. Nadanie obywatelstwa polskiego jednemu z rodziców, uznanie go za obywatela polskiego oraz wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego obejmuje małoletniego pozostającego pod jego władzą rodzicielską, w przypadku gdy:
- 1) drugiemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska;
  - 2) drugie z rodziców złożyło oświadczenie o wyrażeniu zgody na nabycie lub utratę przez małoletniego obywatelstwa polskiego.
- Art. 8.** Do nadania obywatelstwa polskiego małoletniemu, który ukończył 16 lat, uznania go za obywatela polskiego oraz utraty przez niego obywatelstwa polskiego wskutek wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa przez jego rodziców jest wymagane oświadczenie o wyrażeniu zgody złożone przez małoletniego.
- Art. 9.** Oświadczenia, o których mowa w ustawie, w sprawach związanych z nabyciem lub utratą obywatelstwa polskiego przyjmuje do protokołu:
- 1) wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania - od obywatela polskiego zamieszkałego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz od cudzoziemca przebywającego legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem pobytu na podstawie wizy lub w ruchu bezwizowym;
  - 2) konsul - od osoby zamieszkałej za granicą.
- Art. 10.** 1. W sprawach o nadanie obywatelstwa polskiego i wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego nie stosuje się, z zastrzeżeniem art. 28 ust. 5 i art. 53, przepisów Kodeksu postępowania admini-

stracyjnego oraz przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270, z późn. zm.).

2. W sprawach uregulowanych w ustawie należących do właściwości konsulów stosuje się przepisy ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. Nr 215, poz. 1823, z późn. zm.), o ile ustawa nie stanowi inaczej.

3. W sprawach innych niż wymienione w ust. 1 i 2 stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

4. W sprawach należących do właściwości wojewody organem wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego jest minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Art. 11. Wojewoda i minister właściwy do spraw wewnętrznych mogą odstąpić w części od uzasadnienia decyzji wydanych na podstawie ustawy, jeżeli wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Art. 12. Wnioski, oświadczenia i dokumenty wymagane w sprawach uregulowanych w ustawie, sporządzone w języku obcym, składa się wraz z ich tłumaczeniem na język polski sporządzonym lub poświadczonym przez tłumacza przysięgłego lub przez konsula, chyba że umowa międzynarodowa, którą Rzeczpospolita Polska jest związana, stanowi inaczej.

Art. 13. 1. Dane cudzoziemca, małoletniego, wnioskodawcy, osoby lub wstępnych wymagane na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 pkt 1, art. 33 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 pkt 1, art. 40 ust. 1 pkt 1, art. 48 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 1 oraz art. 56 ust. 1 obejmują:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) nazwisko rodowe;
- 3) datę i miejsce urodzenia;
- 4) imię i nazwisko ojca;
- 5) imię i nazwisko rodowe matki;
- 6) płeć;
- 7) obywatelstwo;
- 8) stan cywilny;
- 9) numer PESEL, jeżeli został nadany.

2. Dane małżonka cudzoziemca lub małżonka wnioskodawcy wymagane na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 7, art. 33 ust. 1 pkt 4 oraz art. 48 ust. 1 pkt 4 obejmują:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) obywatelstwo.

Rozdział 2

NABYCIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO Z MOCY PRAWA

Art. 14. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie, w przypadku gdy:

- 1) co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim;
- 2) urodził się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego rodzice są nieznanymi, nie posiadają żadnego obywatelstwa lub ich obywatelstwo jest nieokreślone.

Art. 15. Małoletni nabywa obywatelstwo polskie, gdy został znaleziony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego rodzice są nieznanymi.

Art. 16. Małoletni cudzoziemiec, przysposobiony przez osobę lub osoby posiadające obywatelstwo polskie, nabywa obywatelstwo polskie, jeżeli przysposobienie pełne nastąpiło przed ukończeniem przez niego 16 lat. W tym przypadku przyjmuje się, że małoletni cudzoziemiec nabył obywatelstwo polskie z dniem urodzenia.

Art. 17. Do nabycia obywatelstwa polskiego przez repatriację stosuje się przepisy ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2004 r. Nr 53, poz. 532, z późn. zm.).

Rozdział 3

NADANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Art. 18. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może nadać cudzoziemcowi obywatelstwo polskie.

Art. 19. 1. Nadanie obywatelstwa polskiego następuje na wniosek cudzoziemca.

2. Nadanie obywatelstwa polskiego małoletniemu cudzoziemcowi następuje na wniosek jego przedstawicieli ustawowych.

3. W przypadku braku porozumienia między przedstawicielami ustawowymi każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

Art. 20.

1. Wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego zawiera:

- 1) dane cudzoziemca;
- 2) adres zamieszkania;
- 3) informacje o rodzicach cudzoziemca i dalszych wstępnych, jeżeli posiadali obywatelstwo polskie;
- 4) informacje o posiadaniu obywatelstwa polskiego w przeszłości, jego utracie oraz dacie nabycia obywatelstwa innego państwa;
- 5) informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej;
- 6) informację o znajomości przez cudzoziemca języka polskiego;
- 7) dane małżonka cudzoziemca;
- 8) informację, czy cudzoziemiec ubiegał się o nabycie obywatelstwa polskiego w przeszłości;
- 9) uzasadnienie.

2. Cudzoziemiec sprawujący władzę rodzicielską nad małoletnim cudzoziemcem umieszcza dodatkowo we wniosku:

- 1) dane małoletniego;
- 2) informację, czy i przed jakim organem zostały złożone oświadczenia o wyrażeniu zgody na nabycie obywatelstwa, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 i art. 8.

3. Wniosek przedstawiciela ustawowego o nadanie obywatelstwa polskiego małoletniemu cudzoziemcowi zawiera dane i informacje określone w ust. 1 pkt 1, 3-6, 8 i 9 oraz ust. 2 pkt 2. We wniosku umieszcza się również imię i nazwisko, adres zamieszkania przedstawiciela ustawowego.

4. Do wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego dołącza się:

- 1) dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 5, 7 lub ust. 2;

2) posiadane dokumenty potwierdzające informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4;

3) fotografie osób objętych wnioskiem.

5. Wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy wydane na podstawie art. 29 ust. 1.

Art. 21.

1. Wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego składa się, za pośrednictwem wojewody lub konsula, osobiście lub korespondencyjnie z podpisem urzędowo poświadczonym. Przepis art. 9 stosuje się odpowiednio.

2. Jeżeli wniosek nie spełnia wymagań określonych w art. 20 ust. 1, 2 lub 3 lub nie dołączono do niego dokumentów, o których mowa w art. 20 ust. 4, organ przyjmujący wniosek wzywa wnioskodawcę do usunięcia braków, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

3. Wojewoda i konsul przekazują Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw wewnętrznych, wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego wraz z dokumentami wymaganymi na podstawie art. 20 ust. 4 oraz własną opinią.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, przed przekazaniem wniosku Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, zwraca się do Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, które mogą mieć istotne znaczenie w sprawie o nadanie obywatelstwa polskiego, i sporządza opinię dotyczącą wniosku.

5. Organy, o których mowa w ust. 4, są obowiązane udzielić pisemnej informacji, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zapytania. W szczególnie uzasadnionych przypadkach termin ten może być przedłużony do 3 miesięcy, o czym organ obowiązany do udzielenia informacji powiadamia ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Art. 22.

1. W przypadku gdy na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego wojewoda poweźmie wątpliwość, czy cudzoziemiec nie posiada obywatelstwa polskiego,

wszczyna z urzędu postępowanie w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego.

2. W przypadku gdy na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego konsul, minister właściwy do spraw wewnętrznych lub Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej poweźmie wątpliwość, czy cudzoziemiec nie posiada obywatelstwa polskiego, przekazuje wniosek do wojewody w celu przeprowadzenia postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego.

3. W przypadku stwierdzenia w toku postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego, że cudzoziemiec posiada obywatelstwo polskie, wojewoda wydaje decyzję o potwierdzeniu posiadania obywatelstwa polskiego, zaś wnioskowi o nadanie obywatelstwa polskiego nie nadaje się dalszego biegu.

Art. 23. W przypadku gdy wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego cudzoziemcowi został złożony w czasie, gdy wobec tego cudzoziemca jest prowadzone postępowanie o uznanie za obywatela polskiego albo postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego, postępowanie o uznanie za obywatela polskiego albo postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego umarza się.

Art. 24. 1. Wojewoda, konsul i minister właściwy do spraw wewnętrznych przekazują wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego bezpośrednio Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej w każdym przypadku, gdy Prezydent tak zadecyduje, bez względu na stadium postępowania.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, wojewoda i konsul informują ministra właściwego do spraw wewnętrznych o przekazaniu wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 25. 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadaje obywatelstwo polskie lub odmawia jego nadania w formie postanowienia.

2. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej przekazuje ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych kopię postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

Art. 26. Cudzoziemiec nabywa obywatelstwo polskie w dniu wydania przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej postanowienia o nadaniu obywatelstwa polskiego.

- Art. 27.**
1. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej sporządza akty nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego.
  2. Akt nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego, o których mowa w ust. 1, zawierają:
    - 1) informację o treści postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, datę jego wydania i numer;
    - 2) dane cudzoziemca, którego akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego dotyczy:
      - a) imię (imiona) i nazwisko,
      - b) datę i miejsce urodzenia,
      - c) imię ojca i imię matki;
    - 3) oznaczenie organu sporządzającego akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego oraz datę sporządzenia aktu albo zawiadomienia.
- Art. 28.**
1. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej przekazuje, w celu doręczenia wnioskodawcy, akty nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego:
    - 1) ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych - jeżeli akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego dotyczy cudzoziemca, którego wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego został złożony za pośrednictwem konsula;
    - 2) wojewodzie, który przyjął wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego.
  2. Minister właściwy do spraw zagranicznych, za pośrednictwem konsula, który przyjął wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego, informuje niezwłocznie wnioskodawcę o nadaniu obywatelstwa polskiego albo o odmowie nadania obywatelstwa polskiego. Informacja może być przekazana przy pomocy urządzeń umożliwiających odczyt i zapis znaków pisma na nośniku papierowym lub za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnych.
  3. Minister właściwy do spraw zagranicznych, za pośrednictwem konsula, który przyjął wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego,

doręcza wnioskodawcy akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego.

4. Wojewoda, który przyjął wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego, doręcza wnioskodawcy akt nadania obywatelstwa polskiego albo zawiadomienie o odmowie nadania obywatelstwa polskiego.

5. Do doręczeń, o których mowa w ust. 4, stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące doręczeń.

Art. 29.

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego, wymogi dotyczące fotografii dołączanej do wniosku oraz wzory aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego.

2. Wzór formularza wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 20 ust. 1-3.

3. Wzór aktu nadania obywatelstwa polskiego i zawiadomienia o odmowie nadania obywatelstwa polskiego uwzględnia dane, o których mowa w art. 27 ust. 2.

Rozdział 4

UZNANIE ZA OBYWATELA POLSKIEGO

Art. 30.

1. Za obywatela polskiego uznaje się:

1) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 3 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub na podstawie prawa stałego pobytu, który posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego;

2) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałego pobytu, który:

a) pozostaje co najmniej od 3 lat w związku małżeńskim zawartym z obywatelem polskim lub

- b) nie posiada żadnego obywatelstwa;
  - 3) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, które uzyskał w związku z posiadaniem statusu uchodźcy nadanego w Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 4) małoletniego cudzoziemca, którego jedno z rodziców jest obywatelem polskim, przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie;
  - 5) małoletniego cudzoziemca, którego co najmniej jednemu z rodziców zostało przywrócone obywatelstwo polskie, jeżeli małoletni przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawa stałego pobytu, a drugie z rodziców nieposiadające obywatelstwa polskiego wyraziło zgodę na to uznanie;
  - 6) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie i legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 10 lat, który spełnia łącznie następujące warunki:
    - a) posiada zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich lub prawo stałego pobytu,
    - b) posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego;
  - 7) cudzoziemca przebywającego nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, które uzyskał w związku z polskim pochodzeniem.
2. Cudzoziemiec ubiegający się o uznanie za obywatela polskiego, z wyłączeniem cudzoziemca, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 i 5, jest obowiązany posiadać znajomość języka polskiego potwier-

dzoną urzędowym poświadczeniem, o którym mowa w art. 11a ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. Nr 90, poz. 999, z późn. zm.), świadectwem ukończenia szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej lub świadectwem ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim.

3. Do ustalenia, czy cudzoziemiec przebywa nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, stosuje się odpowiednio przepis art. 64 ust. 4 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1694, z późn. zm.).

Art. 31. Cudzoziemcowi odmawia się uznania za obywatela polskiego, w przypadku gdy:

- 1) nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 30;
- 2) nabycie przez niego obywatelstwa polskiego stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Art. 32. 1. Uznanie cudzoziemca za obywatela polskiego następuje na jego wniosek, a w przypadku małoletniego cudzoziemca - na wniosek jego przedstawicieli ustawowych.

2. W przypadku braku porozumienia między przedstawicielami ustawowymi każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

Art. 33. 1. Wniosek o uznanie za obywatela polskiego zawiera:

- 1) dane cudzoziemca;
- 2) adres zamieszkania;
- 3) informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca w Rzeczypospolitej Polskiej, zajmowanym przez niego lokalu, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej;
- 4) dane małżonka cudzoziemca;
- 5) informację, czy cudzoziemiec ubiegał się o nabycie obywatelstwa polskiego w przeszłości oraz czy posiadał obywatelstwo polskie;
- 6) uzasadnienie.

2. Cudzoziemiec sprawujący władzę rodzicielską nad małoletnim cudzoziemcem umieszcza dodatkowo we wniosku:

- 1) dane małoletniego;

- 2) informację, czy i przed jakim organem zostały złożone oświadczenia o wyrażeniu zgody na nabycie obywatelstwa, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 lub art. 8.
3. Wniosek przedstawiciela ustawowego o uznanie za obywatela polskiego małoletniego cudzoziemca zawiera dane i informacje określone w ust. 1 pkt 1, 3, 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 2. We wniosku umieszcza się również imię i nazwisko, adres zamieszkania przedstawiciela ustawowego.
4. Do wniosku o uznanie za obywatela polskiego dołącza się:
  - 1) dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 3 i 4 lub ust. 2;
  - 2) posiadane dokumenty potwierdzające informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 5;
  - 3) urzędowe poświadczenie, o którym mowa w art. 11a ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim, świadectwo ukończenia szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej lub świadectwo ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim, w przypadku gdy jest wymagane;
  - 4) fotografie osób objętych wnioskiem.
5. Wniosek o uznanie za obywatela polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy wydane na podstawie art. 37 ust. 1.

Art. 34. Wniosek o uznanie za obywatela polskiego składa się do wojewody.

Art. 35. 1. W przypadku gdy wniosek o uznanie cudzoziemca za obywatela polskiego został złożony w czasie, gdy wobec tego cudzoziemca jest prowadzone postępowanie o nadanie obywatelstwa polskiego, postępowanie w sprawie o uznanie za obywatela polskiego umarza się.
2. W przypadku gdy wniosek o uznanie cudzoziemca za obywatela polskiego został złożony w czasie, gdy wobec tego cudzoziemca jest prowadzone postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego, postępowanie o uznanie za obywatela polskiego zawieszają do czasu zakończenia postępowania o przywrócenie obywatelstwa polskiego.

Art. 36. 1. Decyzję w sprawie uznania cudzoziemca za obywatela polskiego wydaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której postępowanie dotyczy.

2. Wojewoda przed wydaniem decyzji, o której mowa w ust. 1, zwraca się do komendanta wojewódzkiego Policji, dyrektora delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, czy nabycie przez cudzoziemca obywatelstwa polskiego nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

3. Do udzielania informacji, o których mowa w ust. 2, stosuje się przepis art. 21 ust. 5, z tym że o przedłużeniu terminu organ obowiązany do udzielenia informacji powiadamia wojewodę.

- Art. 37.**
1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego oraz wymogi dotyczące fotografii dołączanej do wniosku.
  2. Wzór formularza wniosku o uznanie za obywatela polskiego uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 33 ust. 1-3.

Rozdział 5

PRZYWRÓCENIE

OBYWATELSTWA POLSKIEGO

- Art. 38.**
1. Cudzoziemcowi, który utracił obywatelstwo polskie przed dniem 1 stycznia 1999 r. na podstawie:
    - 1) art. 11 lub 13 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 7, poz. 44, z późn. zm.),
    - 2) art. 11 lub 12 ustawy z dnia 8 stycznia 1951 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. Nr 4, poz. 25),
    - 3) art. 13, 14 lub 15 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353, z późn. zm.)- przywraca się obywatelstwo polskie, na jego wniosek.
  2. Nie przywraca się obywatelstwa polskiego cudzoziemcowi, który:
    - 1) dobrowolnie wstąpił w okresie od 1 września 1939 r. do 8 maja 1945 r. do służby w wojskach Państw Osi lub ich sojuszników;
    - 2) przyjął w okresie od 1 września 1939 r. do 8 maja 1945 r. urząd publiczny w służbie Państw Osi lub ich sojuszników;

3) działał na szkodę Polski, a zwłaszcza jej niepodległości i suwerenności, lub uczestniczył w łamaniu praw człowieka.

3. Nie przywraca się obywatelstwa polskiego cudzoziemcowi, jeżeli stanowi to zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Art. 39. 1. Obywatelstwo polskie przywraca minister właściwy do spraw wewnętrznych w drodze decyzji.

2. Nabycie obywatelstwa polskiego następuje w dniu, w którym decyzja o przywróceniu obywatelstwa polskiego stała się ostateczna.

Art. 40. 1. Cudzoziemiec, o którym mowa w art. 38 ust. 1, składa wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego, który zawiera:

1) dane cudzoziemca;

2) adres zamieszkania;

3) oświadczenie o posiadaniu w przeszłości obywatelstwa polskiego oraz informacje o okolicznościach jego utraty;

4) adres ostatniego miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed utratą obywatelstwa polskiego;

5) życiorys.

2. Do wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego dołącza się:

1) dokumenty potwierdzające tożsamość i obywatelstwo;

2) dokumenty potwierdzające zmianę imienia i nazwiska, jeżeli takie nastąpiły;

3) posiadane dokumenty potwierdzające utratę obywatelstwa polskiego;

4) fotografię osoby objętej wnioskiem.

3. Wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy wydane na podstawie art. 45 ust. 1.

Art. 41. 1. W przypadku gdy wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego został złożony w czasie, gdy wobec cudzoziemca objętego wnioskiem prowadzone jest postępowanie o nadanie obywatelstwa polskiego, postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego umarza się.

2. W przypadku gdy wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego został złożony w czasie, gdy wobec cudzoziemca objętego wnioskiem prowadzone jest postępowanie o uznanie za obywatela pol-

skiego, postępowanie o uznanie za obywatela polskiego zawiesza się do czasu zakończenia postępowania o przywrócenie obywatelstwa polskiego.

Art. 42. 1. Wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego składa się do ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Cudzoziemiec zamieszkujący poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej składa wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego za pośrednictwem konsula właściwego ze względu na jego miejsce zamieszkania.

2. Konsul przekazuje niezwłocznie ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego wraz z dokumentami wymaganymi na podstawie art. 40 ust. 2 oraz posiadane informacje i dokumenty istotne w sprawie.

Art. 43. 1. Przed wydaniem decyzji, o której mowa w art. 39 ust. 1, minister właściwy do spraw wewnętrznych zwraca się do Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, czy przywrócenie obywatelstwa polskiego nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz czy cudzoziemiec, który złożył wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego, nie działał na szkodę Polski, a zwłaszcza jej niepodległości i suwerenności, lub uczestniczył w łamaniu praw człowieka.

2. Przed wydaniem decyzji, o której mowa w art. 39 ust. 1, minister właściwy do spraw wewnętrznych może zwrócić się do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przekazanie informacji o treści posiadanych dokumentów dotyczących osoby ubiegającej się o przywrócenie obywatelstwa polskiego oraz o ich udostępnienie.

3. Organy, o których mowa w ust. 1 i 2, są obowiązane udzielić pisemnej informacji, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zapytania. W szczególnie uzasadnionych przypadkach termin ten może być przedłużony do 3 miesięcy, o czym organ obowiązany do udzielenia informacji powiadamia ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Art. 44. 1. W przypadku gdy na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego minister właściwy do spraw wewnętrznych lub konsul poweźmie wątpliwość, czy cu-

dzoziemiec nie posiada obywatelstwa polskiego, przekazuje wniosek do wojewody w celu przeprowadzenia postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego.

2. W przypadku stwierdzenia w toku postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego, że cudzoziemiec posiada obywatelstwo polskie, wojewoda wydaje decyzję o potwierdzeniu posiadania obywatelstwa polskiego, zaś wnioskowi o przywrócenie obywatelstwa polskiego nie nadaje się dalszego biegu.

Art. 45. 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego oraz wymogi dotyczące fotografii dołączanej do wniosku.

2. Wzór formularza wniosku uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 40 ust. 1.

Rozdział 6

UTRATA OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Art. 46. Obywatel polski, który zrzeka się obywatelstwa polskiego, traci obywatelstwo polskie po uzyskaniu zgody Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.

Art. 47. 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może wyrazić obywatelowi polskiemu, na jego wniosek, zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.

2. Wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego przez małoletniego pozostającego pod wyłączną władzą rodzicielską osobę lub osób nieposiadających obywatelstwa polskiego następuje na wniosek jego przedstawicieli ustawowych.

3. W przypadku braku porozumienia między przedstawicielami ustawowymi każdy z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu.

Art. 48. 1. Wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego zawiera:

1) oświadczenie wnioskodawcy o zrzeczeniu się obywatelstwa polskiego;

- 2) dane wnioskodawcy;
  - 3) adres zamieszkania;
  - 4) dane małżonka wnioskodawcy;
  - 5) informację o ostatnim miejscu zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli wnioskodawca zamieszkuje poza tym terytorium.
2. Obywatel polski sprawujący władzę rodzicielską nad małoletnim umieszcza dodatkowo we wniosku:
- 1) dane małoletniego;
  - 2) informację, czy i przed jakim organem zostały złożone oświadczenia o wyrażeniu zgody na utratę obywatelstwa polskiego, o których mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 lub art. 8.
3. Wniosek przedstawiciela ustawowego o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego przez małoletniego zawiera dane i informacje określone w ust. 1 pkt 1, 2 i 5 oraz ust. 2 pkt 2. We wniosku umieszcza się również imię i nazwisko, adres zamieszkania przedstawiciela ustawowego.
4. Do wniosku dołącza się:
- 1) dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 4 lub ust. 2;
  - 2) posiadane dokumenty potwierdzające, że wnioskodawca jest obywatelem polskim;
  - 3) dokument potwierdzający posiadanie obywatelstwa innego państwa lub przyrzeczenie jego nadania;
  - 4) fotografie osób objętych wnioskiem.
5. Wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy wydane na podstawie art. 54 ust. 1.

Art. 49.

1. Wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego składa się osobiście lub korespondencyjnie z podpisem urzędowo poświadczonym, za pośrednictwem wojewody lub konsula. Przepis art. 9 stosuje się odpowiednio.
2. Jeżeli wniosek nie spełnia wymagań określonych w art. 48 ust. 1, 2 lub 3 lub nie dołączono do niego dokumentów, o których mowa w art. 48 ust. 4, organ przyjmujący wniosek wzywa wnioskodawcę do usunięcia braków, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwa-

nia z pouczeniem, że nieusunięcie tych braków spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

3. Wojewoda i konsul przekazują niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw wewnętrznych, wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego wraz z dokumentami wymaganymi na podstawie art. 48 ust. 4.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, przed przekazaniem wniosku Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, zwraca się do Komendanta Głównego Policji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, które mogą mieć istotne znaczenie w sprawie o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego, i sporządza opinię dotyczącą wniosku.

5. Do udzielania informacji, o których mowa w ust. 4, stosuje się przepis art. 21 ust. 5.

Art. 50.

1. Wojewoda, konsul i minister właściwy do spraw wewnętrznych przekazują wniosek o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego bezpośrednio Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej w każdym przypadku, gdy Prezydent tak zadecyduje, bez względu na stadium postępowania.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, wojewoda i konsul informują ministra właściwego do spraw wewnętrznych o przekazaniu wniosku o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 51.

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego lub odmawia jej wyrażenia w formie postanowienia.

2. Utrata obywatelstwa polskiego następuje po upływie 30 dni od dnia wydania postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Utrata obywatelstwa polskiego może nastąpić w terminie krótszym niż określony w ust. 2, wskazanym w postanowieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej przekazuje ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych kopię postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

- Art. 52.** 1. Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej sporządza zawiadomienia o treści postanowień w sprawach o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.
2. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
- 1) informację o treści postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, datę jego wydania i numer;
  - 2) dane osoby, której zawiadomienie dotyczy:
    - a) imię (imiona) i nazwisko,
    - b) datę i miejsce urodzenia,
    - c) imię ojca i imię matki;
  - 3) oznaczenie organu sporządzającego zawiadomienie oraz datę jego sporządzenia.
- Art. 53.** Do doręczenia zawiadomień o treści postanowień w sprawach o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego stosuje się przepisy art. 28.
- Art. 54.** 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego, wymogi dotyczące fotografii dołączanej do wniosku oraz wzór zawiadomienia o treści postanowienia w sprawie wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.
2. Wzór formularza wniosku o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 48 ust. 1-3.
3. Wzór zawiadomienia o treści postanowienia w sprawie o wyrażenie zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego uwzględnia dane i informacje, o których mowa w art. 52 ust. 2.

Rozdział 7

POTWIERDZENIE POSIADANIA LUB UTRATY OBYWATELSTWA POLSKIEGO

- Art. 55.** 1. Decyzję w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego lub jego utraty wydaje na wniosek osoby, której postępowanie dotyczy, lub podmiotu, który wykaże interes prawny lub ciężący na nim obowiązek uzyskania decyzji, wojewoda właściwy ze względu

na miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osoby, której postępowanie dotyczy, a w przypadku braku tej podstawy - wojewoda mazowiecki.

2. Postępowanie w sprawie, o której mowa w ust. 1, może być wszczęte także z urzędu.

- Art. 56.** 1. Wniosek o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego zawiera dane osoby, której potwierdzenie dotyczy, i jej wstępnych do drugiego stopnia oraz informacje o istotnych okolicznościach niezbędnych do ustalenia stanu faktycznego i prawnego.
2. Osoba i podmiot występujący z wnioskiem o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego są obowiązani dołączyć dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku, chyba że uzyskanie tych dokumentów napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody.

- Art. 57.** 1. Wniosek o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego składa się do wojewody. Osoba zamieszkująca poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może złożyć wniosek o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego za pośrednictwem konsula właściwego ze względu na jej miejsce zamieszkania.
2. Konsul niezwłocznie przekazuje wojewodzie wniosek wraz z załączonymi dokumentami oraz posiadane dokumenty i informacje o osobie, której postępowanie dotyczy.

- Art. 58.** Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o potwierdzenie posiadania lub utraty obywatelstwa polskiego, uwzględniając dane osoby, której potwierdzenie dotyczy, i jej wstępnych do drugiego stopnia oraz informacje o istotnych okolicznościach niezbędnych do ustalenia rzeczywistego stanu faktycznego i prawnego.

Rozdział 8

REJESTRY

- Art. 59.** 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych tworzy i prowadzi w systemie teleinformatycznym centralny rejestr danych o nabyciu

i utracie obywatelstwa polskiego, zwany dalej „rejestr centralny”.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych jest administratorem danych przetwarzanych w rejestrze centralnym w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.).

3. Rejestr centralny obejmuje dane z rejestrów prowadzonych w sprawach:

- 1) nadania obywatelstwa polskiego;
- 2) uznania za obywatela polskiego;
- 3) przywrócenia obywatelstwa polskiego;
- 4) wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego;
- 5) wyboru dla małoletniego obywatelstwa innego państwa.

4. Rejestr centralny obejmuje również dane zawarte w dokumentach, o których mowa w art. 25 ust. 2 i art. 51 ust. 4.

Art. 60.

1. Rejestry, o których mowa w art. 59 ust. 3 pkt 1 i 4, prowadzi minister właściwy do spraw wewnętrznych, wojewoda i konsul, każdy w zakresie swojej właściwości.

2. Rejestr, o którym mowa w art. 59 ust. 3 pkt 2, prowadzi minister właściwy do spraw wewnętrznych i wojewoda, każdy w zakresie swojej właściwości.

3. Rejestr, o którym mowa w art. 59 ust. 3 pkt 3, prowadzi minister właściwy do spraw wewnętrznych i konsul, każdy w zakresie swojej właściwości.

4. Rejestr, o którym mowa w art. 59 ust. 3 pkt 5, prowadzi wojewoda i konsul.

5. Wojewoda i konsul przekazują do rejestru centralnego dane zawarte w prowadzonych przez siebie rejestrach niezwłocznie po ich umieszczeniu we właściwym rejestrze.

Art. 61.

W rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, gromadzi się i przechowuje:

- 1) informacje o wnioskach i wydanych rozstrzygnięciach w sprawach nadania obywatelstwa polskiego, uznania za obywatela polskiego, przywrócenia obywatelstwa polskiego i wyrażenia zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego oraz o złożonych

oświadczeniach o wyborze dla małoletniego obywatelstwa innego państwa;

- 2) dane dotyczące osób, które nabyły lub utraciły obywatelstwo polskie, określające:
  - a) imię (imiona) i nazwisko,
  - b) nazwisko rodowe,
  - c) datę i miejsce urodzenia,
  - d) imię i nazwisko ojca,
  - e) imię i nazwisko rodowe matki,
  - f) płeć,
  - g) obywatelstwo,
  - h) datę nabycia lub utraty obywatelstwa polskiego,
  - i) numer PESEL, jeżeli został nadany.

Art. 62.

1. Dane lub informacje przechowywane w rejestrze centralnym i rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, podlegają ochronie na podstawie odrębnych przepisów, o ile ustawa nie stanowi inaczej.
2. Dane lub informacje przechowywane w rejestrach udostępnia się:
  - 1) organom administracji publicznej,
  - 2) Policji,
  - 3) Straży Granicznej,
  - 4) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
  - 5) Agencji Wywiadu,
  - 6) sądom,
  - 7) prokuraturze,
  - 8) Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej- w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań.
3. Dane lub informacje przechowywane w rejestrze centralnym i rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, są udostępniane na pisemny wniosek podmiotu, o którym mowa w ust. 2.
4. Dane lub informacje przechowywane w rejestrze centralnym i rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, można udostępnić, bez konieczności składania pisemnego wniosku, o którym mowa w ust. 3, za pomocą urządzeń do teletransmisji danych, podmiotom, o których mowa w ust. 2, które spełniają łącznie warunki:

- 1) posiadają urządzenia umożliwiające odnotowanie w rejestrze, kto, kiedy i w jakim celu oraz jakie dane uzyskał;
  - 2) posiadają zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania.
5. Dane lub informacje zawarte w rejestrze centralnym i rejestrach, o których mowa w art. 59 ust. 3, mogą być udostępniane organom lub instytucjom innych państw, gdy zezwala na to umowa międzynarodowa, którą Rzeczpospolita Polska jest związana.

Rozdział 9

ZMIANY W PRZEPISACH OBOWIĄZUJĄCYCH ORAZ PRZEPISY SZCZEGÓLNE, PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

- Art. 63.** W ustawie z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993, z późn. zm.) w art. 14 ust. 4 otrzymuje brzmienie:
- „4. Zgłoszenia zmian w obywatelstwie dokonuje właściwy wojewoda i minister właściwy do spraw wewnętrznych. Dane o nabyciu lub utracie obywatelstwa polskiego wojewoda lub minister właściwy do spraw wewnętrznych przekazuje niezwłocznie do organu gminy właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego osoby, której zmiana dotyczy.”
- Art. 64.** W ustawie z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. Nr 215, poz. 1823, z późn. zm.¹¹⁾) w art. 25:
- a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:
- „1) sporządza protokół z przyjęcia oświadczenia o wyrażeniu zgody, o której mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 i art. 8 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2012 r. poz. 161);”
- b) pkt 3 otrzymuje brzmienie:
- „3) przyjmuje od osób zamieszkałych w okręgu konsularnym wnioski o:

- a) nadanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej obywatelstwa polskiego,
- b) przywrócenie obywatelstwa polskiego,
- c) wyrażenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.”

Art. 65. 1. Uznaje się za nieważne i tym samym niewywołujące skutków prawnych od chwili ich wydania:

- 1) uchwałę Rady Ministrów z dnia 26 września 1946 r. o pozbawieniu obywatelstwa polskiego generała Władysława Andersa;
- 2) uchwałę Rady Ministrów z dnia 26 września 1946 r. o pozbawieniu obywatelstwa polskiego generałów i oficerów wstępujących do Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia;
- 3) uchwałę Rady Ministrów z dnia 21 listopada 1947 r. o pozbawieniu Stanisława Mikołajczyka obywatelstwa polskiego;
- 4) uchwałę Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie pozbawienia Stanisława Bańczyka, Tomasza Kołakowskiego i Stanisława Wójcika obywatelstwa polskiego.

2. W razie uzasadnionych wątpliwości co do posiadania obywatelstwa polskiego przez osobę, której dotyczyła uchwała, o której mowa w ust. 1 pkt 1 albo 2, lub przez zstępnego takiej osoby organ uprawniony do wydania dowodu osobistego lub paszportu występuje do właściwego wojewody w celu przeprowadzenia postępowania w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego. Decyzję w sprawie potwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego wojewoda wydaje w terminie 30 dni.

Art. 66. Postępowania wszczęte na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 69, i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy toczą się według przepisów dotychczasowych.

Art. 67. Centralny rejestr danych o nabyciu i utracie obywatelstwa polskiego prowadzony na podstawie art. 18e ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 69, staje się centralnym rejestrem danych o nabyciu i utracie obywatelstwa polskiego prowadzonym na podstawie art. 59 ust. 1 niniejszej ustawy.

Art. 68. W razie złożenia wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego przez osobę, wobec której jest prowadzone postępowanie o nadanie

obywatelstwa polskiego lub postępowanie o uznanie za obywatela polskiego na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 69, postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego umarza się.

Art. 69. Traci moc ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim (Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353, z 2001 r. Nr 42, poz. 475, z 2003 r. Nr 128, poz. 1175, z 2005 r. Nr 94, poz. 788, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711 i Nr 144, poz. 1043 oraz z 2007 r. Nr 120, poz. 818).

Art. 70. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem rozdziału 5 i art. 65, które wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

AUTORZY PUBLIKACJI

IZABELA LERACZYK – asystentka w Katedrze Prawa Rzymskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, absolwentka Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. W Instytucie na rzecz Państwa Prawa koordynuje projekt „Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II”. Od 2008 r. udziela porad prawnych z zakresu prawa cywilnego w programach poradnictwa prawnego Fundacji.

BARBARA WÓJCIK – doktorantka w Katedrze Prawa Administracyjnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, absolwentka Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Odbywa aplikację radcowską przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Lublinie. Od 2012 r. zatrudniona na stanowisku prawnika w projekcie „Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II” realizowanym przez Instytut na rzecz Państwa Prawa.

AGATA ZAPRZALUK – doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, absolwentka Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Odbywa aplikację adwokacką przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Lublinie. Od 2011 r. zatrudniona na stanowisku doradcy integracyjnego w projekcie „Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II” realizowanym przez Instytut na rzecz Państwa Prawa.

TOMASZ SIENIOW – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Unii Europejskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Absolwent Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL oraz Chicago-Kent College of Law. Autor publikacji z zakresu prawa europejskiego i migracyjnego. Sekretarz Lubelskiej Regionalnej Sieci Wsparcia Imigrantów. Jeden z fundatorów i prezes zarządu Instytutu na rzecz Państwa Prawa.

FUNDACJA INSTYTUT NA RZECZ PAŃSTWA PRAWA jest organizacją pozarządową utworzoną przez polskich i amerykańskich prawników związanych z Wydziałem Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Powstała na przełomie 2001 i 2002 roku, w celu wspierania inicjatyw zmierzających do podnoszenia świadomości prawnej społeczeństwa, podnoszenia kwalifikacji zawodowych prawników, promowania prawa europejskiego i idei integracji europejskiej, działania na rzecz ochrony praw człowieka i reformy systemu edukacji prawniczej.

Misją Instytutu na rzecz Państwa Prawa jest podejmowanie działań prowadzących do pełniejszej realizacji zasady państwa prawnego zawartej w art. 2 Konstytucji RP. Poprzez polski przykład chcemy wspierać również wprowadzanie tych standardów w innych krajach, w których trwają przemiany demokratyczne.

Na działania Instytutu składają się cztery programy:

- Program Migracyjny
- Program Uchodźczy
- Program Poradnictwa Prawnego
- Program Think – tank

Integracja Cudzoziemców na Lubelszczyźnie II

ISBN 978-83-62551-40-8

